

Ms. 97.

UVA.BHSC

254

UVA.BHSC

Onerosa causa debeatur. species eadem, vel ex una onerosa causa altera lucrativa, dum debitor sua inerte putet ex famosa prius causa, seu in famosam solutam specie imputari, non dubito, quin *Olpiant* regule locus pariter sit futurus, et si omnes rextus de hac re loquentes pecuniam, non speciem ex pluribus causis debitam supponant. Rursus supponit *Olpiant* unam rem, seu unam pecuniæ quantitatem ex pluribus causis debitam esse; nam aliud procederet, si ex pluribus causis plures res diverſi generis debite fuerent, puta ex una causa pecunia, ex alia triticum, vel sehicus; tunc enim minime electionem debitor haberet, cum creditori invito aliud pro alio solvi non poterat. *l. Manifesti. D. C. de Solut. p̄io.* Invis. quib. mod. tollitur oblig. *l. 2. S. Mutui datio. ff. de rebus cred.*

l. D. C. de solut. l. 2. S. Mutui datio. ff. de rebus cred.

N. 4.

Suadetur admino partiali solutionis.

Ass. finge Titium Caro debere ex causa famosa centum, ex causa vero mutui 50. denique sub pena, vel sub pignoriibus 60. solvit autem Titius 50. Quæritur, an possit causam famosam eligere, aut eam, ex qua pecunia sub satisfactione debetur? Et quidem dicendum videtur cogi posse creditorem in eam causam pecuniam accipere, quam debitor designavit, quamque sibi magis gravosam, et onerosam putat. 1. quia rextus de hac re loquentes minime distinguunt, an pares, an impares summi debite proponantur. 2. id suadere videtur t̄o in *l. Illud. 8. ff. h. tit.* ubi ex Pomponii ss. Paulus ait, cessante electione debitoris, et creditoris, ubi par est contractum, et diverſum causa est ex omnibus causis proportionem videri solutum, at tunc designatio vices sortitur tanquam subrogata electioni ipsius debitoris, ut latius postea fundabimus: ergo recte poterit debitor in proponita specie eam designare causam, ex qua maior quantitas debetur, ut saltem minuetur illa gravior obligatio. 3. id videtur probare *Olpiant* in *l. Ubi fideiussor. 29. ff. h. tit.* ubi fideiussor, qui in denario pro duobus fideiussoribus, viginti debens, potest denarium solvendo, vtrumque xum pro parte liberare, imò et si quindecim solverit, antiquiorem xum liberat, alium in quinque relevarum relinquit. 4. idem confirmat *Olpiant* in *l. In his. 5. ff. h. tit.* ubi dixerit Consultus profiteretur, posse rem promittendi, qui decem debet, et duo fideiussores dedit, quinque solvendo, ex eis alterum, quem maluerit, liberare: aut hoc n. alia ratione nisi quia facta designatione, et electione ex pluribus personis, vel causis, et partialem quoque solutionem creditor cogitur suscipere: q. pariter in quæstione proponita, electa causa, ex qua maior quantitas debetur, idem dicendum erit. 5. idem non obscure probat t̄o in *l. fin. ff. quib. mod. pignori solv.* ubi si unus, idemque heres duobus debitoribus, qui summam diverſam sub eisdem pignoriibus acceperant, succedens, invitum etiam creditorem cogit accipere debitum porteriori, si illud eligere maluit, et si per unionem vtrumque hereditatis, totius quantitatis indidit eligere maluit, et si per unionem vtrumque hereditatis, totius quantitatis indidit eligere maluit, et si per unionem vtrumque hereditatis, totius quantitatis indidit eligere maluit, et si per unionem vtrumque hereditatis, totius quantitatis indidit eligere maluit.

l. Ubi fideiussor. 29. ff. h. tit.

l. In his. 5. ff. h. tit.

Partialis solutio fit à debitor in una causa, et altera in soluta remanente.

l. fin. quib. mod. pignori solv.

Denique idem probant t̄o in *l. 8. l. quidam. d. iuncto Donello ff. de rebus cred.* in quibus iuribus, et similibus habetur, invitum etiam creditorem posse cogi oblatam summam debite partem accipere, quoniam ad officium eius accedens pertinet lites diminueret.

l. 8. l. 2. ff. de rebus cred.

Inter mutui debeant.

N. 5.

l. 1. ff. h. tit.

Partialis solutio absolute tollitur.

His tamen parum, aut nihil refragantibus contracta ss. mihi interam verissima videtur, imò in quæstione proponita debitor invito creditore minime poterit causam maioris quantitatis designare. V. Nam id non obscure indicat *Olpiant* in notia *l. t. ubi agens de libera debitoris demonstratione, et electione* supponit unum interam debitum ex pluribus causis solutum esse; aliòquin minime verum esset, quod subicit, nimirum illud debitum intelligi solutum, quod debitor designavit; Nam in proponita quæstione, si daremus adhuc debitorum posse eligere, minime quinquaginta solutus, poterit debitor solvi, ea causa electa, ex qua centum debebantur, neque ea, ex qua sexaginta; imò dumtaxat relevarum usque ad concurrentem quantitatem remaneret; atqui supponit *Olpiant* solutam intelligi quancunque

Causam

causam electam à debitore: quia in omnibus pars summa debebatur. 2. Idem confir-
 mat Papin. in eleganti specie tñ in l. Si is cui. 94. §. flavius ff. h. tit. ubi in eadem quæ-
 stione non abique mysterio supponit æquales summas à domino inuitoris sexvi pecuniæ ff. hoc tit.
 exolvendis proponit debitas fuisse. 3. id suaderetur ex eo in vincibiliter, quod communiter
 DD. affirmant, nempe non licere debitori invito creditore partem debiti solvere etiam
 in debito per partes intellectuales, naturales, aut numericas dividuo. At si in propo-
 sita questione libera demonstratio esset debitori, invito creditore partialem solutio-
 nem, seu dissectam cum magno incommodo cogereur accipere: quod minime in specie
 superiori id licere debitori debet. 4. et ubi facit sequens consideratio, cum debitori
 alias liceret partem debiti creditore invito solvere, minime tamen in presenti, ubi
 individua solutione quilibet obligatio consideratur; aut cum obligatio individua
 solutione est, nemo dubitat per partes liberari debitorem non posse, l. Si non sozem. 26.
 §. Si decem cum vulg. ff. de cond. indeb. Ergo nequit debitor in specie propria maioris
 quantitatis causam designare. Quod autem in nostra specie Obligatio quodam modo
 individua solutione quilibet obligatio sit, probatur. Quoties ex pluribus causis
 debitor unam eligere, et solvere intendit, tanquam alternativus debitor consi-
 deratur, et consideratione hac, libera ei demonstrandi facultas tribuitur; aut
 debitor alternativus non nisi solidam alternativam partem eligere, et solvere poterit:
 §. et is debitor, qui cum demonstratione agitur, tanquam alternativus omnino con-
 sideratur, non nisi integram unius causæ summam solvere poterit. Videndi sunt
 circa partis solutionem tñ in l. 85. ff. h. tit. l. 13. §. offerri de act. emp. l. 26. ff. h. tit. l. 13. §. offerri ff. de act. emp.
 l. Tutor. §. Lucius. ff. de Tutor. cum aliis adductis ab Antonio Sabro Lib. 5. coniectur.
 cap. 18. Cat. lib. 2. illustr. tract. 1. cap. 1. n. 1. Morhom. illustr. quæst. 2. Bachov. ad Treue-
 lex. Vol. 2. disp. 29. thes. 2. lit. B. Arias de Mesa lib. 1. Var. quæst. 15. Copinus desit-
 pulat. disp. 10. quæst. 2. Gederus in l. 32. de Verb. sign. D. Olea de cessione iux. tit. 3.
 quæst. 12. n. 19. D. Amaya in l. 1. C. de Vendit. rex. fic. n. 9. per omnibus D. Didacu de la
 Serna tract. de solution. cap. 2. n. 13. cum seqq.

§. I. cum 94. §. flavius
 ff. hoc tit.
 §. Si non sozem. 26. §. Si
 decem. ff. de cond. indeb.

Debitor ex pluribus cau-
 sis similis alternativus de-
 bitori.
 Videndi sunt l. 85. ff. h. tit.
 l. 13. §. offerri ff. de act. emp.

Nec quidquam remorantur fundamenta su-
 perius considerata, quorum primum, et ultimum satis ex dictis diluta ma-
 nent. Non obstat secundum, quod deducitur ex l. Illud. 8. ff. h. tit. etenim præ-
 terquamquod in predicto textu supponitur, creditorem voluntarie solutionem
 accepisse, crediturque causam nullam designasse, ad illud præterea responderetur,
 nihil aliud in eius tenus specie iuris dispositioni statui potuisse, cum enim
 ibidem pars et diexum, et contractuum causa proponatur, ceante electione con-
 trahentis utriusque unum debitum potius altero primari nequit: Vi ergo ipsa
 pro modo cuiusque debiti pariter debitorem relevat. 3. fundamentum deduc-
 tum ex l. Obi fideiussor. 29. ff. h. tit. diluunt, quæ in inferioribus dicenda erunt.
 Non obstat quartum; nam ut recte ait D. Didacu de la Serna d. cap. 2. n. 15. et
 in d. l. In his. 5. §. 1. ff. h. tit. expresse loquitur, quando debitor non per se, sed no-
 mine unius ex fideiussoribus solvit, et ut maxime cum liberet. arg. l. Tutor. 69.
 in fine ff. de fideiussorib. iunctis à me traditis ad Sabonem lib. 4. in l. fin. ff. de
 Auctor. tutor. Quamvis enim uterque fideiussor in solidum ipso iure sit obligatus,
 tamen ex epistola Divi Hadriani beneficium divisionis habet, nonque nisi
 pro dimidia parte quantitatis debiti cum effectu tenetur. l. Inter. 26. ff. de fide-
 iussorib. prout igitur fideiussor partem salvendo invito etiam creditore liber
 evadere. l. 19. ff. iudicatum solvi. l. quoties. 37. ff. h. tit. l. Inter eos. 54. §. 1. ff. de fi-
 deiussor. ita pariter manet liber, si eius nomine partem dimidiam quantita-
 tis debiti creditore offerat debitor. Denique non obstat tñ in l. fin. ff. quibus
 mod. pign. solvi. Cui recte satisfaciunt Bartholus in l. Si pignore ff. de pactis.
 Copinus d. disp. 10. quæst. 2. n. 44. D. Didacu de la Serna d. cap. 2. n. 19.

N. 6.

§. Inter. 26. l. Inter
 eos. 54. §. 1. de fideiussorib.
 §. 19. Iudicatum solvi.
 §. 37. ff. h. tit.

N. 7.

Aut Vlp. unum debitum solvi, quo nomine eam libera-

§ 49. § 280. ff. de solut.

§ 9. § 3. de pign. act.

§ 4. § 3. de re iudic.

§ 54. ff. h. tit.

§ 176. de Verb. Signif.

§ 39. ff. hoc tit.

§ 2. § mutui datio. ff. de reb. cred.

§ 6. § 1. q. mod. pignus solv. cum seqq.

§ Verum § de Compens.

N. 8.

§ 32. § fin. ff. de cond. indeb. cum § 19. de leg. 2. p. num. 12. in fine cap. seq.

Pa 76

tionem adsignificat, quæ specifica solutione eius quantitatis, seu debiti species, quæ est in obligationem deducta, debitori contingit. §. Solutam. 49. §. 52. §. prout. 80. ff. h. tit. §. 9. §. 3. de pign. act. §. 4. §. 3. ff. de re iudic. p. Instit. quib. mod. toll. Oblig. At cum solutionis Verbum generaliter sumendum omnem aliam liberationis speciem in usu iuris pluries comprehendat. §. Solutionis. 54. iuncta §. Liberationis. 47. ff. h. tit. §. Solutionis. 176. ff. de Verb. Signif. Videmus, an idem in tractatu nostro dicendum sit; et quidem cum apamus de facultate libera debitoris, qui ex pluribus causis debens unum debitum solvit, et iuxta dispositionem iuris etiam creditore invito, demonstrat recte causam, inquam solutum velut, proculdubio eam dumtaxat solutionis speciem adsignificamus, quæ congruo loco, et tempore facta, invito quoque creditore liberationem debitori parit. §. Si solutus. 39. iuncto ibidem Cuiacio. §. ad African. ff. h. tit. Facit Ulpiani Decius in §. 3. ff. de fideiussorib. quæ ex eodem lib. 13. ad Edictum desumpta est: Cum ipsa hoc minimè contingat in ceteris liberationis speciebus, veluti acceptilatione, novatione, alterius rei solutione, et similibus, quæ consensum, et voluntatem creditoris omnino desiderant, ut parant liberationem. §. 2. §. mutui datio cum vulg. ff. de reb. cred. §. 6. §. 1. ff. quib. mod. pign. solv. §. 9. §. Omnis. iuncta §. 10. ff. de pign. act. §. Enim. 16. §. 11. C. h. tit. late, et docte ex pluribus D. Didacus de la Serna de solut. cap. 1. n. 3. cum multis seqq. Conseq. est Ulpiani notæ, regulam dumtaxat in vera, et reali solutione eius, quod debetur, locum habere, prout in terminis propriis eam definit D. Didacus de la Serna l. cap. 1. n. fin. illum dumtaxat casum excipio, quo nimirum ex pluribus causis creditor debitori suo conventus, cui vicinim ex aliqua causa debet, compensari malit; etenim satisfactio, quæ virtute compensationis inducitur in casibus à iure permitti, invito etiam creditore fit, seu potius eo semper volente, et consentiente procedere intelligitur, ut late, et docte probat D. Didacus de la Serna de solut. d. cap. 1. num. 1. cum seqq. facit optimus textus in §. Verum. §. ff. de Compensat. quamvis si Verum amamus, non tam hic casus exceptio regulæ ab Ulp. traditæ, quam minimè in regula comprehensus dici poterit; quippe non hic debitor ex pluribus causis debens eligit, quod magis solutum malit, imò ex pluribus causis creditor demonstrat quodnam creditum sibi exsolutum velit, ut subtilius speciem hanc intuenti clare constabit; hancque solutionem magis ex parte creditoris sibi solventi, aut retinenti, quam ex parte debitoris perentis procedere, vel id maxime probat, quod licet alias partialis solutio minimè admittatur, reluctantante creditore, ut supra probatum extat; compensatio tamen ex eo partis quoque indistinctè admittitur, quod ex creditoris, non ex debitoris parte semper opponatur, ut subtiliter animadvertit D. Didacus de la Serna d. cap. 1. n. 9.

Denique aut Ulp. Solvit hoc est dum solvit, seu tempore quo intendit solvere debitum; nam postea quod est solutum, nequit debitor amplius causam demonstrare, seu legem aliquam dicere ei quantitatis, quæ post traditionem creditoris effecta est: amittit ipsius arbitrium legem dicendi, postquam tradidit, sive consulto, sive errore hoc fecit, nisi forsan minor sit, et se circumvenire doceat debitor. Neque obstat textus in §. Cum is. 32. §. fin. ff. de cond. indeb. ubi maior etiam, qui errore facti ducis, cum alternativè deberet hominem, aut decem, scilicet solvit, existimans scilicet debere, repetitio conceditur, de cuius textu conciliat. cum §. Si is qui. 19. ff. de leg. 2. late agunt puzos Cumanum, et Hofredum Saraxre de decima cap. 7. n. 26. Cuiac. §. obs. cap. 35. Meritum. 3. obs. cap. 10. et §. ex Iustin. decim. in l. pen. C. de cond. indeb. Rignu. 1. in repp. cap. 19. et cap. 50. n. 49. Petrus Barb. in l. 5. de leg. 4. n. 28. Hol exere. 15. n. 111. Pinellus lib. 2. select. cap. 18. n. 27. Eludius de cond. indeb. cap. 3. n. 22. cum seqq. Ego ad Labeonem lib. 5. in l. fin. ff. de acceptilat. n. 33. etenim quod ad novum tractatum pertinet, ideo scienti, et ignoranti debitoris nulla mentio fit, quia nempe demonstratio, quæ electionis iuxta debitori in presentia conceditur, non ex obligatione, vlla

Vlla consideratione venit, imò à Iure conceditur accidentaliter simili facultati, dum solvitur obligatio: prout igitur accipere incipit nexus solutio, vel à debitoris, vel à creditore similem hanc demonstrandi facultatem cuique concedi videbimus in una, eademque obligatione, imò à iure ipso utroque cedente, demonstratio similis, seu designatio fit: faciunt per me tradita in materia de eo quod certo loco cap. fin. num. 38.

N. 9.

I. 30.

Descripta, et per partes exposita Olpiani 1. regula, de ratione eius videndum restat, et quidem DD. communiter glossant Paulum de Castro, et Bartholum secuti, idèo debitori ex plurius causis unum debitum solvendi, demonstrandi facultatem competere affirmant, quia rem suam cuique tradenti datum est, eam quam maluerit legem dicere ex res. in l. In traditionibus. ff. de pactis. Cum igitur debitor rem propriam creditori solvens tradat, consequens est demonstrationis legem dicendi, inquam demum causam velit exsolutum, facultatem eidem patere debere, Verum quam longè distet Superior regula in l. Traditionibus ab hoc principio, vel ipse Bartholus satis agnovit; etenim cum rem nostram gratuito, et libere tradimus, quamcumque opponendi legem nobis facultas sit; non tamen idem nobis licet, quando supposita necessitate solvendi, et provia aliqua conventionione, rem, etiam maximè in dominio adhuc nostro existentem tradimus creditori, vel adiecto, seu procuratori eius; supposita quippe tradendi absoluta obligatione, non magis in potestate nostra est, modum, conditionem, seu gravamen aliquod apponere, quam sic rem tradere, ut aliqua ratione creditori eam habere retinere non liceat. l. Sicut. S. C. de oblig. et act. l. Perfecta. A. C. de donat. quæ sub modo, iunctis traditis ab Olea de cen. i. us. tit. 1. quæ. 6. n. 15. Covarr. lib. 1. var. cap. 14. Amaro var. Resolut. p. 1. Resolut. 26. per totam. D. Didacu. de la Serna de solut. cap. 2. n. 18. cum seqq. Cum igitur hanc legem dumtaxat demonstrationis debitori solvendi dicere liceat, non rectè ratio sumitur ex illo generali principio, nec species, nec exceptio huiusmodi traditionis genus est. Rursum si regulæ Olpiani illa ratio esset, perquam militaret non solum quando debitor voluntarie unum debitum solvit, verum etiam et cum creditor pignus distrahit: quo casu non alia ratione pecuniæ ex venditione redactæ dominium acquirit (iuxta distinctionem, quam dedimus ad Sabeonem lib. 6. Pichan. in l. 63. in prin. ff. de acquir. res. dom. n. 14.) nisi quia per brevis manus fictionem à debitoris in ipsum eum creditorez creditur pervenire; atqui in hoc tractatu longe diversa est causa debitori solvendi, et creditoris pignus distrahentis, quod attinet ad causæ demonstrationem, ut peripicue probat Iulius Paulus in l. tot. S. l. ff. h. tit. expo non ex eo licet debitori causam demonstrare, quod liberam rei propriæ legis imponendi facultatem habeat. Neque obstant Olpiani Verba, quæ superiorem rationem admittere videntur, dum in d. q. ponimus Consultus ait: Potimus enim certam legem dicere ei quod solvimus. Nam imò contrarium non obicure indicat Olp; non enim ait, idèo regulam ab ipso traditam procedere; quia licet nobis quamcumque legem dicere ei, quod solvimus; sed ait debitoris cuiusque in arbitrio esse demonstrare causam, inquam velit exsolutum; nam ei fit certam legem, hoc est demonstrationem, et designationem certam dicere ei, quod solvit; sed quare id debitori datum sit, minime disputat Olp. prout nec ceteri iuris Auctores, qui hanc debitoris facultatem supponunt, rationem autem eius omittunt.

In traditionibus ff. de pactis.

Sicut. S. C. de Oblig. A. C. de donat. quæ sub modo.

Creditorz

d. l. tot. S. l. ff. h. tit.

Quare fortian probabilis dici poterit iuxta Fabrum in l. 35. de pign. acc. et alios, idèo demonstrationem causæ ex plurius debitori solvendi competere, quia demonstratio, seu designatio similis iuxta electionis est, quæ inter res alternative, seu genericè pmissas in ambiguo debitori competit (nisi creditori nominativè, vel expressa lege conventionis, vel saltem ex eo quod apitur, reservata sit) l. plerumque. 9. S. fin. ff. de iure dot. l. 34. S. Si emptio. l. Si ira. 25. ff. de contrah. empt. S. hinc autem. In iur. de acc. l. penult. C. de condic. indeb. cap. In alternativè extra de Reg. iur. in 6. Zamora ad hanc in l. 63. de cond. indeb. Altamir. 2. quæ. 2. Segr. in l. 22. ff. de Comp. n. 6. D. Olea tit. 9. l. n. 20. aut saltem est declaratio in ambiguo inter res plures, quarum

N. 10.

In 95. fin. de iure dot. l. 34. S. Si emptio. l. 25. de contrah. empt. cum similib.

§ qui duo. lo. l. 32. §
de certo de leg. 1.

de obligatione apitur. § Qui duo. 20. ff. de leg. 1. l. Legato. 37. §. Si de certo. ff. de leg. 1. iunctis à me traditis ad Sab. lib. 2. Pith. in l. 54. §. fin. de R. emp. n. 23. et 22. At non omnino iuxta electionis demonstrationem debitoris in hoc tract. haberi. Vel ipsi Consulti probant, qui dum de hac re loquuntur, sepius demonstrationis, commemoracionis, et indicacionis, non electionis utuntur. Verbo aliquid aliud ab electione diversum indicantes. 2.º Nam si iuxta electionis esset demonstratio huc, rejectio soluti forsan debitori solventi per errorem competeret, nihil indicaret.

arg. tñi in l. 32. §. fin. de cond. indeb.

§ huius autem. Inst. de R.

3.º Nam semper competere debitori etiam eo casu quo pignore distracto sibi creditor solvit cum traditi ex ind. l. 101. ff. h. tit. to. quoz. Pauli. 4.º et signanter, quia ex plurius causis existente aliquo debito, minime ante electionem, seu demonstrationem ipsius ponet creditor unum debitum petere, imò alternativè agere deberet. arg. tñi in §. huius autem. Inst. de act. quod quam absurdum sit, nemo non videt. 5.º Nam eo casu quo in creditorem ob negligentiam debitoris transferatur demonstrandi facultas, quocumque tempore, et omnino libera, nulli constrieta vinculis, electio creditoris competeret. arg. tñi in l. Si non sortem. 26. §. Si decem in fine. ff. de cond. indeb. l. pen. C. eod. tit. Conca de cõmõnem tñi in l. 1. X. quoz. quõrens, et in fine, iuncta l. Ceterum. 3. in pñio. ff. h. tit. Sed nec declaracionis instar obtinere demonstracionem hanc, de qua in d. l. 20. l. Legato. 37. §. Si de certo. ff. de leg. 1. ex eis perspicue suadetur, quod declaracio, de qua in d. iuris iuris n. circa rei equaliter, et absque reviviscacione debitas, prout in pñenti versatur: imò in illi durat casibus locum habet, ubi est in ambiguo, quz demum res ex plurius deducta in obligatione fuerit, retroacta declaracione ad tempus testamenti, seu iuncte conventionis.

arg. l. 26. §. Si decem in fin. de cond. indeb. l. pen. C. eodem tit.

11.

Quare his, et aliis omnibus decidendi rationibus, quz ad Regulam Olypiani spectat, ut mihi interim videtur, non alia deperenda est, quam ex natura ipsa, et equitate facti, quo de agitur; cum enim de solutione nexus voluntaria apatur, quz naturaliter, et iuxta principium obligationis fit, satis naturale est eum ipsum, qui nexum dissolvere intendit, utpotè intendit ut auctorem actu ex plurius nexum illum demonstrare, quam solvere intendit. Ex parte ipsius activa dissolventis nexus indicariõ denumenda est. inde contraria ratione procedit decisio tñi in l. quod in heredem. 9.

§. 9. §. de tribus. act. l. Cum proponat. C. de transact. l. quamvis. 6. de pign. act.

§. eligere. ff. de tributaria. l. Cum proponat. C. de transact. l. quamvis. 6. ff. de pign. act. l. Cum parat. 77. ff. de leg. 2. ubi habetur in electione actoris esse qua demum actione uti malit. D. Olea de cess. iur. tit. 3. §. 2. n. 15. Etenim cum executio obligationis à creditore originem trahat, fiatque in reum invitum. l. Inter stipulantem. 83. §. Sthicus. ff. de Verb. Obligat. consequens est eum et remedium, et obligationem indicare, et eligere posse, qui invitum reum solvere intendit, ex parteque activa nexum dissolventis naturaliter arbitrium demonstrandi provenire: hoc ergo sensu in pñenti intelligitur Oly. cum ait: Ponimus enim certam legem dicere ei quod solvimus hoc est quando solvere nos intendimus, et ex voluntate nostra venit nexum dissolutio, ponimus demonstracionem certam (iuxta aliorum Iuriconsultorum acceptacionem) dare ei, quod solvimus; Neque obstat consideracio superius desumpta ex Reg. tñi in l. perfecta donatio. C. de donat. quz sub modo; Nam ut rectè respondet D. Olea de cess. iur. tit. 4. §. 6. n. 10. illius tñi decisio limitatur, quando modus, pactum, seu conditio, etiam supposito nexu perfecte obligacionis, ab Authore traditionis addicitur ex legis dispositione, et facultate ab ipsa concessa, prout in pñenti tractatu, et aliis exemplis ab eo adductis.

§. Perfecta donatio. 4. C. de donat. quz sub modo.

12.

Huius rei similitudo non vulgari demum ex Oly. eodem lib. 43. ad Edictum, ubi certe Iacobo Gothofredo in l. 32. de Reg. iur. tractavit de adquisicionibus dominii, et possessionis per servos nortos factis; ait enim Consultus ex n. Scyv. in l. 23. §. fin. de adq. rez. dom. servum alienum, qui duobus bona fide servit, posse demonstrare possessionem eum, cui adquisere vellet, et n. ex re alterius requiritur, de cuius tñi consiliacione cum l. 25. §. Si duos. ff. de Vusu. pñter alio late, et eleganter tractat Altamir. lib. 2. quoz. Scyv. in d. l. 25. idem in eo servo procedere, cuius Vusufructus penes duos est, qui alteri ex fructuarius, vel domino nominatim dari stipulari poterit, etiam ex re Vnui ex fructuarius, et n. tota rei actionibus communi dividendo, vel condictione sine causa ad iuris pñcipia potest dirigari, et reducarur. Responderunt Paulus, et Pompon. in l. 32. d. l. pen. ff. de stipul. serv. Id autem summa iuris ratione procedere ait

§. 23. §. fin. de adq. rez. dom. Cum l. 25. §. Si duos. ff. de Vusu.

Quinn. in §. 4. Inuit. per quas person. nob. adquirit. n. t. Et recte quidem, cum enim sexus ipse
 Author obligationi sit, et pari in illo concreto Velut dominans, recte in eius arbitrio, et
 facultate exindicare, et demonstrare personam ex pluribus, cui adquirere poterit, ut ei soli
 adquirat, prout in pignori ex pluribus causis debitor author solutionis nexus, pro arbitrio
 eadem ratione causam demonstrare valet, quam solim solutam Velit: facitque quoque mira-
 biliter tradita per me ad Lab. lib. 6. Pith. in l. 65. in pign. ff. de adq. Ter. dom. n. t. cum reg. §. 65. in pign. de adq.
 ubi facta per auctorem liberalitatis, et traditioni designatione, et demonstratione per-
 sonae, cui quiritur, quod tradit, donator Velit, minima valet accipiens tibi, vel alteri
 adquirere, imo si per errorem alii adquirere Velit, eius voluntas proinde dirigitur;
 Sin consulto id faciat, nihil agit: Ex parte igitur quid agentis in actibus remonda indi-
 catio, vel demonstratio est, per plura iura a nobis ibidem adducta, et ad ea in l. 94. ff.
 h. tit. n. 32. cum seqq. Est ergo in arbitrio, et potestate libera debitoris causam ex pluribus
 designare, ex qua solutum Velit, sive ea gravior, leviorve sit, ut ex ea naturaliter dum-
 taxat, non etiam civiliter, et efficaciter pecunia debeatur, ut patet Olypianum in pign.
 sententi probant parum Consultus, et Cyaxer in l. Paulus. tot. §. Paulus. l. Creditor. tot. ff. h. t.
 §. 1. inuncto David Argente ubi infra in pign. l. fin. ff. quib. mod. pign. solv. l. 1. in pign. C. de
 solut. l. 10. tit. 14. part. 5. explicans Bartholus, et Cum. in l. 4. ff. h. tit. D. Gifan. Paulus de
 Castro, et Sicard. in d. l. 16. eodem tit. et in Rubi. Overemvech. Bachov. et Kansus n. 2.
 Gothof. et Tab. in l. Si in duabus. 114. ff. de Reg. iur. Maurus Treunus de solut. cap. 9. tit. 3.
 David Argente de solut. ad has leges qu. 2. Brionius de solut. pag. m. hi. 443. cum
 seqq. Bachov. ad Treuel. Vol. 2. disp. 29. tit. 2. l. 2. C. Cusac. lib. 15. respon. Pauli in d. l. tot.
 et Ver. Paulus. ff. h. tit. Anton. Gomez lib. 2. Var. cap. 10. n. 5. Menoch. de pign. lib. 3. pign. p.
 136. Castillo tom. 6. Contror. cap. 113. Escobar Comp. 14. Nogueros alleg. 40. n. 62. et 65. Va-
 lenzuela conitio. 24. et 78. Ciriacus contror. 138. et 228. Amaro lib. 4. Var. resolut. 42. n. 24.
 Capicio larro dec. 24. Donell. et Ormald. lib. 46. comm. cap. 12. leviter, ut solet, Bruneman.
 in l. 4. ff. h. tit. et in l. 1. C. eodem. Gibalinus de Universi. negot. lib. 5. cap. 1. disp. 2. n. 5.

Quinn. §. 4. Inuit.
 per quas person. nob.
 adq.

§. 65. in pign. de adq.
 Ter. dom.

§. tot. Ver. Paulus.
 §. tot. §. 1. h. tit.

Hec autem definitio non solum habet locum, quando

N. 13.

debitor ex pluribus causis unum debitum per se solvit, Verum et eo quoque casu mi-
 litat eque quo nimirum debitor pro fideiussore suo solvit; poterit namque partem
 solvendo unum ex pluribus fideiussoribus demonstrare, et liberare eum, ut probat
 peripicue tibi in l. In his. §. 5. ff. h. tit. quod quidem non solum volente creditore,
 sed quod magis est invito quoque eo, facere poterit, si modo fideiussores ab initio
 pro partibus se obligaverunt, vel conventionis lex non reitrat, quominus partem
 unusquisque solvendo beneficio epistolae Divi Hadriani liberare se possit, ut ex
~~Paulo~~ ~~Rezer~~ tenet, Brunemanus in d. l. §. 5. ff. h. tit. quamvis enim pro
 se ipso partem debiti solvere Teum creditorem invito nequeat, ut late in superioribus
 fundavimus, id tamen efficere valet, quando non pro se, sed pro fideiussore, et ut maxime
 eum liberet, solvit principali debitor arg. tibi in l. Tutor datus. 69. ff. de fideiussor.
 quam dedimus lib. 5. Pith. in l. fin. ff. de auctoz. tutor. n. 26. inunctis traditi a Paulo de
 Castro in d. l. §. 5. t. eademque ratione e contrario procedit decimo tibi in l. ubi fide-
 iussor. 24. ff. h. tit. ubi ait Consultus, fideiussorem, qui pro duobus in dena fideiussit,
 posse Vel Viginri solvendo, Vel separatim bis dena, Vtunque Teum liberare; loquutus
 etiam Consultus eo casu quo separatim temporibus in dena pro Inoquoque reo fideiussit,
 Vel saltem eo casu quo facti non sunt duo rei debendi in Viginri; siquidem supponit
 obligationem Vnui ex reis antiquiorem altera esse posse, atque supponit etiam unum
 duntaxat liberari, Vel in partem relevari posse solutione fideiussoris, quorum neu-
 trum poterit procedere, si unica obligatio Teorum erit: In hac ergo specie sive pro se, sive
 pro reis solvat fideiussor, poterit demonstrare causam, Vel personam dena solvendo, et
 sic diversis temporibus Vtunque Teum liberare valet. At cum solvit quinque pro
 aliquo reo demonstrato, Vel simpliciter indistincte creditorem consentire necesse est,

§. In his. §. 5. h. tit.

arg. tibi in l. Tutor
 datus. 69. ff. de fideiussor.

§. 24. ff. h. tit.

d. l. 24. de fideiun. Sive pro se, sive nomine unius ex reus fideiunorum partem solvere velit; prout pariter contingeret in specie tōi in d. l. 5. §. ff. h. tit. Si reus principali non totum debitum unius fideiunoris, sed partem dumtaxat solvere velit, videndus D. Didacui de la Serna in Academi. de solut. cap. 1. n. 15. Sin vero in specie d. l. 24. unica obligatio duorum reorum proponeretur, minime poterit fideiunori dena solvendo alterum ex reus liberare, aut ambos relevare nisi consentiente creditore; prout pariter in d. l. 5. §. ff. Si fideiunori in solidum obligati proponerentur, minime poterit reus partem solvendo, invito creditore, alterum ex eis relevare, aut liberare. Demum si in d. l. 24. unica duorum reorum proponeretur obligatio, cui fideiunori non simpliciter, sed in dena pro unoquoque ex reus accerit, poterit sane fideiunori pro se solvens per partem liberari, quamvis idem consequi non poterit, si non pro se, sed reorum nomine, invito creditore, partem solvere voluerit; idque eveni nullus interum mihi tōi occurrat, consequens superioribus ex ratione iuris valde consequens videtur; Eadem Obligati Regula procedit eque, quando fideiunori pro se, vel pro debitore solvit, aut compensat; quippe ut solutionis auctor, et pars activa dissolutionis nexus, libere demonstrare valet causam, ex qua solutum velit. l. 5. ff. de Comp. d. l. 8. Vbi fideiunori. 24. ff. h. tit. ubi quod ait Coniunctus, nimirum partem solventem fideiunorem pro reus imputari in causam antiquiorem, nisi aliud actum sit, intelligendum est. nisi aliud tempore solutionis à fideiunore dictum demonstratum sit. Etenim supposito creditoris consensu circa solutionem partis crediti, in facultate fideiunori est demonstrare, quem ex reus potius liberare malit, sive eius causa antiquior, sive tempore posterior sit.

l. 5. de Compens.

N. 14.

Non eadem facultas procuratori, aut Servo actori pecuniis exigendis, atque exsolvendis proposito data invenitur; Etenim ex huius natura eam designare causam potest, ex qua naturaliter dumtaxat pecunia debetur; quoniam ut eleganter Papin. ait in l. Si is cui. 94. §. flavius. 3. ff. h. tit. iuncto ibidem Cus. libro. 8. quærit. non est verisimile, dominum ad eam speciem solvendi pecuniis servum proponere, quæ solvi non debuerunt, facit optimus tōi in l. 103. ff. h. tit. de solut. non ergo transferre servum, aut procurator dominum nummorum in creditorem, si ea dumtaxat causa pecunia debita proponatur, an autem in hac specie, vel in casu legi superioris? Si maior quantitas fuerit soluta, vel in totum, vel pro parte creditoris competat retentio, huius tractatus questio propria non est. Verum quid dicendum erit, si eadem Papin. specie retenta proponatur dominus debitor ex pluribus causis iuris naturali, et civili efficacibus, quarum altera gravior altera sit, servus autem actor, sive procurator eam demonstrat causam, quæ levior, aut tempore posterior sit? In hac questione ex mente Papin. dicendum videtur, posse nimirum servum actorem leviozem causam demonstrare; non enim alia ratione in specie predicti tōi Consultui decidit, non posse servum ex causa, et obligatione naturali pecuniam exolvere, nisi quia verisimile non est ad eam speciem pecuniis exsolvendis dominum proponere servum, quæ solvi non debuerant. At in specie, quam proponimus, ex omnibus causis solvi, et peti pecunia debuit: g. recte servus solutionis actor potest, quam maluerit pro arbitrio causam designare. Huius tamen non obstantibus, contrariam interim ^{iam} veriozem, et equiozem iudicio, nimirum non posse servum leviozem causam demonstrare graviori omnia, imò iuxta iuris ordinem eam designare causam posse, quam dominus verisimiliter elegerit, quaque se exoneraturus erit, et ipse pecuniam exsolvet arg. tōi in l. 1. §. equum. ff. h. tit. Etenim et si debitor non eligente, aut demonstrante, creditor tanquam pars activa solutionis nexus causam designare valeat, eam tamen dumtaxat demonstrare causam potest, quam debitor verisimiliter demonstraret, quaque se exoneraturus erit, si legem ei, quod solvit, dixerit, idque non alia procedit ratione nisi quia creditor in huius terminis in propria et absolute tanquam auctori dissolutionis nexus habetur, imò potius tanquam subrogatus,

l. 94. §. flavius. 3. ff. h. tit.

l. 103. ff. h. tit.

Arg. tōi in l. 1. §. Veris. equum. ff. h. tit.

Et subicitur loco debitori consideratur, ut lateus Deo dante fundabimus in cap. 2. presentis tractatus: pariter ergo eadem consideratione, et equitate in personis Servi, et procuratori statuendum erit, quin contraximus huic se nobis eximat Papin. in d. S. flavius d. l. 92. plena accepta ratione erit, quae et iure proponit a nobis species non cum violentia adoptatur: quippe non minus in ordine solutionis faciende, imprudenter facit, qui leviozem pferat causam graviori omnia, puta eam, quae infamiam continet, aut sub pignoriibus seu pœna contracta est, quam qui omnia civili, et naturali obligatione, eam quae dimittat vinculo equitatis nititur, proponit: si ergo servus, qui deteriorem nostram conditionem facere nequit, leviozem causam in solutione demonstrat, perinde habebitur ac si graviozem demonstrasset, et designasset, dummodo pecuniae quantitas gravia debitum exquet, illudque omnino solvat; Nam alioquin non consentiente creditore minime partialem solutionem facere poterit, ut in superioribus vium est, quinimo etsi auctor obligationum ipse servus sit, puta ex causa peculiaari, non etiam poterit leviozem causam demonstrare, ommissa ea, quae sub pœna, aut sub Vitis contracta est. arg. in l. fin. in p. ff. de novat. ibi Maxime si etiam meliozem suam conditionem eo modo faciant; non enim absque mysterio Ulpianus hoc eodem libro 43. ad Edictum definit servum dominum obligatorem, nec proprio debitorem, aut creditorem esse. l. nec servus. ff. de peculio, imo quoad ius civile attinet, pro nullo haberi. l. 32. ff. de Reg. iur. quae ex eodem lib. 43. ad Edictum desumptae sunt, indeque non inuicibiliter predicta iuris regula inscriptionum arg. ad nostrum tractatum adaptari rectissime valet, etsi non diffeat magis huic seruo licere cui peculii libera administratio concessa est, quam actori seruo, de quo Papin. in d. S. flavius: Erat ergo in iudicantis arbitrio estimare pro qualitate facti quouque se extendat servi potestas circa peculii administrationem vultu dominici facultatis, ut magistraliter aliquibus exemplis adductis deducit Dionysius Gothofr. in d. l. fin. ff. de Verb. oblig. lit. B. Omnino videnda sunt a me tradita ad Sab. lib. 6. Pithan. in l. 3. ff. de solutione. n. 34. D. Didac. de la Serma de solut. d. cap. 1. n. 42.

Arg. l. fin. in p. de novat.
l. 4. de potestio.
facit l. 33. de potestio.

Superiori tamen Ulpiani definitioni ita acceptae, et explicatae aliqua obitare videntur, quae hoc loco, antequam ad alia faciamus transitum, Removenda erunt; et quidem 1. obitare videtur Africani decimo lib. quae in l. Si servus. to. 8. S. Cum homo. 2. ff. de leg. 1. ubi ait Consulitus in legato generi, seu hominis generaliter promittit, erit esse electionem, qui in potestate habet qua demum actiones experiri malit, id est legatarium, cui per vindicationem homo legatus est. l. Cum pater. S. Varius. ff. de leg. 2. explicant ibidem Curac. tra. 5. ad African. Pinell. lib. 2. select. cap. 16. num. 3. Onuald. ad Donell. lib. 8. comm. cap. 19. a lit. I. Petrus Barboia in l. 3. ff. de leg. 1. Cherius lib. 4. interpr. cap. 19. Repetentes ad Inst. in S. 22. Inst. de leg. Vnde in tractatu nostro idem dicendum viderit, nimirum demonstrandi facultatem illum habere debere, qui eligendi actionem, et experiri potestatem habet, hoc est creditorem, cuius in arbitrio est, qua demum ex causa velis adversus debitorem experiri, Verum subtiliter separanda est demonstratio ab electione debitorum, legatariorum competente; etenim demonstratio, de qua hic, ex natura facti, et equitate eius provenit, nempe ex eo quod naturale sit, cum de dissolvendo nexu obligationis agitur ei, qui se ipsum, aliumve solvat, demonstrandi nexum, quem diluit, comperere facultatem; itaque et cum hoc facto activo velut deambulat designandi facultas, iamque debitorem, iam creditorem sequitur; aut eligendi potestas vel ex iudicio defuncti, et Verbis ipsi dispositionis in ultimis voluntariibus, vel ex eo quod verumiliter inter contrahentes agitur in ambiguis conventionibus iam heredi, legatariorum, prout dispositiva Verba damnationis, vel vindicationis exposcunt. l. Si is cui. 19. ff. de leg. 2. l. 14. ff. quando dies leg. ced. l. 16. eodem tit. l. 20. cum aliis pluribus. ff. de Vusu. leg. Cherius lib. 4. interpr. cap. 19. iam denique creditorem comperit l. quidquid. 99. ff. de Verb. oblig. l. 10. S. fin. ff. de iure dot. Cap. In alternativis Extra de Reg. iur. in 6. Et quidem invariabiliter comperit, sive agat, sive excipiat

l. 15.
l. 1. de S. Cum homo e de leg. 1.
l. Cum Pater. S. Varius. ff. de leg. 2.
l. 19. de leg. 2. l. 14. quando dies leg. cedat. l. 16. eodem.
l. quidquid. 99. ff. de O. l. 10. S. fin. de iure dot.

is, cui electio datur, et siue compensatio obiciatur ei. l. Cum debeas. 22 ubi At
tam. 2. quod. de Compens. adeo ut si eligere Valens, per errorem alterum
vel Verumque solvat; quoniam plus causa solvit, potest repetere ex plurimum Iuris consul-
torum ss. quam Iustinianus Princeps Optimum approbavit. l. Cum is. 32. in p. et §.
fin. ff. de cond. indeb. l. penult. C. eod. tit. Cum igitur invariabiliter, hoc est siue agat,
siue excipiat, solvat, comperat electio ei, cui ex defuncto iudicio data digni-
citur, Verre Africanus ait, in legato hominis generaliter relicto electionem com-
perere ei, qui et agendi potestatem habet, et non agat, hoc est legatario Vindi-
cationis, qui ex iudicio defuncti, et Verbis legati, et eligendi potestatem, et expe-
rundi facultatem habet. d. l. Cum Patet. §. Varis. ff. de leg. 2. l. Apud Aufidium. 20.
ff. de optime leg. Aliud autem in demonstratione causae procedit, quae non invaria-
biliter ex iudicio defuncti, aut contrahentium mente alicui comperit, sed acciden-
taliter ex ipsius facti, de quo agitur, natura ei tribuitur; quia actor disolu-
tionis nemus consideratur eo tempore quo solutio expeditur; quod quidem valde
notandum, et mente tenendum, quia simili separatio totius tractatus velut clavis
Regia est.

§ 32 in p. et § fin de cond. indeb. tit.

+ mente

v6 =

§ 37 l. h. res. ff. de leg. 1. l. 35 C. de donat.

2. Obiure videtur regula, quae desumitur ex eo. in l. Legato generaliter. 37.
iuncto ibidem Petro Barbosa. ff. de leg. 1. l. Si h. res. W. ff. eadem tit. l. 35. in p. C.
de donat. iuncto Pinello lib. 2. select. cap. 16. ubi habetur, in legato hominis generaliter
relicto non liberam aut creditoris, aut heredis debitoris electionem esse, imo neque
optimum, neque perimum eligendum esse dicitur periculis pariter q. in presenti
dicendum videtur, nimirum n. posse debitorem ex pluribus causis liberis, et pro
ingenio eam demonstrare, quae magis sibi expediens; creditor autem vel parum,
aut in nihilo vili sit, imo eam designare causam debere ex rep. pydictionum in-
xium, quae mediocri, et utriusque pariter utilis sit futura. Hinc tamen difficul-
tati facillimo negotio responderetur, longe nimirum distare, et in hoc articulo
electionis causam a demonstratione nostra, etenim cum omnis nimia facultas egri-
ssime quibusdam preceptis constringatur, ita et electio a testatore data ex Verri-
mili mente eius in legato generis provide coarctatur, et restringitur; neque enim Verri-
simile est, homine generaliter legato, aut de optimo servo cum magno heredis
prudentia, aut de servo eo, qui noxius, et furtivus obnoxius est, quemque magis
non habere legatario expediat, testatorem sensu, aut cogitare, idque clare Con-
sultus indicat in d. l. 37. ff. de leg. 1. ibi: Ne vel optimus, vel perimus accipiantur.
hoc est, ne credatur ex iudicio defuncti acceptus, seu comprehensus sub genere
servus ille, qui optimus, vel qui perimus est; haec enim Verba ad legatarium
recto sensu dirigi non valent, imo neque ad heredem, cum timere nequeat,
quod a legatario perimus, ab herede optimus eligi possit, imo si consulto talis
electio de facto ab altero fieret, dubitaret nemo de validitate electionis.
in abstracto igitur, et in equilibrio regulam constituentia pydita Verba pro-
culdubio accipienda sunt, excipitur optio legatum, et alternativum, ubi
optimus optari potest, seu perimus eligi ob rationes, quas propriis locis DD.
considerant; At cum de demonstratione agitur, omnino simili consideratio
venit, et quia demonstrandi facultas non ex Verri-mili aliqua disponentis
voluntate venit, ut supra Virum est, et quia cum crediti appellatio in hac parte
debitoris solventis eam dumtaxat pecuniam comprehendat, quae a creditore peti,
et cum effectu exigi potest d. l. 94. §. flavius. ff. h. tit. nullum aut certe evigui mo-
menti, seu potius non considerabile prudentium creditorum Veratur, si libera
facultas debitoris non coarctetur; quippe in arbitrio creditoris semper manet illud
exigere debitum, cuius evolutionem expedire sibi magis existimat; neque enim

creditor ferendus est, qui sua interese allegat, non solvi debitorem ab eo necesse, qui sub poena, aut sub infamia illigatum eum tenet, videndus D. Lamora ad Garum in l. 63. de cond. indeb. n. 12. et 13.

17

L. 2. h. tit.

3. aduersus id, quod in superioribus diximus, nempe licere debitori etiam invito creditore constituere causam, quam solvitur velit, quocumque ea sit, obicit Valde Florentini decisio, de qua in l. 2. ff. h. tit. ubi Consultus ait, ita deum licere debitori, aut creditori demonstrare causam debiti, si modo alter ex eis consentiat quoque in eadem demonstratione; alioquin et debitori liberum esse non dare, et creditori non accipere, si in aliam causam exsoluatur quis eorum velit. Huius difficultati responder Donell. lib. 16. comm. cap. 12. et ait, Verum esse iuxta Florentinum licere creditori in aliam causam a debitore tempore solutionis demonstratam non accipere, si ipse aliam prius exsolutam velit. At licere etiam debitori pecuniam non acceptam obsequare, et deponere, sique creditorem in mora constituat, et periculum pecuniae in eum transferre, quo sensu intelligitur Oly. in nra l. t. ubi liberam designandi causam etiam creditore non consentiente debitori concedit (in can. dem ss. non obicit inclinatur Hispanus in l. t. C. h. tit.) Verum hae solutio licet in se verumimum contineat principium, minime tamen difficultatem enervat, s. nam ut rectissime ait Oualdus d. g. n. lit. D. quid proderit arbitrium creditori, quod ei tribuit Florentinus, si facta pecuniae obligatione, et depositione liberare se ab illa causa debitor possit. C. Nam si ita intelligeretur, et caperetur facultas a Florentino creditori tributa, non magis eandem facultatem creditore habet, quando debitor ex plurius causis unam demonstrans, pecuniam exsolvit, ac quando ex unica dumtaxat causa pecuniam debitam solvere intendit; poterit namque creditore, quantumvis congruo loco, et tempore oblata a debitore pecuniam non accipere. (Vt omittam hoc arbitrium, quod in facto, non in iure constituit ex Donelli ss, magis impossibilitatem, quam facultatem nominari debere arg. l. 1. de pign. Proculo. 125. de Verb. signif.) 3. denique, nam supposita Donelli opinione futile, et Vanij essent proximi regulae ab Oly. traditae, imo inueneris huius tractatus rectius unica definitione conitaret, si Consultus dicerent illud debitum videatur solutum ex plurius, in quod simultanee debitor, et creditore consenserunt, qua demonstratione admitta, intrare iuris dispositionem, quo posito aperte falsa esset accurata separatio, quam facit Iulius Paulus in l. tot. Veri. Paulus ff. h. tit. inter debitorem solventem, et creditorem pignus distrahentem, nec minus Iuriconsultorum decisiones in l. fin. ff. quib. mod. pign. solv. et in l. tot. S. ff. h. tit. non magis feliciter difficultatem dissolvit Bachov. ad Treuzler. Vol. 2. disp. 29. thes. 5. lit. C. quem sequitur Brunemanus in d. l. 2. ubi etiam de creditore iuxta ex causa demonstrationem debitoris non admittente Florentinum intelligat, minime tamen exprimit qualis iuxta causa sit, imo in substantia termino confundit debitoris, et creditoris, ut genes ipsum videre est, aliam autem conciliat Ant. Pir. lib. 3. quae. 24. n. 4. quam referens sequitur Ouald supra, et reuocat Brunem. in d. l. 2. iudicare n. ponimus, quia predictum Authorem per manus non habemus.

obligatione

L. 1. tot. Veri. Paulus ff. h. tit.

L. 1. tot. S. t. eodem tit. et l. fin. quib. mod. pign. solv.

18

Quare huius, et alius omnium interpretationibus terrari possit Florentinum in d. l. 2. h. tit. accipiendum iuxta decisionem aliam eiusdem Consultus, qui extat in l. Cum et sortis. 35. ff. de pign. act. et ex eodem eius lib. 8. In nra denotata cum d. l. 2. coniungenda omnino esse; cum enim Oly. in l. t. h. tit. supponat esse in arbitrio debitoris causam designare cum solvit, Paulus autem in d. l. tot. Veri. Paulus h. tit. dicat aliam causam esse creditori pignus distrahenti, cuius in arbitrio est causam demonstrare, et hunc quoque casum dirigat Florentinus in d. l. Cum et sortis. 35. rectissime subicit Consultus in d. l. 2. esse in arbitrio debitoris solventis, et demonstrantis in aliam causam pecuniam non dare, imo eam obsequare poterit, et se ab ea causa liberare, et pariter esse in arbitrio creditoris, quod eidem comperit demons-

D. l. 2. h. tit. cum l. t. C. h. tit.

L. 35. de pign. act. et l. tot. Veri. Paulus h. tit. inter se, ac cum anterioribus.

trandi facultas, nempe quod pignus distrahat, et sibi satisfaciens solvit debitorem, in ali-
am causam, quam debitor malitè pecuniam non accipere, imò in eam causam imputare
eum posse, quæ utilior sit eidem. Unde hac via, et libera vnicuique propriis casibus manet.
demonstrandæ facultas iuxta decisionem Pauli in d. l. tot. ff. h. tit. et alteri excumbit in
eisdem speciebus subeundæ demonstrationis recte factæ necessitatè iuxta decis. res. in d.
l. Cum et sortis ff. de pign. act. l. 4. l. tot. S. ff. h. tit. l. 4. in prin. C. eodem. l. fin. cum aliis
pluribus ff. quib. mod. pignus solv.

19=

Verum etsi intelligentia hæc non insubili, aut impro-
babili sit, alio tamen non minus vero, et subtili sensu donari Florentini poter, ad cuius
claram demonstrationem duo casus separandi sunt, primus casus est, quan-
do debitor vnus ex pluribus causis æqualem summam debet, et unum debitum in-
tendit solvere. Secundus est, quando debitor idem ex pluribus causis inæquales
debet quantitates, vel æquales quidem, vnum autem debitum integrum non solvit,
imò partem dumtaxat debiti quantitatè tradere intendit creditori: prioris casus prin-
cipali vlt. in prin. l. 4. intelligendus est, in qua specie non est dubium, quin credi-
tori liberum non sit demonstrationem à debitore factam respicere. Tum ob rationem
iuris in superioribus traditam. Tum ob decisionem expressei rōi in d. l. 4. C. h. r.
d. l. tot. Veri. Paulus, iuncta l. tot. S. ff. h. tit. et l. fin. ff. quib. mod. pign. solv. Tum
denique ob decisionem eiusdem Florentini in d. l. Cum et sortis. 35. de pign. act. ubi
agens de credito pignus distrahente, cuius eadem est causa cum debitore solvenre
circa facultatem demonstrandi debiti, ait: Nec audiendus est debitor, si cum pa-
rum idoneum se esse sciat, eligat quo nomine exponerari pignus suum malitè, idque
non obicere comprobatur quoque. ex vlt. eodem lib. 43. ad Edictum in l. 3. ff. de fide-
iunor. ubi hac eadem forsan idea motus ait, eum, qui satisfacere promittit eligere
fideiunores quoscunque posse, etiam credito invito, si modo eos dederit, qui et
obligari, et conveniri possunt: pariter ergo liberè demonstrat debitor solutionis cau-
sam ex pluribus, dummodo iuxta præscriptum obligationis id ipsum, quod debet,
integrum congruo loco et tempore solvat, quo facto si creditor solutionem re-
cuset, pecunia deposita, et obligata, ab ea causa, quam solutam voluit, porinde libera-
bitur ac si ex ea dumtaxat, non ex aliis pluribus pecuniam debuisset. l. qui mutu-
am. 56. S. ff. mandari. l. 5. l. 15. C. de iuris. l. si solutus. 32 ff. h. tit. l. obligatione. 9.
C. eodem iuncta traditi ab Orualdo ad Donell. lib. 46. comm. cap. 14. tit. C. Brison. de
solut. lib. 2. pag. 180. Gibalin. de iur. Neg. lib. 5. cap. 1. Larrea dec. 13. et 14. D. Didaco
de la Serna de solution. cap. 1. n. 14.

In 2.º autem casu principali procedit Florentini decisio,
nempe quando debitor decem debet ex contractu mutui, viginti ex stipulatione, et
quadraginta ex emptio contractu, solvit autem quinque, vel intendit solvere decem.
demonstrat vero emptio, vel promissionis causam: in his igitur terminis est in potes-
tate, et arbitrio creditoris partialem solutionem non admittere, nisi in eam causam, ex
qua velit pecuniam exsolvi, et pariter est in arbitrio debitoris pecuniam non dare,
si in aliam causam à creditore designatam convenire nolit: quippe sicut creditor par-
tem debiti liquidi accipere nullo modo cogitur, ut in superioribus Verum est, ita
nec debitor per partes solutionem facere a creditore compelli potest, ut ex Ronque Gallo
in l. 3. S. ff. de duobus reis, Gomez lib. 2. Var. cap. 10. n. 5. Olea de cen. iur. tit. 5. g. 12. Co-
pino de singul. disp. to. g. 2. n. 21. et alii tenent D. Didaco de la Serna de solut. cap. 2.
n. 13. in fine: Unde provenit arbitrium simultaneum debitoris, et creditoris circa
solutionem faciendam, et accipiendam, quod pro regula tradit Florentini in d. l. 2.
loqui autem Consultum in his terminis patet ex eodem libero arbitrio, quod
simultanè tam creditori, quam debitori concedit, et quod alias in creditore ini-
quum, in debitore autem inrubile, et Vanum foret, id etiam deducitur non obicere

ad l. h. hoc tit.
l. 4. C. hoc tit. l. tot. Veri.
Paulus. l. tot. S. ff. h. tit.
d. l. 35. de pign. act.
l. 3. ff. de fideiunor.
l. qui mutuam. 56. S. ff.
mandari. l. 5. l. 15. C. de
iuris. l. 3. ff. h. tit.

Obiignata

l. 2. c.

l. 2. ff. hoc tit.

ex ipis Florentini Verbis. Non enim ait: Si aliud nomen exsolutum quis eorum
velit, prout dicere debebat, si de ea solutione Consulius cogitaret, qui pariter cuiusque
debito equalis est, imo ait: Si alio nomine exsolutum quis eorum velit, id est si quod
est datum pro parte debiti, alius nomine unius causae sive ad exonerationem eius, alius
alterius causae nomine acceptum fecerit velit. Denique id quoque convincitur clare, si
conferatur d. l. 2. cum d. l. 35. ff. de pign. act. quae, ut diximus lib. 8. in tit. Florentini de
sumpta est, ut eundem loquendi stylium in eadem facili specie habet. Loquuntur enim
ibidem Consulius de debitore unius causae principalis cum accessione Mutuarum, qui
Viginti nomine sortis debebat, et decem favian nomine Mutuarum, et ait, creditorem,
qui Viginti, aut minus ex pignoris venditione redegit, invito etiam creditore
in Mutua convertere decem, et alia decem, vel quod superest acceptum facere sorti de-
bere; etenim hic casus continet exceptionem regulae traditae a Florentino in d. l. 2. ff.
h. tit. in cuius specie si debitor solvere vellet sortem abique Mutua, minime cogere-
tur creditor accipere, quoniam parvalem, non integram solutionem debitor facit, ut recte
defendit Brunomanus in l. 2. C. de Mutua. Contrarium autem procederet, si Viginti
debitis ex causa promissionis, et aliis Viginti ex mutua contractu, debitor Viginti sol-
vens unum debitum demonstraret. l. 1. ff. quib. mod. pign. solv. Ait in d. l. 35. et si cre-
ditor designaret causam sortis invito etiam debitor cogere-
tur consentire, cum et cre-
ditor pignus distrahens demonstrandi facultatem habeat. l. 1. ff. de pign. h. tit.
et in his terminis debitor parvalem quoque solutionem facere compellatur; id namque
quod in superioribus diximus, nimirum non minus debitorem, quam creditorem par-
tialem solutionem subire non compelli, tunc locum habet, cum debitor Volentariè
solvit, non vero quando virtute compensationis, aut impurationis solvere compelli-
tur, ut infra cap. 2. Deo dante, dicemus. Manet igitur, Florentini regulam tunc pro-
cedere, cum alicuius causae nomine aliquid datur, non cum unum debitum sol-
vitur, prout in specie, et regula Obligam.

Exceptio dicitur in
l. 35. de pign. act.

Quae quidem regula procedit non solum quando
debitor ex causa mutui centum, ex causa emptionis quinquaginta, et causa pro-
missionis Viginti debens, decem solvit, Verum et quando solvit Viginti, causam
autem emptionis, vel mutui designat, et creditor non consentit; tunc enim
pariter liberum est, dum hoc agitur, et inter eos contenditur, vel debitori non dare,
vel creditori non accipere. Idemque pariter procedit, si eadem specie contenta de-
bitor quinquaginta solvens, promissionis causam, ex qua Viginti dumtaxat debet,
demonstrat. Quippe Viginti accipere creditor cogitur, in residua vero quantitate
si dissentiant, idem ubique arbitrium tribuetur ob eandem omnino rationem.
Eadem Florentini regula procedit, quando debitor sortem dumtaxat abique Mutua
solvit, ut nuper dictum est; secus licet procedat quando Mutua saltem unius anni
abique sorte solvit agitur in l. 1. §. Balanus. ff. h. tit. Etenim in primo casu non
totum debitum ex unica causa, et radice procedens solvit, sed partem dumtaxat;
quod quidem invito creditore fieri requirit, ut supra in superioribus repetitum
manet; In secundo vero casu ideo Mutua debitori abique sorte, creditori etiam
invito solvere licet, quia hoc ipsum tacite lege ipsa conventionis datum est. Quippe
ideo de Mutua annis singulis solvendis inter contrahentes convenit, ut earum
beneficio sorte fieri sinat debitorem creditor, tolerabilisque ipsi debitori mora sit.
Idemque pariter procedet in pena simultaneè loco Mutuarum ympana, de quo abundè
loquimur ad Sabonem lib. 5. Pithan. in l. 1. ff. de nautic. fenore. id autem limitata, et
quando nimirum debitor non virtute stipulationis in contractibus strictis, aut virtute
pacti incontinenti adiecti in bonis fidei conventionibus, aut saltem ex mora in conven-

NC. 24.

l. 1. §. 2. Calerius ff. h. tit.

l. fin. de naut. fen.

nonibus eisdem Vixas debet, sed naturaliter dumtaxat ex conventionione nuda; tunc enim proculdubio nominatam pecuniam sorti abique Vixis applicare poterit, imò et nihil dicat in simplici debito abique pignoris, minime quod exsolutum est Vixu accepto fieri poterit abique consensu debitoris. *l. In his. s. t. Veri. Sed si forte. l. Cum ex*

l. Item ex pluribus. s. 3. ff. h. tit. ubi? Iulianus elegantissime putat ex ea causa cum solvitur videri debere, ex qua tunc cum solvebat, compelli poterit ad solutionem. iuxta quæ intelligitur tunc alias diffidit in *l. Creditor. s. 2. ff. Cum de sorte. s. ff. h. tit. ubi enim debebat qui quinquaginta nomine sortis, et viginti nomine Vixarum, solvit autem quinquaginta sortis nomine; creditor vero prius in Vixas solutam pecuniam imputari valebat, cum de sorte constaret, de Vixis litigatum esset, an nimirum civiliter, an naturaliter dumtaxat essent debitor, novissime in appellationibus instantia pronuntiatum est, solutas Vixas non debere repeti, in futurum autem non esse debitas declarari, quæritur est, an quod solutum esset sorti, an Vixis potius, ut creditor intendebat, accepto fieri deberet? Et respondit Siquola sorti potius quam Vixis solutam pecuniam accepto ferendam esse, si tempore solutionis, sortis causam debitor demonstraret, ut in facti consultatione proponitur erat Siquola, et in specie simili necesse erat; neque enim est verisimile debitorem simpliciter solutionem fecisse, vel tempore quo litis immanebat super Vixis, aut cum litis contestata erat, ut recte supponit David Argente de solut. ad has leges. Separat. 2. in p. 1. Nam imò si debitor simpliciter, vel partem, vel Vixarum quantitates sortis simpliciter solvisset in specie Siquola idem dicendum esset, ut mihi interim videretur arg. tunc in *l. 55. Imperator, et l. 303. ff. h. tit. ubi per errorem facti, vel iuris, si nomine Vixarum solvere dixerit, aut creditori id statuenti consentiverit. Denique etiam habebit locum Florentini regula, si non iuxta obligationis præscriptam naturam, aut non congruo loco, et tempore, integra licet quantitas debita creditori offeratur, veluti si aliud pro alio invito creditori solvere debitor intendat, quando facultas similis vel à iure, vel conventionis ipsius lege eidem data non est. iuxta ea, quæ traduntur à DD. de la Serna de solut. cap. 2. n. 4. cum pluribus regg. Vel si alio loco, quam in quo dare se promissor obligavit, solvere stipularum intendat. *l. pen. ff. de eo quod certo loco, aut si post moram contractam, et Vixas decimas, quæ officio Iudicis in bonis fidei conventionibus veniunt. l. 4. cum similibus. ff. de Vixis, sortem dumtaxat abique Vixis offerat creditori. arg. tunc in *l. 5. fin. de Vixis. l. si solvitur. 39. ff. h. tit.****

Quarto adversus id, quod diximus, nempe licere debitori demonstrationem causæ facere usque ad tempus traditionis pecuniæ, obitare videretur tunc in *l. si quis stipulatus. s. ff. de solutione. ubi habetur facultatem ex vi conventionis competentem debitori solvendi, et dandi rem solutioni adiectam perdurare dumtaxat Vixas ad tempus litis contestationis: Unde fortiori ratione dicendum idem videbatur in nostro tractatu, scilicet contestationem litis finem esse facultatis demonstrandi, non ex conventionione, sed ex facti natura debitori competentis. At quæ non videatur hęc inesse omnino disparata, et inconnexa esse, etenim idem facultas solvendi adiecto, seu rem adiectam solutioni ex lege conventionis debitori competens, prius cessat contestatione litis, quia ex tempore iudicii accepti novam actio incipit, et nova velut conventio ex quasi contractu partium oritur. *l. 3. s. Item scribit iudicati. ff. de peculio. l. 1. ff. de novat. Cum ergo debitor ex priorum conventionione illam facultatem habet extincta, et novata ea, ex nova conventionione arbitrium, idem retinere eum incivile est; in nostro vero tractatu minime idem termini supponi queunt; siquidem quando debitor ex pluribus causis unum debitum demonstrans solvit, minime à ceteris obligationibus liberatur, quæ prius inter se diversæ, et inconnexæ sunt, utpote ex diversis provenientes fontibus, et radicibus, imò perinde ex eis manet obligatus, ac si illa alia causa soluta non fuisset. itaque in nostro tractatu si debitor iudicialiter conventus unum debitum solvat, aliam designans causam, ab ea proculdubio liberabitur; iudicium autem super alia integrum manebit; Nam et si ex pluribus causis debitor, licet super una pendente simpliciter, nulla facta demonstratione**

l. Item ex pluribus. s. 3. ff. h. tit. ubi?

l. 102. s. Cum de sorte. h. tit.

Arg. tunc in l. 55. Imperator, et l. 303. ff. h. tit.

l. pen. de eo quod certo loco.

l. 5. fin. de Vixis. l. 39. ff. h. tit.

l. si quis stipulatus. s. ff. de solutione.

l. 3. s. Item scribit iudicati. ff. de peculio.

l. aliam de novat.

l. 1. ff. de arbitrio.

solvat, minime videbitur, in eam causam solvere, quae in controversia est, et sub incerta alia iudicio pondet, ut clare testatur *Ulp.* in *l. t. ff. h. tit.* Videnda sunt tradita ad *Didaco de la Serna de solut. cap. 2. num. 7. et 8. et a me lib. 5. Pithan. ad tex. in l. fin. ff. de nautico fa-*

l. fin. de nautico fa-
in prio
l. 5. h. tit.

De facultate demonstrandi causam creditori Competente, cessante, et tacente debitore =

Caput 2.

Iurisconsultus Ulpianus in eadem *l. t. ff. de solutione in Veris*. Quoties secundum Regulam tradit dicens: Quoties Veris non dicimus id, quod solutum sit, in arbitrio est accipientis, cui potius debito acceptum fuerat. Si itaque debitor non dicat id, quod solutum potius esse velit tempore quo pecuniam tradit creditori, velut ait *Philippus Imperator* in *l. Si Vnus. 2. C. de Vnus*, in continentem ante, vel post numerationem, ante traditionem Veris, imo simpliciter solutionem faciat, est in arbitrio accipientis dicere, cui potius debito pecuniam acceptam fieri velit, etiam invito debitore, ut clare indicat *xi. in d. l. 2. C. de Vnus*, iuncti *l. Ob triginta. 3. ff. h. tit.* et *l. t. C. eodem in Veris*. quod si debitor, ibi: Quod si debitor hoc non fecit, convertitur electio ad eum, qui accepit. facit *xi. in l. 3. §. sed et si quis. C. Comm. de leg.*

N. 4
D. l. t. h. tit.
l. 2. C. de Vnus.
l. 3. ff. h. tit. l. t. Veris
quod si debitor. C. cod. u.

Huius autem principii ratio, cuius auctor ex *Consultis Ulp.* invenitur, petenda videtur ex alia ipsius opinione, quae Imperatori *Iustiniani* constitutione improbata invenitur in *l. pen. C. de cond. indeb.* quae in ordine eo *So.* eius novissimi decisi. est iuxta *Emundum Meillum*: Si enim debitor, qui alternativè *stihicum*, aut *Pamphalum* debebat, et electionem habebat. *l. Plexunque. 10. §. fin. cum Vulgaris. ff. de iure dotium*, Vtrunque per errorem creditori solveret; antiquitus disputabat, an debitor electionem retinens repetendi, quem ex hominibus solvens velit, haberet arbitrium, an potius creditori pro arbitrio retinendi alterum facultas esset, quasi ex creditore, facto debitore ordine conversio. (Idem circa heredem alternativum debitorem ex *testam. disputabatur, cum utroque soluto nequidem de facto terminata erat defuncti voluntas, nec locus. 19. de leg. 2. esse poterat) Ulpianus, et Marcellus Proculianorum opinionem secuti, pro creditore stabant. *l. Si non Sozem. 26. §. Si decem in fin. de cond. indeb.* *Iulianus, et Papin.* stabant pro debitore cum *Sabinianis. l. Cum hi. 32. in prio. ff. de condit. indeb.* Quorum *vs.* confirmavit, et approbavit *Iustin.* in *d. l. penult. abrogata Ulpiani ss.* cuius Vestigium licet in *Pandectis* maneat in *d. §. Decem in fin.* tamen iuxta *Pacium, et Oivwald. lib. 19. comm. Donell. cap. 18. lit. a.* congruè accipi potest iuxta novam illius principii constitutionem; non enim affirmative, sed supportivè in argumentum ab *Ulp.* adducitur in *Veris*. quamvis sequenti sensu disputabat Ulp. Si ego cum deberem decem, aut *stihicum*, quinque solvam, et postea *stihicum*, an sit in arbitrio creditoris recipiens, quinque retinere, et *stihicum* reddere, petiti quinque reliquis; et decidit *Consultus*, minime hoc licere creditori, et si iuxta ipsius opinionem constans, et Verum esset, quod eidem creditori in eadem specie alias retinendi quod vellet, arbitrium daretur, integris decem, et *stihico* per errorem a debitore soluti; non enim qui quinque solvit et *stihicum*, Vtrunque solvit, imò unam ex rebus in alternativa promissione deductis solvit, ex altera dumtaxat partem; unde nulla consideratione quantumvis vera esset *Ulpiani* opinio circa rem Vtrunque simul solutam, electio a debitore omnia, et in creditorem translata intelligi poter, imò potius incepra a debitore quinque soluti, et perfecte expedita; soluto postmodum *stihico*, credi debet. Videndi sunt *Pinell. 2. select. cap. 18. n. 36.* et late *Andreas Cludius de cond. indeb. cap. 3. n. 64.* cum pluribus seqq. *Iidem* forsitan rationibus disenserunt *Celcus, et Iulianus in d. l. Cum hi. 32. §. fin. de cond. indeb.* et in *l. Si is cui. 19. ff. de leg. 2. de quo cap. superiori num. 8.* dicium manet. *Hac* igitur idea *moeris Ulp.* in presenti quoque tractatu, existimavit, electionem transferri in creditorem, cessante, et tacente debitore, idque videtur indicare Imperator in *d. l. t. Veris*. quod si debitor, cuius opinio non abrogata, imò approbata potius in hac parte, in *Pandectis* relicta est cum temperamento, quod ipse *Ulp.* in*

N. 2
l. pen. C. de cond. indeb.
l. 10. §. fin. ff. de iure dot.
l. Si n. Sozem. 26. §. Si decem de cond. indeb.
l. Cum hi. 32. eodem.
d. l. 32. d. tituli.
l. Si is cui. 19. ff. de leg. 2.

hac eadem l. t. subicitur; quippe creditor non liberam, et pro ingenio electionem habet; imò quasi loco debitoris subintratus, et eius vice gerens utiliter arbitrari debet; perinde ac si per creditoris personam adhuc debitor electionem retinueret iuxta Papinianum, et Iulianum ss.

N. 3.

Denim consideratio hęc, licet aliquando nobis placeat, hodiè tamen non adeo vera, et tuta videtur. 1. quia Iuriconsulți de hac re loquentes, minime distinguunt, an consulto, an ignorantem, et per errorem facti, vel raris debitor demoustrandi facultatem sibi competentem omniserit. 2. nam si eadem Veriusque controversię Ratio euet, minime Ulp. in presenti creditoris electionem temperaret, imò liberam elendi Arbitrium eadem conceñuer, prout in specie tñi in d. l. pen. C. de cond. ind. Et quidem Validioris Ratione; siquidem in terminis speciei tñi in d. l. penult. cum similibus supia adductis ex iure conventionis pradem electio debitoris compererat; in nostro Verò tractatu non conventionis Virtute comperit, imò ex natura facti originaliter demonstratio provenit. 3. nam si Veriusque controversię ratio eadem euet, pariter opinio Ulpiani in hac parte euet abrogata, prout in alternativa promissione consistit, scilicet d. l. penult. Nec quod temperata inveniatut arbitrio boni Viri in presenti quidquam facit; tum q. Equè temperari potuit altera Ulpiani opinio in quest. d. l. penult. ut nimirum creditor, factus debitor respectu conditionis indebiti non pro ingenio electionem haberet, imò eam speciem eligeret, que commodior euet debitori; tum quia adhuc simili temperamento adhibito, iniquum euet iuxta Iulianum, et Papinianum rationes, de quibus DD. in l. penult. debitoris etiam post traditionem pecunie electionem auferre. 5. ut alias DD. in l. penult. debitoris etiam post traditionem pecunie electionem auferre. 5. ut alias Variationes omittamus; quia si eadem utrobique ratio euet, tacenti miraremur, adeo diversa Ulpiani eiusdem precepta, qui indefinitè in specie d. l. penult. electionem creditoris concedebat; in presenti autem, adeo celexi tempore facultatem creditoris contraxit, ut Vix paulo post factam solutionem, demonstrationem concedat creditoris, et ex fine l. t. iuncto pñi l. 3. h. tit. clare constat. Rursum miraremur magis Ulpianum in hac nostra l. tot angustas semitas creditoris precipuè credentem, in quem translatam electionem supponit, et simul Iulium Paulum in l. tot. Veri. Paulus h. tit. qui omnino liberum demonstrandi arbitrium concedit creditoris illi, qui ex pignori distractione redacta pecunia sibi satisfaci, ac si non utrobique pariter eadem ratio à Proculeriano cum Ulpiano considerata miraretur, nempe quod ordine inverso creditor, qui erat, hodiè debitor factus invenitur; somniant enim Donellus, et Bachov. ad Trevel. d. Vol. 2. disp. 29. th. 3. l. 2. C. dum asserunt pariter in specie nostre legis. 1. liberum demonstrandi arbitrium creditoris tribuendum eue, prout equè, nō fallor, somniant Paulus de Castro cum ceteris, qui sequuntur eum, existimans, indebiti conditionem in his terminis concedi debitori, qui post traditionem factam cum creditore, circa demonstrationem causę minime convenit. Ant. Pir. lib. 3. q. 21. num. 1. Relatus ab Orualdo d. lib. 46. com. cap. 12.

et l. pen. C. de cond. ind. b.

l. 1. in fine iuncto pñi l. 3. h. tit.

l. tot. Veri. Paulus. eodem.

N. 4.

Ratio l. h. tit. et l. C. eodem. 6

Ita igitur combinationibus omnium presentis regule rationem alia querenda est, quam que ab Imperatore Antonino traditur in d. l. t. Veri. quod si debitor. Ch. tit. ibi. Quod si debitor id non fecerit, convertitur electio ad eum qui accepit. Cum enim hęc demonstrandi facultas, ut in superioribus diximus, et satis probavimus, non ex conventionem aliqua expressa, vel tacita proveniat, sed ex natura facti, de quo apertè, accidentaliter potius originem trahat, eique comperat naturaliter, qui nexum aliquem ex plurius solvere intendit: consequenti est converti demonstrationem ad creditorem, qui cedente debitor, et pecuniam simpliciter tradente, per imputationem nexum aliquem solutus est: nihil enim dissolvit debitor, qui simpliciter solvit aliquam pecunie quantitatem, debitor cum sit ex plurius causis, nexum cum inveniatur quam plurimis vinculis: inde mira proprietate ait Imperator Convertitur electio ad creditorem ac si diceret, naturaliter respicere creditorem incipit demonstrandi facultas, qui et incipit auctor dissolutionis nexum fieri, et pars activa facti, de quo apertè; non enim de persona debitoris transfertur electio in creditoris personam; imò naturaliter convertitur ad creditorem cum ipso facto dissolutionis nexum, quo cum deambulat naturaliter, et realiter, quin personarum qualitas, seu conditio in

consideratione sit; unde immediate provenit Iul. et Papin. Ratione, de quibus in d. l. pen. C. de Cond. indeb. proinus in presenti cenare, non enim alia consideratione in terminis illius disputationis, adhuc post solutionem utriusque speciei, debitori electionem referendi reser-
 vabant, nisi quia Virtualiter ex eo quod Verimiliter inter contrahentes aperta, alternativo
 debitori electio data censeatur l. Si in emptione. 34. § Si empro. ff. de Contrah. emp. l. 10. § fin. ff. de iure dot. l. adigere. ff. de iure paron. Cas in alternativa cum sex contri alius
 Extra de Reg. iur. in 6. Iniquumque esset facta per errorem solutione sibi conventionem pa-
 ratam, et quiritam electionem amittere. At in presenti huc iniquitas proinus cenat, cum
 Virtute conventionis demonstrandi facultas minime debitori competat; imo accidenta-
 liter ex eo dumtaxat habet eam, quia tempore quo solutio expeditur, ipse Author diso-
 lutionis nexus consideratur, et pars activa eiusmodi facti; quibus terminis cenantibus,
 puta si non ex fluxibus causis inveniatu debitor, si creditor in iudicio perat, si
 pignore distracto sibi satisfaciat, non minus creditorum ob eandem rationem in his
 casibus, quam debitori ipi demonstrandi facultas datur, neque enim debitori ut de-
 bitori tribuitur electio causy, sed debitori ut nexum solventi, et authori, et parti ac-
 tivy dissolutionis demonstratio conceditur, ut dicitur probat Oly. in pno l. t. h. r. ibi:
Quoties debitor ex fluxibus causis unum debitum solvit, hoc est solvere intendit, ut
 supra explicavimus: q. si non solvit unum debitum, sed pecuniam simpliciter tradit,
 quantumvis sit debitor, electionem non habet, sed in arbitrio illius est creditoris acci-
 piendis, cui potius debito acceptum ferat, ut recte ibidem subicit Consultus: Manet
 ipitur nihil commune habere cum nostro tractatu, de quo in d. l. pen. C. de Cond. indeb.
 ac per consequens recte in suis terminis, et ratione propria staxe Olyiani decisionem
 in nostra l. t. minime abrogata Iur. in Imperatoris nova decisione, imo communiter
 a ceteris Consultis, et precipue Imperatoris Anton. constitutione approbaram, et stabi-
 litam.

l. Si in emptione 34.
 § Si empro de contrah. emp. l. 10.
 § fin. de iure dot. l. adigere de iure pari.

Duplicem declarationem tradite Regule subicit Oly. utraque summe dif-
 ficilem ob implicationem, quam interire, atque adeo cum Regula ipsa prima facie
 habere, et continere videntur; et quidem ita demum arbitrium constituendi cre-
 ditori concedit Consultus: Dummodo in id constituat solutum, in quod ipse, si debe-
ret, esset soluturus, quoque debito se exponeretur, si deberet, id est id, quod Verba
preciam continent obligationem ex parte creditoris, nec ad ipsam in concreto refe-
rentur, sed in abstracto, prout accepimus alia Iulii Pauli Verba lib. 2. Pithan.
Lab. in l. 54. in pno de act. empri, ita ut non tam quid ipse creditor, si deberet, sol-
vendo esset soluturus, quam quid alii omnes debitores Verimiliter essent facturi, im-
prociatur, ut probat Oly. ipse, dum post Verba superiora addit, id est in id debitum, q.
non est in controversia, aut in illud quod quis pro alio fideiussit V. indicans
 non privatum morem creditoris, de quo apitur, esse inspiciendum, qui ponit in
 exemplis Olyiani preferre debitum controversum, dicens hoc ordine se soluturum,
 si debitor esset, imo esse inspiciendum communem debitorum morem, hoc est id,
 quod omnes debitores, atque idem Sociates, et Plato fecerunt; quamvis enim ad cre-
 ditorem ipsius referantur Verba, ex mente tamen Oly. Verimiliter capiendarent,
 et cum illa moderazione, nempe si creditor hic, de quo apitur, debitor consideratus,
 non peculiari quodam ingenio, sed communi omnium debitorum fingatur, et sup-
 ponatur, ut adversus Azonem, et Accurium subtiliter probat Pancorbimus Obier. 58.
 in pno: debet ergo creditor eligere id, quod fugis debitor quilibet, dum solvit, eli-
 gere, et constituere solet, nempe graviozem causam debiti.

N. 5.

l. 54. de R. empri.

Rationem huius rei subicit Oly. dum
 ait: equum enim Virum est creditorem ita apere rem debitoris, ut suam aperet.
 Sed quare id sit equum, nec ex DD. illis, nec Oly. ipse ait: ne ipitur paginas
 impleamus in referendis aliis considerationibus, interim nobis Videtur, equitatem hanc
 esse petendam ex ratione unica, et fundamentali huius tractatus, quam ipius in superio-

N. 6.

d. l. tot. Veri. Paulus.
ff. h. tit.

ribus dedimus; Etenim iam debitori solvendi, iam creditori pignus detrahendi, demon-
strandi causae liberam facultatem iura concedunt, ut testatur Paulus in l. tot. Veri. Paulus ff.
hoc tit. prout Vnus, alterve Auctor dissolutionis nemus solus consideratur. At in presentibus
terminis neque debitor solvens, aut creditor acceptum ferens, seu impurans, perfectus,
et solus Auctor est dissolutionis nemus: quippe debitor, dum pecuniam simpliciter tra-
dit, voluntarie incipit dissolvere nexum; aut nullus solvitur, dum plures sunt, et
neutri à debitore demonstratur; Creditor autem, qui causam demonstrat, et pecuniam
ei acceptam facit, solutionem nexus à debitore inchoatam perficit, et terminat: Cum
igitur attento principio debitor auctor solutionis videatur, creditor autem inspecto
fine pariter auctor consideretur, quamvis in hoc simultaneo concursu utriusque par-
tis Actus, stricta iuris ratione potior videatur, pars eius, qui perficit, et consumat.
Equitas tamen facit attento principio solutionis, et favorabiliori causa debitoris, ut
eius persona consideretur; neque demonstrare causam creditor debet, ut ipse demons-
traret, si debitor esset, non quidem pro ingenio proprio, ut supra diximus, neque pro
ingenio ipsius debitoris, de quo agitur, sed pro arbitrio boni Viri cuiuslibet demum
debitori, qui Verisimiliter graviozem causam, ac magis onerosam sibi sibi demonstraverit
semper: Unde apparet, neque arctandi debitoris arbitrium leviozem forsan designandi cau-
sam, si creditor non consentiat, neque in consideratione esse voluntatem creditoris
contradicente debitore, si pariter leviozem demonstrat, imò graviozem, animi Viri
utique divergentibus, causam ex pluribus considerandam esse.

N. 7.

Hac ratione supposita, mirandum non est, creditori
non esse omnino liberum inter causas arbitrium, sed obnoxium, et circumscriptum
ipso iuxta praeccepta iuris tributum esse, Verum non omnino nullum, etiam in his
terminis, et in imparibus causis, creditoris arbitrium reddi, hac circumscriptione
facta, contra Azonem, Accurium, et Pancorbinum d. Obi. 58. exempla subiecta clare
demonstrabunt; et quidem etiam sufficeret ad res. Qlp. quaecumque creditoris arbi-
trium, quod indubie habet, quando pars et dicitur, et contractuum causa proponi-
tur; siquidem etiam renuente debitore poterit unam ex eis demonstrare causam, nec
per partes solutionem recipere, ut contingeret, si tam ignis quam de bitoni demon-
stratio coarctat. l. Illud. 8. ff. h. tit. adhuc tamen imparibus concurrenibus causis
creditoris arbitrium in consideratione est. 1.º quando creditor ex gravioribus unam
causam eligit, debitor vero leviozem pro ingenio quodam demonstrare intendit.
2.º cum debitor, qui ex causa maioris decem, ex causa promissionis Vigintri, ex alia
causa centum debens, decem simpliciter solvit, et creditor causae mutui acceptam
pecuniam facit; quippe audiendus non est debitor, partem alterius causae sol-
vere intendens, invito creditore, qui traditam pecuniam ideo accipit, quia ad
Vnius crediti integram satisfactionem sufficiens est. 3.º et signanter arbitrium
prodest creditori, quando debitor non unum debitum, sed partem solvit, id est
aliquam pecuniae quantitatem, quae ad neutrius debiti integram solutionem suf-
ficiat, in qua specie libere demonstrat causam creditor, cuiusque demonstrationi
Statur, si debitor consentiat. Sin debitor aliam designet causam iuxta Plonen-
tini decisionem in l. 2. h. tit. liberum erit creditori pecuniam reddere, et nullam
causam exponere; alioquin si eam retinere adhuc velit, neutrius demonstrationi
Stabitur; sed iuxta iuris Regulas gravioz causa, quae est, exponenda intelligetur;
neque enim conditio indebiti Vnquam dabitur eius pecuniae nomine, quae omni-
bus ex causis naturaliter, et civiliter debetur, nequidem ob omniam à debitore
per errorem electionem, quae ex conventionem nullo modo venit, sed ex facto ipso,
quo de agitur, dumtaxat provenit, ut saepius in superioribus repetitum manet,
idemque mihi procedere videatur, si in solidum aliud pro alio simpliciter accipi-
enti creditori debitor det, vel pignora pro Vnico debito, aut pro certa quantitate tradat.

l. 8. ff. h. tit.

Non differor alio quoque sensu rebusliber Olpianum accipi posse, nimirum si triplicem electionis ordinem in casu exolvendi faciamus, alterum debitori, alterum creditori, et alium iuri; altero alterum auctiorem, et strictum magis, Terenti superioribus rationibus: Ut quidem debitori liberum omnino sit in casu arbitrium, et si eam ipse demonstrare velit, qui in controversia est, seu eam ex qua retinere, peti autem pecunia non possit. Creditori autem pariter sit liberum arbitrium in casu, dummodo ordinem ab Olp. prescriptum servet, neque eam causam demonstrat, qui sit in controversia, eamve ex qua peti pecunia non possit. Porremo ex iuris dispositione, utraque cessante strictius servetur ordo prescriptus à Consultis in l. 3. §. fin. cum l. 1. reg. l. Cum ex pluribus. §. 2. cum aliis ff. h. tit. Sicque plurimum creditori pecuniam simpliciter accipienti proderit arbitrium, si quidem inter plures causas proprio nomine, paxe, et absque controversia civiliter consistentes, quam maluerit, et si leviozem designare pro ingenio ei facta erit; neque refragatur quidquam Olpiani subiecta moderatio, de qua in Veni. quoties, quam ipse statim declarat in Veni. id est in id debitum. Nec rursus remotus conclusio ab eodem Olp. seu consequentia deducta in l. 3. h. tit. in Veni. hęc res efficiet; si quidem comparativè ad causas, que sunt in controversia, que alieno nomine debentur, et quarum dies nondum Venit, cum de arbitrio creditori agimus, gravior causa recte dicitur, que paxe civiliter, et proprio nomine contracta invenitur, iuxta eiusdem Consulti mentem, qui postquam creditori arbitrium designavit in §. quod si forte d. l. 3. et in l. 5. h. tit. describere incipit ordinem iuris in graduacione, et paxatione causarum auctiorem, et strictum magis; Utraque opinio simul probabilis, et equè in Scholis defensiabilis, et si in praxi prior magis Vera, et equa mihi interim videretur.

L. 3. §. fin. l. Cum ex pluribus. §. 2. ff. h. tit.

Sequitur apud Olp. id est: In id debitum, quod non est in controversia, aut in illud, quod pro alio quis fideiussit, aut cuius dies nondum Venit. Quę Verba, ne comperit aliis sint iuris adverba, Variè exponunt, ac emendant paxter Gloriam, et Antiquiores Cuiac. lib. 5. obs. cap. 35. Ant. Contius lib. 4. duplicis iuris civilis cap. 7. Fornex. lib. 4. rer. quotid. cap. 10. Kartman. Pir. lib. 3. §. 2. n. 10. Donell. lib. 16. comm. cap. 12. et Bachov. ad Trevel. Vol. 2. disp. 29. th. 3. lit. C. quibus somnis omnibus, utpotè improbabilibus, et nullo modo morbo medelam adhibentibus, Verissimum iudicio Vocem aut Utraque loco superioris Oracionis, non electioni esse, ut scilicet eligere possit creditor, in quem harum trium causarum solutionem velit, ac constituat: sed ordinem hoc est subsidiarium, et prius aut in defectum primi exempli, posteriori aut in defectum secundi locum habere, et non ante: ut hic sit Olp. sensus, dummodo creditor in id debitum constituat, quod non est in controversia; cuius tamen dies Venit: et si casu nullum sit eiusmodi, in illud, in quo debitor pro alio fideiussit, cuius iidem dies Venit, et si hoc etiam defuerit, 3. demum loco in illud, cuius dies nondum Venit, quæ ratione si progredi quoque Velimus: 4. loco indebitum, quod debitor proprio nomine debebat, cuius dies nondum Venit, priusquam in illud, quod fideiussoris nomine, cuius dies pariter nondum Venit: ita nulla erit inter Olpiani, atque aliorum Iuris Consultorum responsa, pugna, sed totus ille Venit. plenissime absque emendatione affirmando decurret. Supererit, ut demonstremus alternativam aut, aliamve, que eiusdem sit poteratis, hoc quoque minus habere, ut non utraque pars in idem tempus concurrat, sed altera in alterius demum defectum locum habeat; id vero elegantissime docet Papin. in l. Cum Pater. §. Si a te peto maxime ff. de leg. 2. ubi: A te peto maxime, si quos liberos habueris, illis prædica relinquant, vel si non habueris tuos, sive meos propinquos, aut etiam noveris liberos: non esse datam electionem, sed ordine Scripturę factam substitutionem responderi. Ecce ubi alternativa sive, et alternativa aut non dant oppositionem, neque in unum, et idem tempus concurrunt, sed ordine dant subsidiarium; nam liberi maxime deficientibus, propinquos maxime, huius quoque deficientibus, et non ante propinquos Noveris, quod si hi quoque deficient, Utriusque demum liberi.

L. 11. §. Si a te peto maxime. de leg. 2.

praedia in ea specie contenta relicta; ex quo Papiniani responsio deduci potest, ubi ratio, aut mens terrarum, aut contrahentium, aut legis denique hoc possulant, ut non opus derivat, sed ordo ubi alternativam non optionem daret, sed velut per gradus quosdam ordinem. Unde ex gloria Ioannis Andae in cap. In alternativum de reg. iur. in 6. colligit Dominicus in cap. Littera in pro de Sepultura lib. 6. alternativam esse ordinem, quando secunda qualitas additur in defectum primae, et tunc censetur ante additam in defectum primae, quando illa prima ex iuris dispositione debet preferri, idem probat altexon eiusdem Papini. Responsum in l. heredes mei. §. 5. ff. ad Trebell. Videndi sunt Sylclama lib. 5. memb. cap. 20. Omuald. d. lib. 16. comm. Don. cap. 12. lit. D. pro omnibus Francisco Pancostrinus d. lib. obi. cap. 58. Ex quo ad litteram dicta huicque hoc num. derumpta, et transcripta sunt in eorum gratiam, qui praedictum observat, librum pro manibus non habet.

l. heredes mei. §. 5. ff. ad Trebell.

N° 10.

Itaque Ulpiani moderatio arbitrii creditorum praecipua visum habet, quando debitor unum debitum solvens alternativam causam designavit, dicens solvo in hoc, vel illud, aut illud debitum; tunc enim nisi aliud ex facti circumstantiis colligatur, liberam omnino in causa demonstratis arbitrium creditor habebit, non ex iuris regulis, expressa voluntate in causa demonstratis arbitrium creditor habebit, et permittitur. 2° locum non habet, quando debitor, debitoris legem dicentis eidem tribuit, et permittitur. 2° locum non habet, quando debitor, qui sortem, et vias debet, simpliciter aliquam pecuniae quantitatem solvit; quippe in hac specie licet creditor pro ingenio vel sortis, vel vias pecuniam acceptam facit, praevidetur et in sortis causa debitori, qui vias parit: quod quidem ad id procedit, ut etiam creditor pecuniam accipiens caveat debitori se in sortem, et in vias accipere; tamen nisi expresse aliud nuncupet, et significet, prius in vias, et si quid superest in sortem, pecunia tradita imperatur. In huius §. ff. h. tit. nam ut subtiliter subicit Iulius Paulus nra tradita imperatur. In huius §. ff. h. tit. nam ut subtiliter subicit Iulius Paulus minimè attenditur scripturae origo, sed potius ex iure sumitur id qd apud videtur l. 6. ff. h. tit. Et enim quando contrahentes aliquid simpliciter disponunt, et expresse caveat actum aliquem, qui ex iuris preceptis certam formam habet, illud ipsum quod iure invenitur dispositum, in ambiguo cavere videtur, ut laze probari ad Sab. lib. 6. Pithan. in l. pen. ff. de iure dot. sect. v. n. 33. cum seqq. Si igitur in presenti ordinem à iure praecipuum circa sortem, et vias in cautione ambigua sequi creditor intelligitur, ut rectè interpretatur Donellus in l. t. C. h. tit. n. 1. Ratio autem quare libera sit hoc casu demonstratio creditorum, et qua demum ex causa similis ordo à iure similiter invenitur praecipuus, sequenti cap. n. 10. et melius cap. v. n. 15. videbimus. 3° cenat inculdubio Ulpiani moderatio, quando liberatio, et solutio debitoris incipit à creditore, qui ex pignore distracto sibi satisfacit. l. Paulus. tot. Veri. Paulus. ff. hoc tit. Vel quando creditor voluntarie debitorem invitum, seu volentem acceptatione intendit liberare iuxta tradita per Nos ad Sab. lib. 6. Pithan. in l. si debitor. §. ff. h. tit.

l. §. 5. ff. h. tit.

l. 6. ff. eodem.

v. numerum ultimum totius tractatus.

l. tot. Veri. Paulus. ff. h. tit.

N° 11.

Quarto denique siletur Ulpiani moderatio eo casu quo creditor ex pluribus causis conventus à debitore, cui vicinim ex aliqua causa debet, compensare malit in casibus à iure permitti: quippe liberam facultatem habet demonstrandi causam, quam elegerit etiam leviozem, etiam eam, de qua dumtaxat retineri peti autem pecunia non poterit; quod quidem non alia ratione procedit, quam quae in superioribus sepius repetita manet; cum enim creditor, cum de compensatione author solutionis nexu sit, ad eum electio, et designatio spectet. arg. rō in l. tot. Veri. Paulus h. tit. §. 5. ff. de Compensat. iuncto Pinello lib. 2. select. cap. 16. n. 11. idque non solum procedit, quando nimirum creditor eguale debitum, seu in quantitate excedens, compensat, quo casu voluntarie parvi solutionem admittit, ut dicimus cap. super. num. 7. ex traditis à D. Didaco de la Serma de solut. cap. n. 2. Verum et eo quoque casu persequi locum habet, quo illud debitum creditor demonstrat, quod ad integram mutuo à debitore petere quantitate satisfactionem sufficiens non sit, quoniam etiam creditor per partes solutionem admittere non compellatur; hoc tamen procedit, quando realiter solutio sit, non vero quando ficta, et interpretativa, seu iuris potentate, virtute s. compensationis, aut acceptationis, quo casu omnino cenat incommoda partialis solutionis. l. cum

arg. rō. d. l. tot. Veri. Paulus h. tit. §. 5. ff. de Compensat.

Alber. ff. de Debitis. 19. ff. de Compensat. l. 4. C. eod. l. 4. C. eod. l. 4. C. eod. l. 7. ff. de Compensat. Donell. tit. comm. cap. 15. Costa de rata quist. 6. Bachov. ad Treutl. Vol. 2. d. 1. p. 29. th. 2. lit. B. D. Didacus de la Serna de Solut. cap. 1. n. 9. et cap. 2. n. 15. Facit Math. xxi in l. 2. §. Si tamen. 3. ff. de Verb. oblig. l. qui hominem. ff. de acceptil. iuncto Regino lib. 1. differ. cap. 59. et lib. 1. in exp. cap. 50. n. 100.

l. 2. ff. de Compensat. §. 4. C. eodem.

His consequens illa non in subtili occurrit quistio, quid nempe dicendum est, cum debitor ex pluribus causis unum debitum solvit, eam autem designavit causam ex qua lapsus, quae nulla erat, aut eam, ex qua quoniam tunc perpetua exceptione inveniebatur, nec peti, nec retineri pecunia poterat; in qua specie iuxta nuper dicta, incunctanter dicendum videretur, agenti debitori conditione indubitata compensationem obicere posse creditorem pro ingenio, et arbitrio causam eligentem; etenim cum creditor compensationem obiciens auctor solutionis nexus sit, recte eam quoque causam eligere poterit, quae natura tantum debetur d. l. tot. Veri. Paulus. ff. h. tit. cum etiam quod natura tantum debetur, veniat in compensationem. l. etiam. §. iuncto Vinio lib. 1. select. cap. 49. ff. de compensat. dummodo illam creditor n. demonstrat causam, cuius dies nondum venit. l. quod in diem. iuncto D. Joanne de Puga de die certo num. 8. ff. eod. tit. de Compensat. Id autem comprobare videretur Ulp. ipse eodem lib. 43. ad Edict. in l. Eleganter. 23. §. Si post rem. ff. de Cond. indeb. ubi postquam supponit Consultus ex falsa causa solutum repertum posse, quistio in d. S. t. an quod ex causa transactionis post rem iudicatam nulliter factae solutum dicitur, repertum possit? Et affirmat ibidem repetitionem iudicato debitori competere, Verum creditorem, qui ex ea nulla, et falsa causa pecuniam accepit, ex alia causa utili, nempe ex debito iudicari compensationem repertam debitori obiecturum. Vidend. Cludius de cond. indeb. cap. 3. n. 36. cum seqq. porro q. licere creditori compensationem obicere, innuit regula tradita mem. superiori, nempe et licere ei nexum hae via dissolvere, eam, quam pro arbitrio maluerit designare causam. facit doctrina Pinelli lib. 1. select. cap. 16. n. 3. Neque obicit doctrina Pauli Casrensio in l. t. h. tit. n. 4. aientis creditorem retinere non posse id, quod perperam solutum ipse est ob aliam diversam causam, ratione cuius minime solutio facta proponitur, et intelligenti t. in l. 26. §. Si centum. ff. de cond. indeb. l. Eleganter. 24. §. qui reprobo. ff. de pign. act. Nam quidquid super retentione rei indebite soluitur disputetur a Bartolo, et Castrensi, et affirmative per Sabrum in Varion. ad in. in d. §. Si centum (de quo late Cludius de cond. indeb. cap. 7. n. 62. cum multis seqq.) aliud omnino procedit in quantitate, quae mutuo ex alia causa ab ipso debitor, qui indebitum solvit, debetur, ubi compensationi proculdubio locus est, si nihil aliud impedit, opposita doli exceptione ex constitutione Divi Marci. §. In bonis. Inst. de R. cum Vult. Verum licet hic ita procedant, iuxta superiora principia, condicente, et pecuniam repertam debitor: tamen si pecuniam repertam nolit, porro deinde habeatur ac si unum debitum, nullam causam designans debitor creditori tradiderit: in quo conceptu, siquidem creditor protinus bonam agnoscens fidem, postquam accepit aliam causam demonstrat, et stabitur, si iuxta moderationem ab Ulp. traditam eligens arbitretur: Proque Veri tacente iuris dispositione tertia regula strictior in ordine causarum servabitur: Consultus ergo debitori erit pecuniam penes creditorem relinquere, quam solutum repertum. His non obicit in l. Si pany. 19. §. quamvis. ff. de cond. indeb. de cuius conciliat. cum l. Repertum. 44. ff. eod. agunt Sabrum in Varion. p. 4. r. Cuius in l. 5. C. illo tit. et lib. 8. obs. cap. 9. Duas. ad tit. de cond. indeb. cap. 7. Gregori. Lopez lib. sing. animadv. cap. 13. Forcat. dialog. 96. n. 2. And. Cludius de cond. indeb. cap. 1. n. 30. Pacius cent. 4. q. 1. etenim intelligendus est, quando is, qui repertum intendit, quod nomine proprio solvit, neque ex ea, aut ex alia causa debitor erat; nam si ex alia causa debitor Verus proponeretur, obiecta stricto iudicio per doli exceptionem compensationem, recte creditor pecuniam traditam retineret inde ex reg. xxi in l. Naturales. 10. ff. de Oblig. et act. de qua Cuius lib. 9. quist. Pap. in l. 94. §. flavius. ff. h. tit. Orinald. ad Donell. lib. 12. comm. cap. 2. D. Olea de cen. r. tit. 3. q. 8. n. 33. circa inhibitionem soluti repetitionem existente obligatione naturali, non solum militat, quando eius obligationis nomine solutio facta proponitur, Verum et locum praeterea habet, quando alio nomine solutio facta est, dantur tamen termini compensationis. An autem idem procedat in specie Papin. in d. §. flavius l. 94. eo casu quo sciens servus actor, velens, eam pecuniam

l. 2. ff. de Compensat.

d. l. tot. Veri. Paulus. ff. h. tit.

l. 2. ff. de Compensat.

l. 23. §. Si post rem. ff. de cond. indeb.

Obicit Pinelli locus, inde et loci Pauli Casrensi, in l. t. h. tit. n. 4.

l. 26. §. Si centum ff. de cond. indeb. l. Eleganter. 24. §. qui reproboi de pign. act.

l. Si pany. 19. §. quamvis ff. de cond. indeb. n. ad conciliat. anteced. mater. in Temodii n. 32.

l. 94. §. flavius.

evoluit, quæ nullo Iure, vel naturaliter dimittere debet, magis dubitabile est, cum iuxta
Papin. 5. Dominus in his terminis rei vindicationem habet, cui ex re compensatio obici potest;
amplius tamen non minus super hoc, quam super omnibus hoc Num. traditū cogitandum, et
deliberandum relinquimus, quia nec textus, nec auctor ullus in re iam nobis occurrat.

N. 13.

L. Quæritur 9. §. Si ius. §.
de adm. tut.

Pariter disputari potest, quid nempe procedat, quando pupilli
creditor, idemque tutor sibi solutionem facit, ut facere debet. l. quæritur 9. §. Si ius. ff. de
adm. tut. iunctis per nos traditis ad Lab. lib. 5. in l. fin. ff. de auctor. tut. n. 10. Vel e contra
quando tutor, idemque debitor pupilli acceptam facere velit aliquam pecuniæ quanti-
tatem pupilli rationibus in specie tui in l. 5. §. debitor l. 9. §. Sed et sub Nuri. ff. de adm. tut.
cum aliis à nobis adductis in d. l. fin. num. 11. In qua questione, etsi nullo iure existente
incunctanter currimus, tutorem debitorem ex pluribus causis, non ob id demonstrandi cau-
sam facultatem amittere, quod ut tutor, cum simile munus detraimentum ei afferre
minime debeat: Itaque sicut alius quisquam debitor unum debitum solvens ei casus,
quam libere designaverit, acceptam fecit, et applicare ponent in rationibus tutore. Si au-
tem creditor ex pluribus causis proponatur, iuxta iuris strictas regulas demonstra-
tionem facere tenebitur, et tutum à debita Iudicis auctoritate, cum in specie hac debi-
toris solventis, non creditoris pecuniam accipientis alterius nomine munere fenerator.
faciunt per me tradita in d. l. fin. num. 8.

L. 5. §. 9. §. Sed et sub Nu-
ri. §. eodem.

N. 14.

Succedit secunda Ulpiani moderatio, qui ita demum cre-
ditori pecuniam accipienti imputandi arbitrium concedit, si in continentis parte factam tra-
ditionem pecuniæ, voluntatem suam declarat, presente adhuc debitore, nec ad alios extraneos
actus divergente: at igitur Ulp. iuxta Florentinam Editionem, quæ una cum Vulgata
in sensu est, quin emendatione aliqua opus sit: Permittitur q. creditor constituisse in q.
velit solutum, dummodo sic constitutum, ut in re sua constitueret, sed constituisse in re pre-
senti (subaudi Permittitur, quod omnis Ulp. n. 1. pp. Verbum idem eadem ratione repe-
teret) hoc est ratum atque solutum est (requiritur in p. 3. eiusdem orationis concessum)
Ceterum potest non permittitur. huius moderatio ratio, etsi nullus ex his, quos Vi-
derim, tradat, ea mihi esse videtur; etenim postquam res acta est, Veroque tam debitore,
quam creditore tacente, et ad alios actus divergente, subintrat 3. loco iuris potestas, et
dispositio, quæ illic imputationem facit Verimiliter ex mente debitoris, ut probat Ulp.
idem in d. l. Ceterum 3. §. ff. h. tit. quæ iuris imputatio cum non minus incomparabilis
sit cum creditoris diversa imputatione, quam debitoris demonstratione; si quidem
unus, idemque obligationi nexu nequit alterius facto solutus, alterius arbitrio de-
licius, et adhuc implicatus intelligi; et sicut locum habente arbitrio creditoris
post traditam pecuniam, illic cessat debitoris facultas, ita subintrante iuris dispo-
sitione, cessat protinus creditoris arbitrium. Sed instabis adhuc dicens; quare ni-
mirum subintrat iuris potestas cessante creditore? Si quidem ea ratio, quæ arbitrium
creditori tribuit, et ad eum convertit electionem, non minus militat in continentis,
quam ex post facto secuta pecuniæ traditione? Quocumque ergo tempore creditor ac-
ceptam alicuius causæ pecuniam faciat, et auctor dissolutionis nexu considerabitur,
et recte demonstrationem fecisse censebitur. Rursum, sicut conditio negativa, ex
qua pendet comminatio stipulationis, non terminatur cum prima dandi facultate, imò
non antea defecisse intelligitur, quam ipsa dandi, vel quid faciendi facultas ex-
tincta fuerit. l. 115. §. 2. ff. de Verb. Oblig. cum aliis à nobis adductis lib. 5. Pithean. in
l. fin. ff. de Nav. for. n. 3. ita pariter in presenti negativa conditio, sub qua pen-
det iuris potestas, nimirum si creditor non arbitretur d. l. 3. §. 1. ff. h. tit. n. prius
defecisse intelligi debet, quam proximo cessante facultate creditoris. Ita igitur consi-
derationibus satisfaciens, dico, eandem equitatis rationem, quæ in arbitrio faculta-
tem creditoris moderavit, et in tempore quoque iurimè moderare, et coarctare, nec
incerto vagetur diutius debitoris liberatio, in infinitum decurrente electione credito-
ris, quæ non ex conventionne aliqua, sed ex facti natura, et iuris potestate duntaxat

L. 3. §. 1. ff. h. tit.

L. 115. §. 2. de O. O.

Venit; quod quidem non nisi confusione, et iurgia produceret; etenim ex post facto potest creditori, quacunque ex causa, recte devolutione facta exciperet debitor, vel ad ipsum converteretur electio virtute compensationis; solvente autem debitor, et causam demonstrante, recte quoque exciperet creditor, se in causam illam demonstratam pecuniariam acceptam tulisse; denique consumpta pecunia, aut deperdita, qui creditor erat, debitor evaderet, sicque nullus horum circumventum finis, et terminus esset. Nec novum ut aliqua equitati, aut iuris ratione suadente, negativam conditionem, etiam eam, quae ex conventionem venit, cum prima facultate dandi, vel faciendi terminari, et pro defecta haberi, ut diversimode probantur in l. 2. ff. de verb. oblig. l. fideiussor. 16. §. Cum fideiussor. 6. ff. de fideiussor. l. 2. §. fin. ff. de recept. et his cum aliis à nobis adductis in d. l. fin. ff. de nau. fen. n. 32. cum seqq. Recte quoque iuris potestas, utroque cessante, et silente, pecuniam traditam ex mente debitoris vni ex pluribus causis pendens acceptam facit; quin amplius locum esse potest demonstrationi debitoris, aut creditoris, semel aliquo nexu obligationis perfectae, vel in totum, vel pro parte soluto.

l. 2. de O. O. l. 16.
 §. Cum fideiussor. 6. ff. de fideiussor.
 l. 2. §. fin. de recept.

Illud autem antequam hinc abeamus, inquirendum restat, an scilicet debitor, seu creditor, dum res agitur propria vni cuiusque temporibus, semel demonstratione, seu imputatione facta possint variare, et electa causa sprete aliam in continentem eligere? In qua questione separandam omnino esse causam debitoris, et creditoris, etiam absque duce, non tamen sine ratione inter se iudico. Debitor enim usque ad tempus perfectae traditionis pecuniae, recte semel demonstratam causam omittere, et alteram eligere poterit; Cum enim minimè dissolvatur obligatio nis nexu usque ad veram, et effectivam pecuniae traditionem; et adhuc integra, nihil impedit, iam hunc, iam illum solvere se nexum intendere debitorem declarare; maximè cum eius voluntas virtute propria operetur, nec legi aliqua, aut traditionis potestate reparatur, et gubernetur. per tradita à nobis lib. 5. Pithan. in l. fin. ff. de acceptil. n. 32. Aut creditor, qui in continentem parte acceptam pecuniam iuxta Olympani principia vni ex causis acceptam semel pecuniam fecit, amplius variare non poterit, et pro arbitrio aliam causam eligere, etiam eam, quae in terminis arbitri eius continetur; Cum enim facta electione prorsus demonstratus nexu dissolvatur iuris potestate, amplius infectum fieri nequit, quod semel factum est recte arg. in l. Agud. Rufidium. 20. ff. de opt. leg. vincti traditi per Nos in d. l. fin. n. 32. hoc tamen limitatur, quando aderit voluntas debitoris; si enim debitor prorsus imputationi creditoris contradicat, potestatem autem consentiat, recte, et iustitè variatio creditoris quodam cum in his terminis, et similibus non tam huc iudicetur variatio, et nova electio, quam vni, quae ex utriusque agentis voluntate procedens perfectae, et ultimae nexum dissolvit.

l. 15.

Arg. l. Agud. Rufidium. 20. ff. de opt. leg.

Reversus autem Olympani ad hanc modificationem arbitrii, eius effectum demonstrat in d. l. Ceterum. 3. in fin. princ. ff. hoc tit. dicens: Ille rei efficiet, ut in duxorem causam semper videatur tibi debere accepto ferre, ita enim et in ius constituetur nomine. Cum enim non pro ingenio, et arbitrio creditori data sit inter causas electio, sed iuxta boni viri arbitrium, facta reflexione ad id, quod diligens paterfamilias esset facturus verisimiliter, si debitor esset; venit inde semper in duxorem causam tibi creditorem debere acceptum ferre; nam ita ipse, si debitor inveniretur; ita omnes debitores, atque ipse Socrates, et ipse Plato fecissent; etenim conceptus huius reflexus verisimiliter deumque ex ingenio alterius equitate suadente, frequentissime in iure sumitur. l. 38. ff. de rei vind. l. 10. §. 1. ff. de negot. gestis. l. 12. §. 2. de pign. act. l. 13. §. quidam. ff. de iur. l. Sed et Iulianus. §. Proinde ver. quod dicitur. ff. ad Maced. l. 3. §. 4. ff. de in rem veris, invenit per Nos tradita ad Sabon. lib. 2. Pithan. in l. 54. in princ. ff. de act. empti; graviores autem causam. Olympani adsignificat, vel quae iuxta iuris ordinem strictè gravior est, ut supra num. 7. cum communi ss. affirmavimus facta velut graduum substitutione, etiam in causis, quae proprio nomine purè, et efficaciter à debitore contracte sunt, vel eam, quae iuxta ordinem ab Olympani creditoris principem ex nra ss. in veris. Id est gravior ceteris comparativè consideratur, inducta ordinem substitutione inter causas, quae proprio nomine purè sunt contracte, et eae quae fide-

l. 16.
 l. 3. ff. h. tit.

l. 38. de rei vind. l. 10.
 §. 1. ff. de negot. gestis.
 l. 12. §. 2. de pign. act.
 l. 13. §. quidam. ff. de iur.
 l. 34. de in rem verso.

suorum nomine, vel quarum dies nondum venerint; Vt aqua enim acceptione non magna
vi Ulp. conieq. ex superioribus denique procedere valet

N. 17.

Itaque Iurisconsulti convecutionem mixte confirmat Iulius Pau-
lus in l. tot. Veri. Paulus ff. h. tit. ubi generaliter definit, aliam esse causam debitoris solven-
tis, aliam creditoris pignus distrahentis, ex eo quod creditor, qui ex pecunia redacta sibi
satisfacit, eam etiam causam designare poterit, ex qua pecunia dumtaxat retineat, non
etiam efficaciter peti valet, quibus enigmatici Verbis, et paradoxis Paulo familiaribus
non indicat Consultus, idem debitori non licere, nempe demonstrare, cum solvit, debi-
tum naturale; contractum enim in principio supponit, et Verisimilem sane est: imo ipso-
rum ingenia deprece contraponit; ex eo enim quod debitori solventi licet demonstrare
causam, inferitur, non inefficacem, et ex qua peti pecunia non potest ipsum electurum. I. Cum
ex pluribus. 103. ff. h. tit. Id enim quisquam fingi debitor fecisset. Contrario autem con-
veria electione ad creditorum, inferitur, infirmiorum causam evasuram demonstratam.
ac si Paulus diceret in concursu plurium causarum, cum unicum debitum solvitur;
alia, atque alia ex causa debitoris; alius atque alius exitus huius rei, prout ex natura
facti, quo de agitur, facultas demonstrandi, aut designandi competit debitori, aut
creditori, prout ingenio huius, vel illius, arbitrium inter causas liberum, et nullis
constrictum vinculis datur. Hoc amplius, et ad rem magis proportionem confirmatur
ex eisdem comparationis Verbis, atque adeo ex ipsa comparatione: non enim aut sim-
pliciter Consultus, aliam esse causam debitoris solventis, aliam creditoris pecuni-
am accipientis: sed imo aliam creditoris pignus distrahentis: quippe et debitoris
solventis, et creditoris pecuniam accipientis eadem causa, ingenium idem debet
esse, cum agitur de naturali debito dissolvendo iuxta Ulp. moderationem, de qua
hucique acrum manet: Creditori autem ingenium pignus distrahentis non idem
cum ingenio debitoris esse debet, ut ipse, cum libere in his terminis ipsis iuris
principis, et facti, de quo agitur, natura arbitrandi, et imputandi facultas datur
sit.

I. Cum ex pluribus 103.
h. tit.

N. 18.

Disensio

Pluribus autem debitoris, aut creditoris heredibus solventibus, aut pignus distra-
hentibus, si inter eos defensio oriatur, circa demonstrationem causae, iam sorte, iam
Iudicii potestate, et imperio in concordiam adducendi sunt; idemque in duobus rebus
debendi, vel credendi ex pluribus causis affirmandum erit. Arg. tot. in S. optionis. 23.
Instit. de leg. l. pen. C. Comm. de leg. in prin. l. 5. ff. famil. eric. l. 84. S. fin. ff. de leg. 1. S. fin.
Instit. de Sacerdot. tut. unicus Vinicio lib. 5. select. cap. 35. Aylton ad Gomez lib. 2. Pat. cap.
10. n. 11. Casus Palas tom. 3. de Superstit. disp. 1. p. 6. per totum =

Arg. tot. in S. Optionis 23.
Instit. de leg.
l. pen. C. Comm. de leg.
l. 5. fam. eric.
l. 84. S. fin. de leg. 1.

DE CREDITORE PIGNUS DISTRAHENTE, ET UNI EX
PLURIBUS CAUSIS REDACTAM PECUNIAM.
≈ ≈ ≈ imputante ≈ ≈ ≈
Caput 3um

N. 1.

Articulus hic, quem in presenti aggredimur, obscurus Valde, et tenebrosus est; Vis namque
textus occurrit, qui summo difficultis, et perplexus non apparet. Iam enim apertum inventio,
iam ipsarum causarum natura, iam denique ipsa Iuris dispositio, animum concitant, et in
provincias diversas turbantem, atque aberrantem mentem diripiunt, ut vel ex dec. tex. in
l. Ob viginti. 13. ff. h. tit. de solut. iuncto subtilis Pinelli tractatu de tota re, ac lib. 1. select. cap. 16.
Curque intuenti clari contrahit: Ne igitur diutius gelidi hucamus, illico introitu mone-
mus, dum hic tractatus incurret: Omnino separandam esse causam creditoris pignus accipi-
entis, seu de pignore, aut hypotheca paciscentis, et creditoris pignus distrahentis: Etenim
cum de arbitrio inter causas solvens agitur, nihil dicitur debitor, qui etiam conventiones

l. 13. h. tit. de Solut.

pignoris sibi propevit, non dum tamen in ea est causa, ut pignus distrahere possit, de quo late egimus ad Lab. lib. l. Pith. a n. 26. ab alio creditore quolibet, qui fidem nudam debitoris se curus est: itaque voluntarie solvente debitor, et causam demonstrante, vel simpliciter, accipiente creditore, et in continenti Vni ex causis acceptum ferenti, ea omnia procedunt, quae in superioribus capitulis dicta manent ob eandem omnino rationem; quippe pignore dato, non minus auctor ditionis nexus est debitor, qui voluntarie Vnum debitum solvit, quam si pignus datum nullo modo fuisset; idque probat totum expressum in l. fin. ff. quib. mod. pign. solu. ubi plurimum creditorum causis in Vnum, idemque subiectum concurrentibus sub eodem pignore, invito creditore debitor unum debitum solvens, recte causam demonstrat, in quam solutum velat, integro manente vinculo pignorem ratione ceterorum contractuum, explicat Arias de Mesa lib. l. Var. cap. 15. n. 46. Idem probat totum in l. 2. C. de Viuis, ubi in eadem specie indicat Imperator, licet debitor solvens sortem Viuis preferat, aut non solvere. iuxta definitionem Florentini in l. 2. ff. h. tit. iuxta quod intelligitur totum in d. l. 23. ff. hoc tit. ubi argumenta, quae derum Consultus, necessario sunt intelligenda eo casu quo debitor voluntarie solvit: ac si diceret etiam pignore datus, et fiduciarioribus, euer in arbitrio solventis causam demonstrare, vel nihil demonstrato, ex iuris regulis potius ad eam causam applicaretur solutio, quae iuris datus debetur: q. idem procedere debet, si debitor voluntarie solvat; sed pignore distracto sibi creditor satisfaciatur; quibus suppositionibus tanquam Verisimilis datus, et concisus, conseq. negat Consultus ob rationem Iulii Pauli, de qua in l. tot. Veri. Pauli. ff. h. tit. Non obicere indicat idem Florentinus in l. Cum et sortis. 35. ff. de pign. act. ubi: Neque audiendus est debitor, qui cum parum idoneum se esse sciat, eligit quo nomine Vd. Quibus Verbi a contrario sensu minime significat, idoneum debitorem in specie, de qua ibi, alias electurum fuisse: imo indicat, idoneum alias debitorem voluntarie solventem recte potuisse pignus a sorte liberare, si pacto nudo duntaxat Viuis debeantur, vel etiam si stipulatione, consentiente nimirum creditore, ut supra cap. dictum manet; quippe non est ferendus debitor parum idoneus, utpote qui distractionem pignorum pariter, auferre intendens arbitrium creditori, qui inanem pro residua quantitate exinde actionem esse habiturus. I. Nam si nullus. ff. de dolo. Denique id clare demonstrat Paulus in d. l. tot. dum aliam facit causam debitori solventis, et creditori pignus distrahentis, non vero creditore simpliciter pignus accipientis, etque incumbens, cuius causa, dum adhuc de debitor solvente agitur, eadem, ac ipsius debitoris est, vidend. Bachov. de pignori. lib. 3. cap. 30. in prin.

Vide pignori fidei cap. n. 15.

l. fin. ff. quib. mod. pign. solu.

l. 2. C. de Viuis.

d. l. 2. hoc tit. d. l. 23. h. tit.

l. 35. de pign. act.

l. Nam si nullus. ff. de dolo.

Si autem creditore pignus distrahentis, agatur de imputatione pecuniae, quae omnibus causis sufficiens non sit, eo casu quo pignus cunctis debitis proponatur, obligatus triplex casus omnino separandus est, et quidem primus sit, quando debitor uni creditori ex duabus causis uno tempore eandem rem supponit, in qua specie pignore distracto, minime valet creditor Universam pecuniam alicui ex causis duntaxat applicare; imo pro rata cuiusque debiti proportionem pomerica servata, redacta pecunia sortis Vniq. accipere ferenda est. Rationem praestat Pagin. in l. Pupilli. 96. §. pen. ff. h. tit. ubi: Cum debitor praevium pignoris consuetudini subiecerit hoc est cum ex eo quod inter contrahentes actum apparet, datum pignus non alternatim, aut eque in solidum diversis temporibus Vniq. sorti, sed imo uno, eodemque tempore, et simul duabus causis supponitur est, ut ex praevio eius pro modo debitarum quantitarum satisfactio fiat, et in contributionem pecunia redacta veniat: Cum igitur in ambiguis conventionibus prius inspicere oportet, quod actum est. I. Semper in stipulationibus cum Vulp. ff. de Reg. iur., apparet electioni creditore,

N. 2.

l. Pupilli. 96. §. pen. ff. h. tit.

l. Semper in stipulationibus cum Vulp. ff. de Reg. iur.

quæ alias eidem ex natura facti tribueretur, ut potè authori solutionis nexu, locum
 esse non posse adstante contraria conventionis lege, ex Verisimili contrahentium mente
 desumpta, Vidend. Cuiac. lib. 11. resp. Pap. in d. S. penult. nec nova, aut inusitata hæc Volun-
 tati tacite coniectura Videri debet; idem enim procedit, si non unum creditorem, sed versus
 plures idem eodem tempore proponatur obligatum; quippe pro modo debiti cuiusque,
 proportionem geometricam servata, non pro virili, et sic servata arithmetica propor-
 tione creditur obligatum. l. 16. §. Si duo. ff. de pignor. Idem probat tñ in l. 20. §. ff. de
 pign. act. ut contra Fabrum subtiliter probat Marius lib. 3. sing. opin. cap. 11. n. 8. et
 ad idem faciunt tñ in l. 7. ff. qui potiores, et l. 7. §. Intra eos. ff. Communi divid.
 Neque obstat tñ in l. Si finita. ff. Cum autem. ff. de damno infacto,
 ubi si plures minus sine in portionem ædium, quæ unam minantur, n̄ pro quantitate
 imminentis futuri damni, imò in solidum manentur, licet ex postfacto concursus
 partes faciant. Cui difficultati breviter responderetur, partes damni imminentis futuri
 omnino non certas esse: Unde nequã discerni, pro qua quique parte minus intelligen-
 tur; in pignori autem non sic, ubi partes cuiusque crediti, seu quantitates omnino certæ,
 et definitæ sunt. Secundo responderetur, idem omnino procedere in specie d. l. 16. §.
 Si duo. Etenim etsi pro modo quantitatum pignus censatur obligatum, in solidum
 tamen, et individue pro quolibet debito creditur supportum, nisi nominatim conve-
 niat, ut per partes res, de qua agitur, sic duntaxat unicuique creditori obligata
 l. 10. ff. de pignor. Concursu tamen partes facient in specie d. §. Si duo; quoniam
 et Papin. inquit consortium utriusque debiti pignus obligatum est ex eo, quod
 inter contrahentes agitur, nec distinguit Papin. in d. l. 96. §. pen. h. tit. an eidem
 creditori per partes nominatim, an in solidum obligatum sit pignus, ut de in-
 quit Oly. in d. l. 10. et Marcianus in d. §. Si duo, circa duos creditores; quoniam
 separatio illa pertinet ad formulam hypothecariam; in specie autem Papin. unus credi-
 tor duntaxat proponitur ex duplici causa, idemque simul pignori ponitur: Videndi
 omnino sunt præter ordinarios in dd. iuris. Marius d. lib. 3. sing. opin. cap. 11. et Bachov.
 de pignor. lib. 3. cap. 3. per totum, et ad Fabrum dec. 86. et 9.

l. 16. §. Si duo. ff. de
 pignor. l. 20. §. ff. de
 pign. act.
 l. 7. qui potiores.
 l. 7. §. Intra eos. ff.
 Communi divid.
 l. Si finita. ff. Cum
 autem. ff. de damno inf.

l. 10. de pignor.

N. 3.

Secundus sit casus, quando debitor pro contractu pignori
 pignus in solidum creditori obligat; pro secundo vero contractu hypothecam, super-
 fluum, seu supervalentiam ipsius pignoris supponit. In qua specie ipse Papin. eod. lib. 11.
 Resp. decidit in d. l. 96. §. pen. infine, distractis pignoribus, prius debitum solvi prioro
 eorum, secundum autem debitum, superfluo compensari debere; cum enim ex eo
 similem fecisse conventionem debitor cenere nequeat, quod periculum eximere
 stolonatus vitare cupiat, prout in specie tñ in l. 15. §. qui res suas. ff. de pignorib.
 iunctis traditis à Mario d. cap. 3. n. 7. et à Bachovio de pignor. d. lib. 3. cap. 3. ex eo
 magis ita cavere iudicatur, quod gravius debitum, pro quo pignus obligavit in soli-
 dum, putavit, atque ita prius ei causæ acceptam pecuniã ferri valuit: Cum ergo tem-
 pore quo pignus obligabat, pacto convento unam ex pluribus causis demonstrare vide-
 retur, præventa, et preoccupata creditoris electio intelligitur, prout contingit in specie
 tñ in l. 7. §. Si pactum. ff. de distracte pign. iunctis per Sto. traditi ad Sab. lib. 6.
 Pith. in l. fin. ff. de pignor. n. 32. quibus, et superioribus rexinis, si forsitan debitor volun-
 tate illud debitum solvat, quod gravius putavit, non dubito, quin pro solido pignus
 remanenti causæ maneat obtruncum. Arg. tñ in d. l. 15. §. qui res suas. ff. de pignor. l. qui
 non militabat. ff. fin. iuncta l. §. si Mervius. ff. de hered. instri. quæ ex lib. 6. respon.
 Papin. denique sunt. Ille duntaxat casus excipitur, quo nimirum debitor expresse
 per partes certas, sive pro indiviso utriusque debiti, pignus, seu hypothecam suppo-
 suit; in qua specie, cum de alterius contractus executione agitur, perinde ha-
 bebimus illa pignori pari, quæ eidem conventioni non est supporta, ac si in remon-
 natura non fuerit; limitata enim causa, ut vulgo fertur, limitatum effectum pro-
 ducit. l. In agri cum vulg. ff. de adqui. rer. dom.

d. l. 96. §. pen. h. tit.

l. 15. §. qui res suas. ff. de pignorib.

l. 7. §. Si pactum de dis-
 tracte pignor.

d. l. 15. §. qui res suas.
 l. qui n̄ militabat. ff. fin.
 l. quod si Mervius. ff. de
 hered. instri.

l. In agri cum vulg. ff. de adqui. rer. dom.

N. 4.

5 a 72°

nimirum debitor pro in quoque contractu simpliciter, vel in solidum, vel separa-
 tim Nam, eandemque rem, vel plures pignori supponit, sive uni creditori, sive plu-
 ribus, quorum tamen causa in unam personam potmodum deveniunt, ut in specie tot
 in l. fin. ff. quib. mod. pign. solvi quibus supponitur terminis Iulii Pauli regulae locus est,
 de qua in d. l. tot. Veri. Paulus. ff. h. tit. Et enim distracto pignore, quod omnibus credi-
 tis separatim, et in solidum suppositum inveniebatur, creditor sibi solvens, demon-
 strandi causam, liberam facultatem habet, non alia ratione nisi quia auctor divolu-
 tionis nexus invenitur eo tempore, quo ex redacta pecunia sibi satisfacti, et quidem
 solus; neque enim in hoc facto debitor simultanee concurrebat, imo prius veniens
 a creditore solvens, non secus ac si actione electa, morum debitorem exegisset,
 nequidem ex eo quod ex creditore factus debitor compensatione utitur, ut volue-
 runt Faber in l. 35. de pign. act. et Pinell. t. select. cap. 16. n. 3. quod quidem commen-
 tium, et Vanum est, imoque imputandi facultas ipsi data est, eoque modo debitorem
 solvere, non secus ac si quisquam alius debitoris nomine pecuniam dando, et eum
 solvere voluisset: Itaque moderationi Ulp. non est locus, de qua in l. 1. §. sequitur in
 ff. h. tit. non enim liberationis, et solutionis initium ulla consideratione originem
 trahit, ut obligationem solvat; sed ut in tuto pecunia creditoris sit, quare magis
 illum illicet ad credendum sibi, inde et obligationem quoque naturalem eligere
 Valet creditor, et ei sola causa remissionem pecuniam applicare; sic iuxta Cusac. ad
 Fab. accepto Iulio Paulo in d. Veri. Paulus, ubi Verbum Etiam sumitur discretive,
 non compulsive adversus Pinell. lib. t. select. cap. 16. qui alias Vix subtilissimus, necis
 quo spiritu iura huc pluribus involvit nebulis, et confusionibus. Concludit autem
 Paulus facta imputatione in quantitatem naturaliter debitam, eo deducto debitum
 efficax, et civile peti posse, hoc est prius deducta quantitate naturaliter debita, qua-
 tenus ex pretio pignorum vel minus, vel nihil superest civile debitorum peti posse,
 qui quidem illorum Verborum genuinus, ac Verissimus sensus proculdubio est.

§ fin. ff. mod. pign. solvi
 § tot. Veri. Paul. h. tit.

copulativae

Dicitur autem toto Celo casus hic a superioribus;

N. 5

Et enim in prioribus speciebus eo tempore quo pignus contrahitur, tacite in eo,
 quod agitur, designata causa, et demonstrata a debitorum venit, ut recte Pazini.
 Considerat in d. l. 16. §. pen. h. tit. Ex eo enim quod debitor utriusque ex dua-
 bus causis pariter uno tempore pignus supponit, vel causae ordine secundae dum-
 taxat reliquum obligat, et destinat; vel consorcioni, et contributioni pignus sub-
 iicit, vel solutam prius graviozem, quam existimat causam, perspicue intendit, li-
 berumque fuit creditori sub ea conventionione pignus non accipere, et pecuniam non
 credere arg. l. 2. ff. h. tit. aut si iam contractus causae proponebantur, magis sibi
 Expedire iudicari poterit, vel in quantitate pignoris unius integri debiti,
 vel utriusque partis securitatem nancisci; debitor enim, qui sic pignus obli-
 gavit, magis de solutione, ex pretio pignoris faciendam, quam de securitate cre-
 ditoris cogitavit. At cum diversis temporibus uni vel duobus pro causis di-
 versis pignus in solidum, vel simpliciter obligatur (quod recte fieri, et recte
 quidem defendunt Masius, et Bachov. contra Fabrum locis ubi supra) cessant
 proculdubio Voluntatis coniecturae; neque preoccupatum, aut preventum creditum arbi-
 trium creditoris; etenim prioritas, seu posterioritas temporis ex facti eventu pendet,
 nec inducit in debitorum coniecturam posterioritatis, sed maioris, et repetitae indigentiae;
 Nam imo secunda causa priori gravior esse potest, puta sub infamia, sub poena, aut sub
 Vnius contracta; dumtaxat enim inducit posterioritatem iuris ratione temporis inter cre-
 ditores: Cum igitur Vnicus dumtaxat proponatur creditor, qui sua perat Expedire po-
 teriore causam priori preferre, non debet in odium eius retorqueri, quod ipsius favore
 inductum invenitur; Nec quod prior, aut secunda causa, naturalis, et inefficax sit,
 quidquam conturbat, quo magis debitoris mentem attendamus, qui sguo animo
 bonam securus fidem, non minus naturali debito, quam civili pignus suum obligavit.

d. l. 16. §. pen. h. tit.

Arg. l. 2. hoc tit.

at. l. tot. h. tit.

l. 6.

l. 7. ff. hoc tit.

l. 8. ff. h. tit.

l. 5. ff. h. tit.

d. l. tot. Paulus ff. hoc tit.

l. 96. §. pen. h. tit.

manet ergo in hac ultima proposita specie locus futuræ regulæ Iulii Pauli in d. l. tot. qui aliam contradictoriè prius esse existimat causam debitoris solvens, et creditoris pignus distrahens, prout hanc ^{am} in calce superioris cap. n. inuicibiliter accepimus.

Iuxta hæc principia accipitur Marcellus lib. 31. ff. in l. ob triginta 23. ff. h. tit. ubi habetur, me ob triginta pecuniæ crediti dedisse tibi fideiussorem in viginti, et pignus in decem, te autem ex pignoris venditione decem redempisse: quoniam est, cui potius parti obligationis redacta pecuniæ accepto ferenda sit? Revertant quidem ex universo credito proportionem quantitatem decedere debere, quo facto fideiussor in sex, et duabus Nummi pars liberabitur; ex quantitate autem decem Nummi tres, et tertia alterius Nummi pars decedet. Ratio istarum erat, nam quando uterque tam creditor, quam debitor in demonstratione convenit, ex omnibus summis proportionem solutionem videntur, ut ex aliorum s. Pomponius refert in l. illud 8. ff. h. tit. Marcellus autem existimat potius ex parte crediti, pro qua fideiussor existebat obligatus, universa decem decedere debere, eadem ratione, qua superioris s. Authores morabantur: quippe quando debitor, qui causam demonstrare potuit, tempore solutionis tunc, id potius in ambiguo solutorum eum existimatur, quod satisfacto debetur. l. In his. 5. ff. hoc tit. Si ergo hoc in concursu plurium causarum procedit, idem quoque in unica quantitate partem sub pignore, partem satisfacto debita dicendum videntur. Hæc tamen opinionibus impetabitur, magis esse, Marcellus existimat, licet in hac specie creditori in id, quod solus sub pignore debebat Venus, tota decem accepta referre: est ergo in arbitrio creditoris vel ei parti obligationis pecuniam applicare, quæ satisfacto debetur, vel ei, quæ a solo debetur res promittendi, iuxta definitionem Pauli in d. l. tot. Vexi. Paulus ff. hoc tit. At dices, prius hęc contraria esse definitioni alii Papin. de qua in d. l. 96. §. pen. ff. h. tit. Etenim hoc ipso, quod debitor pro decem pignus obligavit, amplius non esse locum arbitrio creditoris, aut debitoris videntur; siquidem id actum censeatur, ut ex pignoris distractione illi dimitteret partem obligationis potius satisfacti, ut absque dubio contingeret, si non unicum debitum, sed duo proponerentur. in eadem specie alterum viginti, pro quo fideiussor datus, alterum decem, pro quo traditum pignus esset; neque enim vendito pignore, aut debitor absque creditore, aut creditor absque debitore ponet in eam causam accepto referre, quæ satisfacto debebatur, cum pro ea minimè pignus obligatum esset. Hæc difficultati respondeo. Marcelli speciem distinxit valde à Papin. quæ. Loquitur enim Marcellus eo casu quo debitor unius summi individui simpliciter pro viginti fideiussorem, pro decem pignus dedit: Unde minimè apparet, pro quibus decem pignus supponitur apparet; poterit enim intelligi obligatum pro decem ex viginti, quæ satisfacto debetur, aut pro decem, quæ solum debet Venus, eaque mente Iuri consultum fuisse apparet ex decisione illorum, qui dicebant ex universo credito in ambiguo soluta decem decedere debere; quod quidem proculdubio contingeret, si nulla iuxta Pauli definitionem electio creditoris esset; arguet etiam ex prioris ipsius Marcelli opinione convincitur, qui eisdem supponitur terminis non comparitur, nempe electionis creditoris, eadem decem illi parti sortis accepto ferenda existimabat, quæ satisfacto debebatur; si enim pro decem illi nominatim pignus obligatum proponeretur, pro quibus fideiussor datus non esset, neque electionem alias debitori competere potuissent affirmarent, ut ex nuper dicendis apparet, aut non facta demonstratione, iam in hanc, iam in aliam sortis partem, redactam pecuniæ addissent. At neque ex eo quod debitor dato fideiussore pro viginti, pro decem simpliciter pignus obligavit, eo magis credendus est pro reliquis decem, quæ satisfacto n. debentur, pignus supponere; imò si eius mens attendere, magis, et pro eadem obligationis parte, pro qua datus erat fideiussor, et obligatum manere pignus suum mallet, et quo facilius se à graviori parte obligationis relevaret, et quo difficilius pignoris distractionem pateretur; quam debitoris mentem verisimilem non obicere detegit Marcellus in d. l. 23. Manet igitur in ambiguo pignus datum pro vna ex tribus decem, quæ in summa triginta continentur, in quibus terminis licet creditori, etiam ei parti obligationis, quam

Reus solui debet, totam pecuniam applicare iuxta Pauli definitionem. Nec autem
dicitur esse debitor, qui cum parum idoneam se esse sciat eligere velit, quo nomine aut qua par-
te obligationis exoneratum se velit iuxta Florentinum in d. l. Cum et sozzi. 35. ff. de pign.
act. pignoris hanc coniecturam Pinell. lib. 4. select. cap. 16. n. 15. licet in sequentibus non
alio nomine Paulum a Marcello liberat.

d. l. 35. de pign. act.

PC. 7

Sin autem, eadem specie retenta, debitor nomina-
tim pro illis decem reliquis, pro quibus fideiussor non est datus, pignus obliget, non du-
bito, quin nullum debitori arbitrium maneat circa imputationem; imo ex eo quod ap-
paret actum inter ipsum, et creditorem, si ab illo forsitan pignus distractum sit, mi-
nimè aliam obligationis partem demonstrare poterit, quam eam, pro qua pignus nomi-
natim obligavit. E contrario autem adhuc in his terminis (ni aliud ex facti circumstan-
tiis arbitretur Iudex) **debitori** pignus distrahenti licebit eam partem obligationis
eligere, que satisfacta debetur, et in eodem modo per fideiussorem, et pignus concessa, et
separata sint, designationes facte nominatim pro fideiussore, et pignus diversis quo-
dam modo, et separatas in conceptu facit quantitates. arg. tñ in l. Mervius. 66. §. 1. ff. de leg. 2.
Veni tamen una quantitas individua obligationis unice
manet, et facta separatio in superiori specie non debitoris, sed creditoris respicit
favorem, ne pro reliquis decem, pro quibus fideiussor datus non est, in euto pecunia
creditoris non sit, qui hac consideratione poterit rectè minus sibi favorabilem par-
tem obligationis eligere, pro qua ex mente debitoris obligatum quoque pignus im-
peditur; neque enim verum simile est, Voluisse debitorem tunc, cum pignus obliga-
bat prevenire, et preoccupare eam creditoris electionem, qui magis sibi expediens, et
utilior esset. Diversum autem procederet, si diversis obligationibus proponerentur, et pro ea,
que viginti fideiussor, pro alia vero, que decem continebat, pignus datum esset; tunc
enim censantibus superioribus rationibus, proculdubio redacta pecunia ex Venditione
pignoris, non alii, quam propriis causis applicari poterit d. l. 96. §. pen. ff. de solut. Id au-
tem quod Connatus supponunt in d. l. 73. nimirum licuisse debitori graviozem obliga-
tionis partem demonstrare, eo conceptu intelligendum est, nimirum si ipse pignus vendi-
dit, et ex pecunia redacta creditoris satisfacere Voluisset in terminis illius speciei,
et cum moderazione Florentini, de qua in l. 2. ff. hoc tit. Cum enim obligationis par-
tem solvere intendat, non nisi Volente creditore, et consentiente aequi id poterit;
in terminis autem speciei huius numeri nuper proponit, rectè ex eo quod est actum,
poterit debitor pignus distrahens illam solvere obligationis partem, pro qua nominatim
pignus obligavit, forsitan invito quoque creditore, super quo relinquimus cogitandum.

Creditoris

l. Mervius 66. §. 1. ff. de leg. 2.

d. l. 96. §. pen. h. tit.

d. l. 73. eod. m.

d. l. 2. ff. h. tit.

Illud sane huiusque dictis consequens videtur, quibus-

PC. 8.

cunque positis terminis minimè licere debitori in superioribus speciebus decem
Voluntariè solvendo, pignus liberare, nisi creditor consentiat; licere autem ei li-
berare fideiussorem solvendo viginti, si eius nomine solvat, etiam invito creditore;
etenim quod sub pignore debet, nomine proprio debet, nec valet precipiendo con-
ceptus, et eos separando, nomine pignoris solvere, cum ipse solus debeat, ut clare indi-
cat Marcellus in calce d. l. 73. ibi. In id quod solus debebat reus. Cum igitur Vincem
individue quantitatem debeat, et proprio nomine solvat, dum pignus liberare intendit, mi-
nimè id ei licet, reluctante, et contradicente creditore ex his, que v. in cap. dicta manent.
At quod satisfacta debetur, non à debitore dumtaxat, sed à fideiussore debetur quoque: ita-
que etsi proprio nomine solvendo reus viginti, nequeat invito creditore pro illa parte
obligationis se liberare; poterit tamen pro fideiussore solvendo, et ut maxime cum libe-
ret, idem consequi, reluctante etiam creditore l. In his. 5. §. 1. ff. h. tit. iunctis que pro ex-
plicatione eius cap. huius tract. tradidimus. Unde si in specie Marcelli pro viginti Vin-
fideiussor, pro decem altera datus proponeretur, rectè nimè poterit Reus vel decem, vel viginti
solvendo, alterum ex eis liberare d. l. 5. §. 1. h. tit. Sin pro diversis eiusdem obligationis
partibus, diversa quoque pignora data essent, minimè idem asequi reus poterit; nam licet
cum de distractione pignoris agitur, diversis quodam modo in conceptu summy respiciantur

d. l. 73. h. tit.

l. In his. 5. §. 1. h. tit.

iuxta superiores dissolutiones, tamen cum de voluntaria agitur debiti satisfactione, mi-
nimè attendenda pignorum causa, non minùs unica individue consideratur obligatio, quam si
pignora data nulla fuissent; neque enim ex qualitate accessionum immutari natura pro-
pria obligationis principalis potest.

N.º 9

Hic potius sequitur illa qd difficultus quæritur, quid nempe
dicendum sit, quando sortis, et Vvuz debeantur ex Vvico, vel pluribus contractibus, et pignus
expensè pro Vvico crediti obligatum appareat? In quo quidem articulo, si quidem
debitor pro sorte, et Vvuzi pecuniæ crediti civiliter debuit, hoc est ex stipulatione. l. 3. C.
de Vvuzi pignus simpliciter obligavit, pignoris distractionis, est in arbitrio creditoris
Vvixiam pecuniã Vvuzi applicare, et quantitatem excedentem sortis acceptam ferre,
ut probat Florentinus in l. Cum et sortis. 35. ff. de pign. act. et Iulius Paulus in l. fide-
iunctor. 68. ff. de fideiussor. S. pro Aurelio. t. ubi habetur, quoddam profectus quoddam con-
ducente Vvuziali obligare se pro centum annis, ficutumque conductori sui bona tanquam
oppignorata, sive tacite, sive expresse occupasse, et fideiussores convenire tam pro pensione
vui conductionis, quam pro Vvuzi ex mora debitis in conventionione boni fidei. l. moxa.
S. In bono. ff. de Vvuzi. l. 13. C. eodem. l. advenit. C. de locat. et cond. l. quia tantum dem. 7.
cum aliis. ff. de negot. gest. fideiussores autem allegare, se in centum dumtaxat annua,
hoc est in sortem, non Vvuzas quoque fidem suam interponisse. In cognitione hac Im-
periali per Vviam appellationis, seu supplicationis decrevit Imperator, fideiussori in
Vvuzas non teneri; Verùm iuris ordine servato, ex distractione pignoris redactam
pecuniã prius in Vvuzi; hypothecam autem, sive quantitatem superfluum in sortem
imputandam esse, non secus ac si quilibet alius creditor debitori sui pignora distra-
xisset, quibus Vvuzis de iure non illud indicat Imperator, nimirum creditori, si
velit non licere ordine converso in sortem prius imputare; hoc enim est proculdubio
licet. l. 21. C. de Vvuzi, imò illud licere creditori iuxta dispositionem iuris demon-
strat, quod ei valde utile, debitori autem, et fideiussoribus in illa specie onerorum
valde erat; quippe si prius in sortem pecuniã redacta ex pignorum conventionione impu-
taretur, eò minus portea fideiussores conveniri possent, qui in sortem dumtaxat, non
in Vvuzas, fidem suam interponerent: eligere q. in 55. seu decreto Imperator, quod
Vvuzi causæ fieri est, et quod ab administratores publici grati fieri debet, pro-
nuntiat. Idem procedit omninò si ex fructibus pignori oppignorari consumptis creditor
sibi solvat, aut eis distractionis, qui eodem pignoris nexu pariter tenentur, sibi satis-
faciat; quippe eodem iuris ordine ipsorum primationem, prius in Vvuzas, portea in
sortem, acceptam facere potest, ut probat elegans tñ in l. Titia 48. ff. h. tit. de solut.;
proponitur enim ibi, Titiam tanquam dominam pro dote sibi tacite obligata mari-
ti bona occupasse, Vvuzas expresse, ac momenta distractionis. Quæritur est quid iuris
in quantitatis redactis futurum erit. Respondit Marcellus æquissime ex dote
quantitate Vvixia quidquid eo nomine percipit mulier decedere debere, Verùm si
arbitrè restituendæ dote animadvertat dote nomine ex mora Vvuzas quoque
mulieri debere pignori, prius in Vvuzas, ac portemodum in sortem pecuniã esse.
Idem probat Olp. in l. 5. S. quæritur potest. 21. ff. ut in possen. legat. Cum enim ex
mora quoque Vvuz debeantur in legatis, et fidei commissis. l. In minorum. 3. Cod. in
quib. caus. in integ. Rest. non est necesse. rectè ibidem Consultus aut mino in possen.
legatario, aut fidei commissario tanquam pignoratitio credito ex decreto, et au-
thoritate pignoris, quidquid ex fructibus bonorum, sive distractionis, sive consumptis
ipse percipere prius in Vvuzas, ac portemodum in sortem imputari debere ordine
iuris prescripto, explicat has leges D. Didacui de la Serna de solut. cap. 2. n.º 9.
et circa eas omninò videndus Bachov. de pignori. lib. 1. cap. 14. iunctis Cinn. lib. 2.
select. cap. 7. et Masio lib. 1. sing. opin. cap. 2.

l. 3. C. de Vvuzi.

d. l. 35. de pign. act.
l. 68. pro Aurelio. ff. de fideiussor.

l. moxa. 32. S. In bono. ff. de Vvuzi. l. 13. C. eodem.
l. advenit. C. de locat. et cond. l. quia tantum dem. 7.

l. 21. C. de Vvuzi.

administratores

l. Titia 48. h. tit.

l. 5. S. quæritur. ff. ut in possen. legat.

l. 3. C. in quib. caus. in integ. Rest. non est necesse.

N.º 10.

d. l. 96. S. pen. h. tit.

In l. 96. S. pen. h. tit. ubi Consultus ait, creditorem pignora distrahentem, qui pariter

pariter duobus contractibus obligata erant, minime posse eligere, imo pro portione utraque contractuum pignorum pretium acceptum ferre debere; quoniam debitor redactam ex venditione pecuniam confectioni, hoc est contributioni utriusque contractui pariter subiecit. Unde et in presenti idem quoque dicendum videbatur, nimirum nullum esse arbitrium creditori, imo redactam ex pignoribus quantitatem pro portione tam sortis, quam vixi decursis accepto ferendam esse; eo magis quod in presenti non duobus contractibus separatis, sed unica dumtaxat, unico quoque tempore pignora supposita per debitorem appareat. Hinc difficultati respondeo, nimirum hoc ipsum circa vixas, et sortem debitas generaliter fuisse constitutum, aut placito prudentium, non solum quando ex pacto pignorum creditor sibi satisfacit, vixim et quando simpliciter debitor utriusque debentis aliquam pecuniam quantitatem exsolvit, idque. Ulpianus aperte profiteretur in l. 5. §. 2. Veri. Sed si forte. ff. h. tit. dicens, quod generaliter constitutum est prius in vixas nummum solum acceptum ferendum eo casu attingens, quo ipso iure fit imputatio pecuniae simpliciter a debitore traditi, ut potestiori cap. Deo dante, videbimus, ubi et de huius iuris constitutioni ratione late dispiciemus. Dati igitur pignoribus a debitore pro sorte, et vixi, licet ordine scripturae attento, et unico conventionis contextu considerato, pretium pignorum, vel prius sortis, vel confectioni saltem utriusque quantitatis videatur subiectum ex eo, quod in ambiguo contextu actum. iuxta Papin. definitionem in d. l. 96. §. pen. Supposito tamen iure constituto contextum servatur, nonque ex illis viximilibus voluntariis coniecturis, sed potius ex iure sumitur id, quod agi videtur, ut in specie simili eleganter ratiocinatur Paulus in l. nec enim. 6. ff. h. tit. At cum in ambiguo constituto potius iure coniectura sumatur, et ordo ille servetur, in contextu proculdubio simili constituto non servabitur; et sicuti creditor, dum sibi solvit, vel acceptam a debitore pecuniam cavet, expresse sortem demonstrare potest, negligens vixi; ita debitor, dum prius solvit, expresse pacisci valet q. prius in sortem, et si quid super sit in vixas eius pretium impuretur, adhucque in hac specie Papin. decisio locum habebit in d. §. pen. In secundo responso, quod in ratione non aliqua voluntariis coniectura, sed potius expressa partium nititur conventioni, etenim in contextu coniecturis locus non datur. l. Continuum. 133. §. Cum ita. ff. de Verb. Oblig.

1a 330

l. 5. §. 2. Veri. Sed si forte ff. h. tit.

Cap. antec. n. 10. cap. seq. n. 15.

d. l. 96. §. pen. h. tit.

l. Nec enim. 6. ff. h. tit.

l. 133. §. Cum ita de C. O.

Sin autem debitor pro sorte, et vixi pignus simpliciter obligavit, quasdam vero vixas stipulanti promittit, quasdam dare pactus est, intra modum tamen legitimum sortis, tunc querebatur, quando imputatio pecuniae ex venditione pignorum redactae fieri deberet? In qua specie triplex occurrebat decisio; Nam primo dici poterat, favore debitoris vixis civiliter debitis pecuniam prius accepto ferendam esse; tum ex eo, quod hoc dicendo potuit id efficere debitor; et ubi non dixit id, potius videatur solum, quod peti poterat. 2.º et d. in d. l. 5. Veri. Sed si forte. l. 3. et l. 103. ff. h. tit. Tum etiam ex eo, quod satis, superque in hiis terminis creditori committitur, cui arbitrium eligendi vixas integra manente sorte relinquitur, quin et illud praeterea habeat, ut nimirum etiam inter ipsas vixas minus favorabiles causas eligendi potestatem obtineat. Secundo dici poterat arbitrium esse creditoris debere iuxta Iulii Pauli definitionem in d. l. tot. Veri. Paulus. ff. h. tit. ita ut ipse vixarum causam naturalem, civili proprio consilio, praefere possit; si enim ipsi pignus distrahenti liberum inter causas arbitrium tribuitur, ut inefficacem etiam potest praefere; quare non et inter causas accesorias simile eidem distrahentis pignoribus, arbitrium non dabitur. 3.º denique defendi poterat, contributioni locum esse, iuxta definitionem aliam Papin. in d. l. 96. §. pen. ff. h. tit. quippe debitor, qui ordinem iuris non ignorans vixi vixique uno tempore equaliter pignus subiecit, viximiliter illud confectioni utriusque causae supponat, ita ut pro modo quantitatum ipsarum pecuniae imputatio ex mente eius fieri debeat: in hoc ergo rationis conflictu Imperator Anton. describit, distrahentis pignoribus, quod iuris ordine servato in vixas prius solvitur, equaliter ad vixanque causam tam debitorum civiliter, et efficaciter, quam indebitarum, hoc est pacto nudo, seu simpliciter con-

N. 11.

arg. l. 5. Veri. Sed si forte. l. 3. et 103. h. tit.

d. l. tot. Veri. Paulus. ff. h. tit.

d. l. 96. §. pen. h. tit.

Positione promissionum pertinere debere: Itaque proportione Arithmetica servata, si Vigin-
 tuarum nomine debeantur naturaliter, decem civiliter, et ex pignoris Vigin- redacta sint,
 decem ex Vixis stipulatione, et alia decem ex Vixis nuda conventionione promissis decedent.
 l. 5. 5. Imperator. 2. ff. h. tit. Id autem parum favore creditoris, parum debitoris contempla-
 tione equissime constitutum est; quippe debitor, qui pariter Vixis debitor, et indebitus
 pignus subicit, non ea mente est, ut pariformiter utriusque causae illud supponat, prout
 quando duabus causis civilibus pariter pignus obligat d. l. 96. 5. pen. h. tit. imò ver-
 similiter magis Voluntate iudicatur, ut prius civili, et efficaci credito satisfaciat arg. eod.
 in d. l. 5. 5. 2. Ver. fin. iuncta l. 103. ff. h. tit. Creditor autem, dum accipit pignus, in con-
 traria Voluntate est, et in hoc invenitur constitutum, recte pignus distrahens arbi-
 trario sibi concessio uteretur iuxta definitionem Pauli in d. Ver. Paulus: in odiosa iura
 Vixarum causa favore Vixusque media quodam modo via electa est. arg. 5. ult. Inst. de
 Vulf. et pupill. subit. Ideo autem in concursu usurarum debitaram, et indebitarum,
 non autem in concursu sortis debitor, et efficaciter indebitor hoc est adimium, et quia
 in causa sortis, et Vixarum creditor est datur, ut Vixas poffere possit, et si alia
 videatur mens pignus obligantis, ita ut si in eisdem terminis indebitor duntaxat
 Vixis proponatur, eas poffet proculdubio creditor eligere, dum sibi distractio pigno-
 ritus satisfacit, et quia odiosa Vixarum causa interpretatione coangoranda est, ut
 contra Cuiacium, et Vinium defendit recte Bachov. de pignori. lib. 3. cap. 6. n. 3. Unde
 nota iuris cononantiam in contrarietate intentionum; etenim eadem est contrarietas
 debitoris, et creditoris, cum de sorte, et Vixis agitur; debitor enim sorti potius, quam
 Vixis pignorum pretium prius imputari mallet; contra creditor: datum est ergo cre-
 ditori imputandi in Vixas arbitrium, non attenda debitoris mente: datum est
 etiam debitori, ut equaliter in Vixas debitas, et indebitas imputetur pretium pig-
 norum, coactato creditoris arbitrio, quod ex facti natura, et iuris regulis alias
 liberum ipsi tribueretur d. Ver. Paulus.

l. 5. 5. Imperator. 2. h. tit.

5. ult. Inst. de Vulf. et pupill.

De media via in legato generis.

N. 12.

Idem omnino procedit, si ex duobus diversis
 contractibus debeantur Vixis, in uno interposita stipulatione, in altero nuda duntaxat
 conventionione promissis, si Vixusque conventioni Vnico, vel diversis temporibus pig-
 nus proponatur obligatum, imò etiam non sortibus, sed duntaxat Vixarum tam debi-
 torum, quam indebitorum causis pignus dicatur suppositum, ex generalitate rescripti
 idem affirmandum videtur; etiam enim in hac ultima specie, cum de pretio pignoris
 agitur, speciale nihil consequatur creditor, utpote cum pignus Vixis duntaxat
 obligatum sit, sufficit tamen quod inspecta Vixarum causa ille ordo propor-
 tus prescriptus invenitur favore ipsius, ut nimirum prius Vixis, quam sorti ut-
 runque soluta pecunia accipere ferri debeat; neque enim cuiusque particulari casui pro-
 pria iura constituenda sunt, imò prout est generaliter constitutum, id quod solvi-
 tur, prius in Vixas, quam in sortem imputari debere d. l. 5. 5. 2. Ver. fin. ita et genera-
 liter definitum est, pignore distracto, quod solvitur in Vixas ad utranque causam
 tam debitaram, quam indebitaram pertinere; id autem omnino intelligas vellem,
 eo casu quo de sortibus, ex quibus Vixis debentur, vel de ipsis Vixis, pro quibus
 pignus obligatum est, agatur, ut Verba rescripti demonstrant, ibi: quod solvitur in
Vixas, id est cum sibi solvit Vixas creditor, vel eis imputare intendit redactam
 pecuniam, alioquin si agatur de debitoris solvente ex pluribus causis, vel credito-
 rum solutionem accipiente; si sint autem plures causae, aliae, quae sub Vixis, aliae, quae
 simpliciter contractae sunt, minime quod solvitur in Vixas, imputabitur, si alia sit
 causa, quam debitor demonstravit, vel quae ordine iuris priorior, et potior in ordine
 solutionis iudicatur, prout cap. sequenti, Deo dante, videbimus; ideo autem in pre-
 senti Arithmetica servatur proportio, hoc est pro Vixilibus, et equalibus partibus Vix-
 arum debitaram, et indebitaram imputatio fit, quia cum inter debitorem, qui prius

d. l. 5. 5. 2. Ver. fin. ff. h. tit.

indebitas Vivas, et creditorem, qui magis in indebitis pignoris pretium imputari
 velint, mediis exinat Imperator, sive pro Vanitate casuum maiores sint debiti, quam
 indebiti, sive minores, unam equalem perpetuam regulam tradit, ut Verba reicapti dicen-
 dunt, de quibus testatur Ulpianus in d. S. 2. Verit. diversum autem observatur, quando
 ex mente solius debitoris iuxta potestas imputationem facit, prout in speciebus tñ in l.
 Illud. 8. iuncta l. 96. S. pen. ff. h. tit. tunc enim ex ipsius debitoris mente geometrica, et
 iniqua pro modo causarum, seu debitarum quantitarum proportio servatur; eadem
 enim ratione, qua debitor pignus supponens duabus obligationibus equaliter, ac non
 ulli potius, quam alii, illud in ratione pignoris creditur obligare, et pariter intelli-
 gitur pretium pignoris pro quantitate obligationis cuiuslibet conseruati subtrahere, cum
 iniquales summe, et iniquales quoque quantitates exposcant; superiora vero limitantur
 aditante expressa debitoris contraria conventionione: itaque si debitor pro Vivas civiliter
 debitis pignus suum obliget, hyperocam autem, sive superfluum pro Vivas naturalibus
 debitis, non dubito, quin definitioni Papiniani locum sit futurum, de qua in d. l. 96. S.
 pen. in 2. Respons. ff. h. tit.

l. 8. l. 96. S. pen. ff. h. tit.

d. l. 96. S. pen. respons. 2.

N. 13.

Cum autem arbitrium inter causas in hoc articulo creditori
 competens, et iuxta ordo circa imputationem pretii redacti tam in Vivas debitas, quam
 indebitas, ex obligatione pignoris, et facultate illud distrahendi proveniant, Videndum,
 et dispendendum restat, quibus casibus, quod ad hunc effectum attinet, pignus pluri-
 bus causis censeatur obnoxium; quamvis enim ab hoc tractatu aliquantum aliena pre-
 sens questio videri possit; siquidem supponens vinculo pignoris, et distrahendi facultate,
 pluribus ex causis, Ordinis solutionis, et imputationis intra disputatio, tamen ad
 plurimum specierum difficultatium intelligentiam, eius explicationem pariter utilem,
 et necessariam existimavi, ut ex dicendis, nisi fallimur, cuiuscunque perlegenti facile
 constabit; et quidem si ex pluribus causis debitor, vel ex causa sortis, et Vivas pac-
 to in continenti, vel stipulatione civiliter debitarum pignora expressis omnibus sub-
 iiciat contractibus; ex ambiguo namque erunt, et facultas distrahendi in creditore,
 cessante debitor, et simul arbitrium eius inter causas imputandi iuxta Pauli de-
 finitionem, nisi aliud in constitutione pignorum actum appareat iuxta Papin. in d. l. 96. S. pen. ff. h. tit. Sin autem debitor, qui mutuum quantitatem accepit, et Vivas
 factus est sibi dari, pignus pro utraque conventionione efficaci, et inefficaci tradiderit,
 questum est, an quod ad Vivas attinet per retentionem duntaxat creditori consula-
 tur. In qua questione etiam aliorum auctoritate contrarius existit Bachov. in aucto. Contractum Bachov.
 libello de pignori lib. 3. cap. 5. n. 6. per res in l. 9. et l. 22. C. de Vivas; incunctanter existi-
 timo, non solum remedio retentionis, Verum et facultate distrahendi, et pignus
 adversus quemcunque potentem persequendi Vivas creditorem, non secus ac si pro
 Vivas civiliter, et naturaliter debitis ipse obligatum pignus habuisset, ex eo quod du-
 bitat nemo, ex conventionione nulla, et vinculo equitatis Naturalem obligationem oriri.
 l. 3. C. de Vivas. l. 5. S. 2. Veri. fin. ff. hoc tit. iunctis Curacio lib. 8. quest. Pap. in l. 94. S.
 flavius. ff. h. tit. eodem. Curac. et D. Gonzalez in cap. t. extra de pactis: porro exo obli-
 gatione naturali, cum Vivas effectibus, eidem efficaciter et pignus et fideiussorem
 subici posse, in comperis est, cum etiam in plus tenent accionones nequeant; ex ipsarum
 tamen natura, et contrahentium mente, intentione efficacius obligari ab eorum non
 sit, ut probant omnes in St. Inst. de fideiussor. D. Ioannes de Puga de die certo n. to.
 Meritum ad Curac. lib. t. cap. 20. D. Retes in academi. de fideiussor. cap. 2. usque ad num. 6.
 l. 3. C. de Vivas. l. 5. S. 2. Veri. fin. ff. hoc tit. iunctis Curacio lib. 8. quest. Pap. in l. 94. S.
 ff. eodem. facit res. in l. 5. ff. de Contr. Bachov. de pignori. lib. 2. cap. t. D. Retes de Obligat.

Contractum Bachov. in l. 9. et 22. C. de Vivas

l. 3. C. de Vivas. l. 5. S. 2. Veri. fin. h. tit.

l. 13. in fine de Cond. indeb. l. 5. de pignori bus.

naturali. inspect. ult. n. 44. Proinde igitur obligationi naturali accedere fideiussor competere recte potest. Et quod magis est, proinde consuetudo nulla conventionione se solviturum, quod naturaliter pignori supposito, etiam pro naturali obligatione hypothecariam formulam competere faciendum est, cum non minus pacto constituto, quam pignori sibi hypothecae nuda conventionione auctoritate pignoris datum sit. l. t. de constit. pecunia, iuncta l. si tibi. §. de pignore. ff. de pactis. Huius accedit de iure Iulii Pauli in d. l. tot. Veri Paulus, ubi competere supponit, etiam obligationi naturali nomine pignus dicitur poni, ut et debito duntaxat pretium pignori imputetur. Idemque non obicere comprobatur re scriptum Imperatorum, de quo in d. l. §. §. 2. h. tit. ubi dicitur de pignoriis, quod solvitur ex pretio eorum iuris debitis, et indebiti equaliter proficere statuitur; quod quidem recta iuris ratione statui non potest, si non eque utriusque causae eodem iuris vinculo suppositum, et obligatum pignus proponeretur: si enim vinculo iuris obligationi civili, vinculo duntaxat facti naturali obligationi eue obicere, cum de effectu vinculi iuris, hoc est de diractione, non de retentione facti agitur, proculdubio non tam potior, aut equalis, quam sola civilis obligatio inveniretur, ut ex infra dicendis pro explanatione tex. in l. n. C. etiam ob Christoph. pecuniam clarius apparebit.

l. 1. de constituta pecunia
l. si tibi. §. de pignore. ff. de pactis

N. 14

Huius potius remanentur nihil fundamenta Bachovii; neque enim rectam rationem assignare valet, quare nimirum hae obligationes naturales ex nuda iurata promissione proveniens non ex eorum numero sit, quibus pignus accedere valet efficaciter cum omnibus iuris effectibus; siquidem nec persona, aut causa ipsa, de qua agitur, hoc evincere possunt, non personamquam integram mentis, et status proponimus, quisque ipsam obligationem principaliter contrahere potuit, non causa, siquidem iuratum odium aequum non valet, quin similis obligatio principaliter effectum vinculi equalitatis obtineat, nempe retentionem pecuniae per errorem solvit, quo maxime obligationes naturales in iure existunt. l. naturales. ff. de oblig. et act. d. l. naturaliter in fin. ff. de condic. indeb. d. l. 3. C. de iuris. d. l. §. §. 2. et l. fin. ff. h. tit. dummodo iura legitimum modum iuris promissio sit, de quo Curac. lib. 2. quae Papin. in l. t. in prin. ff. de iuris. D. nullus de iuris pap. mih. 27. et pap. 35. l. §. si non sortem. 20. in prin. ff. de cond. indeb. l. 4. §. 5. fin. ff. h. tit. l. §. 3. cum alii. ff. de pign. act. Porro etiam Bachovii indigna vox est, dum dicit, ideo hypothecariam actionem creditoris huiusmodi non concedi, si possessionem pignoris non sit nactus, aut ea ceciderit, quia eodem pro naturali obligatione iuratum retentione duntaxat, non etiam petitio competat, quasi non idem, et in ceteris demum obligationibus naturalibus, pro quibus fideiussor pignus constitutum efficaciter accedit, procedere possit, ut omittamus praevidendum competere esse nullum proxius in specie, de qua agitur, effectum facti, vel iuris creditoris tribuere, qui conventionione pignori sibi propositi, possessionem autem eius non esse nactus, et omnes quotquot de hac re leges loquuntur, stricte, et rigorose de pignore proprie sic nuncupato, non etiam de hypotheca accipere.

In iure petitio debitorum
libra ad iuris petitio huius
thesi

N. 15
l. 4. C. de iuris.

Neque huius obicit totum in l. 4. C. de iuris, qui in hunc errorem ex Bachovium, et Fabrum in d. l. §. §. 3. ff. de pign. act. eorumque adduxit. Nam quod ibi dicitur, nimirum per pignorum retentionem iuris servari posse, pro quibus stipulatio non est interposita, plenius accipiendum est, non de retentione facti, imo potius de iuris retentione cum ceteris iuris effectibus. loquebantur enim Imperatores Severus, et Antoninus de iuris promissio in conventionione stricta, ut patet, si conferatur l. 3. quae antecedit, eorumdem principum cum d. l. 4. et potius quam dixerunt iuris nudo pacto promissio retineri duntaxat posse, si per errorem solvantur, subiciunt in l. 4. hanc retentionem iuratum non solum procedere quando eorum nomine realiter solutio fit, verum et virtualiter quoque locum habere per pignorum retentionem, si pro ipsis quoque obicere pignus proponatur; ac si commixtis constitutionibus diriment, licet iuris nudo pacto promissio peti non possint.

possunt, possunt tamen retineri, et pecunia pro eis soluta, et pignus earum nomine obligatum, quibus Verbi non negant cetero pignoris effectum, nempe et hypothecariam actionem, et distractionem; neque enim alio fine hypothecaria actio intenditur, nisi ut pignus retinere, eique incumbere creditori liceat; neque alio fine retentio conceditur, nisi ut pignori solitis denuntiationibus, cessante debitore, eius nomine illud distrahere, et sibi satisfacere ex pecunia redacta possit creditor; hoc enim omnino consequitur ex obligatione debitoris, et ipsa natura pignoris, ut probavimus ad Lab. lib. in l. fin. ff. de pignori. Sed clarius, confirmat Imperator Philippus in l. Pignorum. 22. C. de Vuzis, ubi eandem differentiam promissionis depingens, ait, posse Vuzas retineri intervenientibus pignoribus, hoc est data pignorum obligatione, qua supposita, dum emittuntur pignora, semper Vuzarum retentio certa est, iam retentio traditis pignoribus, iam eorum possessione advocata per formulam hypothecariam, iam denique eis solemniter distractis; neque enim quod ad hanc causam atinet, requiritur, quod pignora sint tradita, sed quod interveniant, quod eius obligationis nomine sint obligata, ut in d. l. 1. aiunt Imperatores; non enim de retentionis pignoris effectu solo loquuntur Imperatores, supposita, ut sic me expediam, capacitate obligationis principalis, prout in l. Unica. C. etiam ob Chirograph. pec. Sed de effectu potius retentionis Vuzarum, qui iam soluta per errorem pecunia, iam pignore obligato, procedit eque. Nec parum hoc idem confirmant Imperatores in calce d. l. 1. dum pro Vuzis etiam repromittunt, hoc est stipulatione comprehensis pignoris retentionem denegant, si pro eis illud minime obligatum sit, hoc solo effectu retentionis expresso, denegantes et hypothecariam actionem, et distractionem, cum negare nulli possit, pignoris obligationem pro Vuzis civiliter debitis superiores omnes effectus comprehendere: eodem igitur sensu quo retentionem pignori pro Vuzis naturaliter debitis, supposita obligatione ipsius pignoris, creditori concedunt, eodem pariter pro Vuzis civiliter debitis, deficienti pignoris conventionione, eandem retentionem creditori denegant.

d. l. 22. C. de Vuzis.

l. Unica. C. etiam ob Chirograph. pecuniam.

d. l. 1. C. de Vuzis.

Verum tamen, et si q. ad retentionem, et cetero pignoris effectus conveniant naturaliter, et civilis obligatio Vuzarum nomine contracta, imo et pignoribus distractis pariter conveniant circa pecuniam, seu pretium redacti imputationem, in eo tamen mihi differre videntur, quod Voluntarie solvente debitore, potest ipse etiam creditore invito solum sortis quantitatem solvere, et demonstrare; quod quidem facere non potest, si Vuzus civiliter debitor esset, imo et creditor simpliciter pecuniam accipiens a debitore, minime poterit eam imputare Vuzis naturaliter debitis, sed sortis eam acceptam facere debet d. l. 5. Vers. sed si forte. ff. h. tit. quod quidem etiam debitore invito facere poterit, si Vuzus civiliter deberentur. l. 1. infine. C. hoc tit. Vel si distractis pignoribus sibi satisfaceret d. l. 5. S. 2. l. 1. tot. Vers. Paulus. ff. h. tit. Differentia autem ratio ex eo mihi videntur provenire, quod Vuzus civiliter debitor, sive ex stipulatione, sive ex mora in iudicio bonae fidei unam causam efficiunt cum sorte principali, ut pote eadem radice, et vuzis fomento coalescentes; sique partem unius causae debitori solvere non licet, ut supra cap. 2. dictum est. At Vuzus nudo dumtaxat promissu separatum, et indifferentes a principali conventionione considerantur, ut pote ab ipsa nullum calorem, aut efficaciam accipientes, et ex conventionione diversae naturae provenientes; itaque et separatim sortis solvi valet, et nullum est creditori inter graviozem, et inefficacem causam arbitrium, ut supra cap. 2. dictum est. Pignoribus autem intervenientibus pro utraque causa, cum de ipsorum retentione, aut distractione agitur, una, eademque censeatur causa Vuzarum indebitarum, et sortis debitorum, cum par efficaciam vinculi pignoris causae aliae separatas uniat eodem fomento, et calore, quibus Vuzis, et

N. 16.

d. l. 5. Vers. Sed si forte ff. hoc tit.

l. 1. C. hoc tit.

eiusdem naturae effectus, perinde habentur in ordine solutionis, quoties ut diximus, de pignore agraria, ac si ex natura ipsarum conventionum utraque causa tam sortis quam Vivasum Vnica civili, et efficax fuerit; quod quidem Valde notandum, et mente tenendum est.

N. 11.

Hic autem plane procedunt, quando pro sorte, et Vivas pignus datum sit; si vero contracta obligatione, simpliciter pro ea subiectum pignus proponatur, melius quiritur, an et pro Vivas quoque obiectum illud intelligatur. Quod quidem intererit Valde scire propter differentiam, quae in inferioribus subiicienda erit: in hoc capto articulo separanda esse causas ex ordine Vivasum promissarum tempore conventionis pacto, vel stipulatione, atque earum, quae ex mora rei in iudicio bonae fidei debentur, et veniunt Iudicii officio; etenim si tempore contractus Vivas promittitur pacto, vel stipulatione, et pignus simpliciter proponatur obiectum, non minus pro sorte, quam pro Vivas civili, vel naturaliter debitis obligatum intelligetur, et non Vivasum causae subiacere pignus debitor dixerit; cum enim debitor Vivasum promiserit, atque unam individuum causam earum, et sortis fecerit, saltem cum de pignore agraria, indistincte, sive naturaliter, sive civiliter debentur, creditique pro hac causa pignori conventionem sibi prospiciat, vel eo maxime casu quo Vivas dumtaxat retineri possit, pignus absolute huic conventioni accedens comprehendit Vivasum causam amplecti intelligitur ex Verisimili mente contractum; id non obscure probant etiam in l. Lucilius. 18. ff. qui potest. l. 1. ff. de pign. act. Vivas, et facit quoque etiam in l. Si necenaria. 8. ff. de pign. act. ubi supposita obligatione pignori, adiectum simpliciter pactum, quo libera illud detrahendi facultas concedatur creditori, minime restringitur ad causam sortis, imo et ad Vivas, et ad impendia quoque Verisimiliter extenditur: q. rem. in l. fin. ff. de pign. ubi late de hoc egimus lib. 4. Pithan. (ille autem dumtaxat casu expiendus, quo nimirum debitor pro sorte dumtaxat, aut pro Vivas tantummodo pignus obligare dicatur. l. 13. ff. de pign. act. stante enim particula taxativa expressa, amplius coniecturis non est locus. l. 13. ff. de Verb. oblig. imo etiam in sortem nominatum, vel nominatum in Vivas pignus debitor obligaverit, idem dicendum erit) quippe particula taxativa d. l. 13. ff. de pign. act. non debitori obligantis, sed Vivasum consulti ita se explicantis magis esse videtur. Obicere tamen huic pariter videtur paritas, quae derivatur ex etiam in l. 5. ff. de Ver. oblig. h. tit. ubi Obligatus aut, debitorem simpliciter solventem, minime creditas Vivas solvere voluisse, quae ineffaciter debebantur. Unde pariter dicendum videbatur in notis terminis, quando nimirum is, qui sortem, et Vivas pacto nudo debet pignus suum obligat; neque etiam ob eandem rationem Verisimile debentur, et pro Vivas ineffaciter debitis, cum pignus supponere voluisse quidquid aliud in Vivas civili, et naturaliter debitis praecedat. Verum etiam ratione hac non difficile opinio contraria defendi poterit; adhuc tamen retenta superiori ss. etiam quoad Vivas naturaliter debitas. Difficultati respondens, dico, diversam esse causam debitoris solventis, et eiusdem debitoris pignus obligantis; quippe debitor, qui pro sortem, vel Vivasum nomen contractum aliquam pecuniae quantitatem solvit, quae vel sortem, vel Vivas naturaliter debitas dumtaxat equare ponit, minime creditas ab illo se exonerare debito voluisse, quae nunquam perire poterat. l. 94. ff. de Ver. oblig. h. tit. Pignus autem debitor, qui accepta sorte, et Vivasum naturaliter ex nuda promissione bona fide facta debitis, pignus simpliciter obligat, vel eo magis mentem, et intentionem creditori securus, qui non aliter pecuniam esset crediturus pignus, et in Vivas quoque ineffaciter debitas intelligitur obligare, quod non aliter, quam per retentionem servari possunt; fieri

l. Lucius 18. ff. qui potest. in pignore. l. 2. et 22. C. de Vivas.

arg. etiam in l. fin. ff. de pignore.

l. 11. ff. de sortem. ff. de pign. act.

l. 13. ff. de Ver. oblig.

l. 5. ff. de Ver. oblig. h. tit.

De ad l. 11. ff. de pign. act. contenta in hoc not. Niemezum 8. huius capituli.

l. 102. ff. h. tit.

finis enim cautionis honoraria, cum sit securitas creditoris ex mente Verungus, ubi magis pignus creditur obligatum, ubi magis exposcitur, et desideratur securitas, ut videtur presentie, licet sic non explicent Sabex in d. l. 10. S. 3. de pign. act. et Bachov. de pign. lib. 3. cap. 5. n. 6.

N. 18.

Sin autem Vnus ex mora rei in boni fidei conventionibus, pro quibus pignus obligatum est, debeantur, magis dubitabile est, an pro Vnus quoque pignus credatur obstrictum; et quidem dicendum videtur minime ad causam Vnusam pignori obligationem ex mente debitoris extendi posse, nisi in Universam causam illud suppositum proponatur, Exemplo fideiussori, qui non aliter in eisdem terminis pro Vnus creditur obligatur. l. quare. ff. de fideiussor. 68. S. 1. ff. de fideiussor. Verum hac consideratione non obstant, contrariam s. am. in rem Verumam iudico, imo et pro Vnus ex mora debiti pignus semper censeri obligatum, nisi expresse pro sorte dumtaxat suppositum fuerit. 1. quia ex Vnus radice, et fonte unius conventionis debentur et sor, et Vnus, perinde ac si in uno conventum promissum fuerit; quia tantundem potest in conventionibus boni fidei officium arbitri quantum de ea re interposita stipulatio. l. quia tantundem ff. de negot. gest. 2. quia et si Vnus huiusmodi ex mora proveniant, post moram tamen invariabiliter, non secus debentur, ac si promissum fuerit, et posita natura obligationis, incrementum hoc tempore contractus, recte providere possunt contrahentes. Cum igitur principali radice pignus obligatum proponatur, comprehendere quoque, et incrementum ex eodem fonte provenientibus obstrictum Verumaliter iudicari debet. 3. quoniam huiusmodi, et alii fundamentis, hoc idem et in persona fideiussoris, plurimum admittunt, qui non taxative, sed simpliciter obligationi accedit, quidquid aliud procedat in utilitate, quae ratione loci accidentaliter, alibi ex causa obligatione actori purari debeat, de quo late dicitur, purari in mat. de eo quod certo loco cap. fin. a. n. 26. 4. nam et si in fideiussore aliud procedat, tamen in pignore superior s. s. et quoniam videtur, et quia difficilius ex mora rei augere fideiussori obligatio, quam pignoris conventio, quae ex voluntate ipsius rei provenit, et quia fideiussoria obligatio nihil aliud valet comprehendere, quam quod comprehendere continetur in principali obligatione; siquidem in actione ex stipulatu, qua tenetur fideiussor, officium Iudicis nullum sit; at pignoris conventio, quae ex fide bona venit, facilius extendere ex mente contrahentium, incrementum accipit, ut subtiliter Sabex considerat in d. l. 11. S. 3. de pign. act. Concludimus ergo nihil quod ad causam pignoris attinet in hac parte distat Vnus conventionis promissas ab illi Vnus, quae officio Iudicis ex mora debentur, et si clarioris disputationis gratia, eas in superioribus separavimus iuxta quae intelligitur etiam in l. 13. S. fin. iuncto Gothof. l. 1. et in l. 1. in illi Verbi d. l. 13. S. fin. et l. 1. etiam Vnus obstricta sunt iunct. Bachov. d. l. 3. cap. 5. n. 6. Idemque omnino et in paena pacto, vel stipulatione promissa dicendum erit circa obligationem pignoris d. l. 13. S. fin. ff. de pignori iuncta l. 22. C. de Vnus, ubi in finalibus Verbi satis hoc indicat Imperator, dum ait, nihil amplius quam illam quantitatem pro una vice promissam nomine partem solvi debere a debitore, ut pignoratitiae actioni locus sit, quin pro repetita quotannis eadem quantitate, nulla adstante conventionis, creditor pignus retinere possit, quidquid aliter textum illum ibidem Brunemarus interpretetur. Videndi sunt supra adhaec Petrus Barbosa in l. 1. Solutio maxim. cap. 3. n. 28. Neguane. de pignori p. 5. membra. 1. n. 11. cum seqq. Arias de Mea Var. lib. 2. cap. 30. n. 18. D. Joseph. de la Serna in academ. de pignori. n. 40. et D. Reces in academ. de fideiussor. cap. 1. ex n. 23.

l. 54 ff. Locati. l. fideiussor. 68. S. 1. ff. de fideiussor.

l. quia tantundem ff. de negot. gest.

d. l. 11. S. 3. de pign. act.

d. l. 13. S. fin. et l. 1.

N. 19.

Hec de Vnus primario ex ipsa conventionis sortis, vel secundario ex ipsa radice propter moram provenientibus tam presentibus, quam futuris tempore conventionis pignoris dicta sunt; si vero post innitiam sortis conventionem de Vnus praestandi conveniat, vel similiter post innitiam conventionem sortis, et Vnus pacatus creditor, vel stipulatus sit, maiore Vnus sibi praestari; pignus quod nomine pignori conventionis datum erat, etiam nominatum ad Universam causam, minime ad novam causam Vnusam extenditur, ut probat diverus, et clarus etiam in l. 1. C. de Vnus, d. l. 1. C. de Vnus. non alia ratione nisi quia ut ibidem Imperator ait: Non potest videri rata pignoris

Retentionis, quando eo tempore quo instrumenta emittentur, non convenit, ut pignus etiam ob
hanc ad retentionem teneatur; loquuntur enim Imperatores de ea pignori retentione, quae ex obli-
gatione nascitur, et quae pignori cetero iuxta effectus in se continet, puta actionem hypothecariam,
et distractionem, ut in superioribus probatum manet; quippe si de retentione sola facti loque-
rentur Princeps, prout loquitur tōi in l. Vn. C. etiam ob chirograph. pec. non in eo rationem
decisionis ponissent, quod nulla pignori conventio esset. Etenim retentionis facti, quae ex
mera equitate venit, et doli exceptionem dumtaxat producit, minime illam partem con-
ventionem desiderat; alioquin si aliqua conventio, saltem tacita, et subintellecta conside-
raretur in specie d. l. Vn. non mera facti retentionis, sed omnes iuxta effectus circa pignus ex-
tendit tribuerentur; inde apparet perperam DD. communiter has constitutiones ad invi-
cem contrarias, et inter se pugnantes facere, cum imo in ratione iuxta, et puncto, de quo
agitur, omnino diveras, et toto Celo distantes sint: Recte igitur Imperatores in specie d. l. Vn.
iuxta retentionem creditorum denegant, quae ex conventionem nascitur; cum enim eo tempore
quo pignus supponebatur, et hac nova conventionem cogitare contrahentes non potuerunt,
minime intelligi possunt, et ad ipsam pignori obligationem extendere, prout eo casu quo
tempore obligationis huiusmodi, vix promissa erant, seu id agebatur; aut denique ex na-
tura conventionis propter moram debiti posse eas providere poterant.

Verumtamen licet d. l. Vn. Verissima s. ea sit quam nuper

tradidimus, adhuc tamen in specie eius contendo communem DD. traditionem securus, cre-
ditorum ob vias nova conventionem promissas, nequidem retentionem facti competere, ut diversimodum
probat tōi in l. Solutum. ff. de pign. acc. ibidem enim creditorum pignori retentionis denega-
tura propter vias, quando pro sorte dumtaxat pignus obligatum fuit, vel contra; si qui-
dem soluta pecunia, ob quam nominatum pignus fuit obstrictum, pignoratitiam actionem
cum effectu Consulit debitori concedit; Vixque tamen decisionem videtur obstrare perplexi-
tus, et satis obcurus tōi in d. l. Vn. C. etiam ob chirograph. pec. ubi in Veri. fin. subiecta Gor-
dianus creditorum pignoratitio pignus possidentis, non solum ob eam pecuniam suppositae rei
retentionem iuxta concedi, quae sub pignore data est, Verum et ob chirographariam quoque
opposita doli mali exceptione eiusdem pignori facti retentionem tribuit: igitur pariter in prae-
dictis speciebus videbatur dicendum, nimirum creditorem in illi similibus terminis
etiam deficiente tacita saltem pignoris obligatione facti retentionem, et ob vias de novo
promissas, vel tempore conventionis, pro quibus tamen pignus non fuit obligatum, facti re-
tentionem habere, opposita doli exceptione; et maxime in specie d. l. Vn. ubi propter
vias pignus fuit obligatum, non vero propter chirographariam sortem; huius magnae
difficultatis emendationem (a qua nec magnus Curiae lib. 19. obi. cap. 22. quem melio-
ri nos Interpretari sequuntur, evolvi se possunt) pendere existimo ex Vera Ratione
praedictae constitutionis, quam si prout speciem eius in paraph. ad tit. C. etiam ob Chiro-
graph. pec. percalumet Curiae. neque tōi in d. l. Vn. de pign. emendaret, neque ob
refractorios quosdam adeo leve, et suave effugium reddidisset; loquitur enim Gordianus
non de debito quocumque chirographario, ut perperam Pragmatici contendunt, sed dum-
taxat de pecunia chirographaria, hoc est pecunia ea, quae mutuo data est, et chirogra-
pho, non etiam pignore, cauta creditorum proponitur; cui sane chirographo intra bienni-
um exceptio non numeratae pecuniae opponi solet. l. t. l. 13. cum alii. C. de non numer. pec.
S. Vn. In re. de lit. oblig. de quo propter Ordinariorum Ordin. lib. 4. select. cap. 14. Cora in l. Si ex
cautione. l. C. illo tit. et Galb. de Vusu. cap. 10. idque tum ex Rub. tum ex serie ipsius consti-
tutionis manifestum fit; loquitur etiam, nisi fallimur, de ea chirographaria pecunia,
quae debitoribus numerata est post nomen pignoratitium contractum, quod quidem et in
hac parte Meorenci pro motu Voluntarii equitatem in suo casu constitutionem, ad
alias species infinitas, et iniquissime extendentes, quod quidem satis demonstrat Im-
perator, dum ait: Nisi pro illa etiam satisfecerint, quam mutuam simpliciter accepe-
runt, indicant hanc pecuniam simpliciter accipientes iam debitores esse pecuniae pig-
noratitiae, ibi pro illa etiam, et clarius id suadet ex subiecta exceptione secundae cre-
ditorum, pecuniam prius creditorum offerentis, et pignus suum confirmantis; si enim Vera

l. Vn. C. etiam ob chi-
rograph. pecun.

N. 20.

l. Solutum. ff. de
pign. acc.

l. Vn. C. etiam ob chi-
rograph. pecun.

l. t. l. 13. cum alii. C. de non numer. pec.
S. Vn. In re. de lit. oblig.

ratio Cuj. esset, et Vera Pragmaticorum exentio, nullus dubitaret secundum creditorem, qui ipse Chirographariam pecuniam non accepit, minime teneri omnia debitori sui debita creditori primo offerri. Hijs ponti aut Gordiani, quod siquis post traditam sub pignore mutuo aliquam pecuniam quantitatem, postmodum eidem debitori aliam quantitatem, similiter mutuo tradat sub cautione abique obligatione tamen pignori; Equivivum Videri creditorem pignus retinere posse, opposita doli mali exceptione, nisi ea quoque pecunia offeratur, vel saltem securetur alii pignoribus, seu fideiussoribus. Et ratio est, nam cum creditor pignus possidet, ut supponit Imperator, aliam pecuniam quantitatem tradit debitori, Verisimiliter ea confidentia eam dare Videret, quod pignus ex prioris conventionione possidet, quod forsan sufficiens est ad utriusque debiti satisfactionem; Vel eo vendito propter creditum pignoratitium, et superfluo compensato, vel eo retento; neque enim creditorem, qui priorem pecuniam quantitatem non aliter tradidit, quam pignori securitate accepta, Verisimile est, secundam quantitatem aliam traditurum, in eadem pignori securitate confidere: dolo igitur facit debitor, qui hodie solam pignoratitiam sortem offerre, et aliam pecuniam quantitatem, parum idoneum se esse sciens, retinere intendit nulla peni creditorem, qui rei ipsius securitatem, potius quam eius fidem securus est.

Hac Gordiani constitutione supporta, et sic equivivum accepta, apparet t. eam locum non habere, quando inverso ordine prius creditor pecuniam abique pignore numeraverit, postmodum autem sub cautione pignori secundam quantitatem dedit; eo enim ipso quod tempore secundae conventioni pignus, et pro prioris contractu obitricum non est, constat de securitate eius minime creditorem cogitare, qui non aliter, quam ea lege, secundam pecuniam dare potuit: Nec rursus dolo facit debitor, qui soluta sorte pignoratitia priorem quantitatem retinet sub fide dumtaxat propria, quam creditor ipse securus erat. 2. apparet recte Imperatorem exceptionem subtrahere secundi creditori obligatione, pignus suum confirmanti; quippe creditor secundus dolo non facit, eam pecuniam non offerens, quam ipse non accepit, et pro qua pignus expresse, vel tacite obligatum non est; Neque ei obicit equitas illa, quae facti retentionem inducit, cum meliori conditioni sit verum pignus, quam eius imago, quae illi considerationibus personalissime quoad personam debitoris inducitur. 3. inferitur in specie d. l. 4. C. de Vusu, Gordiani constitutionem locum non habere; non enim ibi agitur de nova pecunia chirographaria tradita debitori, ut in terminis nostrae constitutionis, sed de promissione nuda novarum Vsurarum pacto, vel stipulatione promissarum; idemque procederet et si non Vusu, sed quid aliud de novo promissum esset, vel aliud quid creditori ab eodem debitore legatum in specie d. l. 4. dummodo non alia pecunia credita, aut quid aliud sub eadem confidentia pignori eidem debitori traditum proponeretur. Inferitur 4. eandem constitutionem locum non habere in terminis d. l. 4. ff. de pign. acc. siue pro sorte dumtaxat, siue pro Vusu, pignus dicatur obnoxium; quippe cum eodem tempore ex duobus causis Vnus efficiat debitor, et pro una dumtaxat pignus obligat satis ratione securitatis alteram excludit, et in hac ipsum tacite consentiens creditor ipse dolo facit, qui contra fidem limitatis creditio- nis pro altero debito pignus retinere intendit. 5. inferitur, doli exceptionem, de qua in dicta constitutione personam potius ipsius debitoris, quam rem ipsam afficere, cum nullat respectu causae chirographariae subit pignori obligatio: itaque solam facti retentionem ad- versus debitorem ipsum habet creditor, non ceteros pignori effectus, nempe usum retentionem, et hypothecariam actionem, adversus quocumque etiam hypothecarios creditores, tempore tamen posteriores; neque etiam distrahendi facultatem, si debitor in solutione cessaverit, explicans proter Curacium, Donellum, et Brunemannum in d. l. 4. C. etiam ob chirograph. pec. Ant. Fab. de exor. dec. t. ex. 9. et in d. l. 4. ff. de pign. acc. Bachov. de pign. lib. 3. cap. 5. et ad Trevel. Vol. 2. disp. 3. th. 3. lit. C. Amato Vax. p. t. Feol. 44. n. 27. Aris de Meia lib. 4. Vax. cap. 18. n. 8. et n. 13. et cap. 19. n. 16. D. Olea de cen. iur. tit. 5. q. 1. n. 28.

N. 21.

d. l. 4. C. de Vusu

L. 4. ff. de pign. acc.

Sed omnes longe atrox, excepto Donello de pignori. tit. de pignore convent. pag. m. h. 175. Nunc de effectibus huius tractationis circa principale proponendum Videamus; et quidem si tacite, et comprehensive pro sorte, et Vusu pignus obligatum appareat, tunc omnia perinde servantur in ordine solutionis, pignore

N. 22.

directo, ac si illud nominatum, et expressum pro utraque causa obiectum proponeretur, cum eadem rei facit, et expressum pignori sit, quod ad hanc causam attinet: itaque creditor ex pacto redacto, prius Vnus etiam naturaliter debitas sibi solvere poterit, ut in superioribus dictum, et probatum manet; si vero taxative pro sorte, vel pro Vni pignus obligatum fuerit, tunc ea pecunia exoluta, pro qua illud obligatum est, pignoratitia actio cum effectu competit debitori d. l. ff. de pign. act. Cum ea tamen moderazione, quam in superioribus quoque dedimus, ne quidem unus abique sorte si pro eis pignus duntaxat obligatum appareat, solvere possit debitor, etiam creditore invito; sortem autem abique Vni efficaciter debiti nequeat solvere, Reluctante creditore, et ut maxime pignus liberet, quod pro ea duntaxat erat obligatum, solutionem facere velit, hacque moderazione adhibita omnino intelligendus est tot in d. l. ff. de pign. act. directo vero pignore ob sortem, vel Vnus non solutus, creditor electionem non habet, imo prius et causam acceptam pactum facere debet, pro qua pignus erat obligatum; superfluum autem, siue quantitatem residuam cum alia causa compensare debet, pro qua pignus datum non erat. Ceterum cum de pignore agitur, et eius obligatione in specie d. l. ff. cum similibus in plures causas considerantur, inter quas creditor arbitrium habere possit, de quo in l. tot. Veri Paulus. h. ut. imo unica duntaxat causa est in consideratione, nempe ea, pro qua pignus obligatum exiit.

d. l. ff. de pign. act.

d. l. ff. de pign. act.

N. 23.

d. l. ff. de pign. act. et Chirograph. pecun.

Denique in specie tot in d. l. ff. C. etiam ob chirograph. pec. debitor voluntarie exsolvens, poterit demonstrare causam, quam maluerit creditor in possessione pignori exiitens pro pecunia chirographaria retentionem habebit, facultatem distrahendi non habebit, nec hypothecariam actionem, si pignori foris possessionem ceciderit: si vero debitor chirographarium debitum exolverit, ambiguum non est creditori remanere pignori securitatem cum omnibus iuris effectibus. Solutione autem simpliciter facta, creditor foris chirographariam pecuniam eligere poterit ob eandem rationem, qua pignori retentio eidem ob eam pecuniam iure conceditur; itaque in ambiguo non erit, si notia ad Vlp. interpretatio videatur Veri simili, et recta, de qua supra cap. l. n. 8. Sin autem creditor, cessante debitor, ob debitum pignoratitium pignus distrahat, minime electionem habet, imo redactam ex venditione pecuniam omnino sortem acceptam prius facere debet, quoniam pro ea duntaxat pignus creditor obligatum; neque enim retentionis effectus ex vinculo pignori, sed ex mera facti equitate profertur, ut supra in superioribus diximus, residuam vero quantitatem, si exoluta causa pignori, aliqua superius, cum credito chirographario compensabit creditor; in quibus terminis si alij foris causas pendentes sint antiquiores, pro quibus nec ius hypothecarium, nec facti retentio creditori competat, ex eis alteram, quam maluerit pro arbitrio, etiam inefficacem eligere creditor ipse poterit, compensationem obiecti debitori, actione pignoratitia agente ob eam quantitatem residuam, que exoluta pignoratitio debito, remanet penes creditorem; idemque asequetur creditor tanquam auctor dissolutionis nemus, si satisfacta, etiam non agente debitor ex hi, qui in cap. l. num. ff. in superioribus dicta manent.

N. 24.

d. l. ff. de pign. act. et h. tit.

d. l. ff. de Compensat. et d. l. ff. de pign. act.

Illud, antequam abeamus hinc, monendum existimamus, creditorem scilicet, qui in specie d. l. tot. Veri Paulus liberum inter causas arbitrium habet, minime eam eligere causam posse, que sub conditione pendet, aut cuius dies nondum venit, licet inefficaciorum, et leviorum possit demonstrare causam; quippe causa conditionalis proprie tali non est, imo neque ea, cuius dies nondum venit, quoniam, prout in pignori, de executione obligationis agitur; neque enim harum causarum nomine creditor distrahere pignus potest imo neque compensationem obiecti debitori. l. ff. in d. ff. de Compensat. l. 4. Cum tunc de distractione pign. D. Ioannes de Pupa de die certo n. 8. quod quidem adeo procedit, ut si creditor aliter prius contractus nomine, pro quo pignus obligatum quoque erat, illud distraherit, minime agente debitor pignoratitia superfluo compensationem obiecti debitori, quamvis forsitan loco pignori, nisi alia ipse securitatis offeratur, huiusmodi retinere valeat, quidquid alias procedat per errorem ante diem solvendi debitori ad totum in l. In d. ff. de cond. indeb. de quo D. Ioannes de Pupa de die certo n. 4.

N. 25.

d. l. ff. de pign. act. et h. tit.

Sed et illud ad totum in d. Veri Paulus silentio non omittimus, electionem nominum, de qua ibi nulli temporis angustia creditore coacturam inveniri, prout alia, que debitor cessante, creditore alias exhibita in l. ff. in fine. iuncta l. 3. in pign. ff. h. tit. Semper enim, etiam creditore tacente, pecunia accepta lata creditore causam leviori, et infirmiori pro creditore voluntate, in hoc duntaxat eligentem debitorem a creditore distrahere contendit, quod debitor usque ad traditionem pecunie variare poterit, et factam demonstrationem mutare; creditore autem semel eligenti hoc idem non licet, quoniam ab eo semel electa causa illius soluta, et extincta iure intelligitur; compelli autem a debitor poterit creditor, post distractionem pignorum causam eligere, quam solutam prius velit; super his tunc, et aliis de quibus tunc in d. l. ff. amplius cogitandum, et deliberandum relinquimus.

N. 26.

Denique ab hoc tractatu proximo reliquendam putamus dispositionem plurium creditorum circa pignus idem concurrentium, ubi tempus, et privilegia, lites disimunt; quippe disputatio notia prout dicitur, unicum et unicum quoque creditorem desiderat.

De Ordine solutionis utriusque tam debitoris quam creditoris demonstratione cessante

Caput fin.

Succedit in ordine solutionis tertia regula *Ulp. eod. lib. 43. ad Sab. in l. 3. §. 1. iuncta l. 5. in p. ff. h. tit. ibi: Quid si forte à neutro dictum sit, in huiusmodi nominibus, quae diem, vel conditionem habuerunt, id videtur solutum, cuius dies venit; in huiusmodi, quae perenti die debentur, contra, quotiens indistincte quid solvitur, in graviozem causam videtur solutum, si autem nulla praegraverit (id est si omnia nomina similia fuerint) in antiquiorem; postea autem aliqua exempla subicitur gravioz causae, quae continetur in l. Si quid. 7. h. tit. quae ex eodem lib. 43. ad Sab. denumpra apparet; Etenim utriusque tam debitoris, quam creditoris demonstratione cessante, ut loquitur *Papin. in l. ex pluribus. 9. ff. h. tit.* quae omnino iuris superioribus coartanda venit in specie scilicet solvens debitoris, de qua utraque *Consultus* loquitur; ex iuris dispositione id ex pluribus causis solutum, et demonstratum videtur, quod debitor alias demonstraturus, aut soluturus fuisset verisimiliter: Summus namque coniectura, seu verisimilitudo ex mente debitoris scilicet, quoniam ius in ambiguo eius ingenium representari pro facto habet, quod ipse omnino, dum auctor dissolutionis nexus unum debitum solvere intendit. Nec amplius creditor, aut denique debitor ipse abique voluntate alterius aliam pro arbitrio designare causam poterit, postquam iuris potestate semel simpliciter facta solutio effectum suum operata est. arg. tñ in l. apud *Aufidum. 20. ff. de op. leg.* Nec cum de executione obligationis agitur, minime iuris providentia debendi causae existimat esse eas, quarum dies, siue conditio non dum venit, aut exierit; prout et cum de compensatione quaeritur. l. quod in diem. ff. de Compensat. imò neque eas, quae in controversia, et sub Iudice adhuc sunt l. t. d. l. 3. §. 1. d. l. 9. l. 103. ff. h. tit. Et si enim debitor diem solutionem facit, et inter has quoque causas procul dubio habeat arbitrium iuris suo renuncians, minime tamen in ambiguo eas pro causis debendi designare credi poterit arg. tñ in l. Cum de indebito. ff. de probat. faciunt tñ in l. Sub hac. ff. de oblig. et act. l. Interdum cum rim. ff. de verb. sign. prout nec causam eam, ex qua retineri dumtaxat, non etiam peti cum effectu pecunia potest. l. Naturales. ff. de oblig. et act. d. l. 103. l. 55. 2. Veri. fin. l. 94. §. flavius. ff. de solut. Recte ergo ait *Ulp.* eam solutum iuris potestate causam in ambiguo videtur, cuius dies iam tempore solutionis venerat, nisi ponas ex nulla causa venire diem, aut conditionem; tunc enim forsan, quae in diem contracta est causa, illa potior erit, quae in longiorem diem, vel sub conditione contracta invenitur.*

l. 3. §. 1. l. 5. in p. ff. h. tit.

l. 7. ff. h. tit.

l. 9. ff. h. tit.

l. 20. de op. leg.

l. quod in diem de Comp.

l. t. d. l. 3. §. 1. d. l. 9. l. 103. ff. h. tit.

arg. tñ in l. Cum de indebito. ff. de probat.

l. 2.

In huiusmodi causis, quae puzi, et sine controversia consistunt, eam in ambiguo ex mente debitoris videtur solutam ait *Ulp.* quae gravioz sit, et quae magis onerat ipsum debitorem; qualis autem existimetur ex pluribus causis gravioz, certo definiti nequit, aliquos tamen ordine receperunt *Iuriconsulti* casus, redditi varioribus pulationi, et maioris gravamini, quos et sequi *Iudices*, dum de hac re disceptatur, tenentur, et eorum exemplo in aliis concursibus debent arbitrari: has species à *Iuriconsultis* traditas, etsi minus claritate, et brevitate tradant, et explicent *Donell. lib. 16. comm. cap. 12. Cuiac. lib. 2. Pap. ind. l. Cum ex pluribus. 9. ff. h. tit. et lib. 9. qu. 1. et eisdem Papin. in d. l. 94. §. flavius. ff. eodem. David argente de solut. ad has l. l. qu. 2. et alii*, levi tamen manu forsan non inutiliter, eas recensebimus; et quidem v. loco inter plures causas, quae puzi, et abique controversia consistunt, gravioz recensetur illa, ex qua debitori imminet infamia; quippe causa existimationis prima, et summa est. l. quidem. 8. de eo q. nec causa. l. 8.

l. quidem. 8. de eo quod minus caa.

§. I. de h. qui no. con. et §. I. de p. na. temer. l. i. §.

§. d. Divo Pio. 15. per totam ff. de re iud. §. 7. ff. h. i. §.

Veri. Proinde.

N. 3.

§. Vlt. C. de iur. d. §. 7. Veri. Proinde. ff. h. i. §.

§. fin. ff. de nau. fan.

Paulus lib. 1. sent. tit. 19.

Iuxta ff. de manum. vind. l. §. Si in duabus. to 9. de Reg. Iur. Iuxta autem sunt carum fixi ve bonorum raporum, In iuriam, pro socio, tutelae, mandati, depositi, et similes, quibus de fide rupta agitur, ex quibusque damnatum ex edicto sequitur infamia. §. ff. de h. qui not. infam. An autem debitum iudicari inter has causas numeretur, dubitabile est, ob contrarias ss. Curac, et David Argente loci ubi supra; Et quidem si fas est iudicium interponere, quidquid tempore legi. 12. tabul. procederet; tempore autem Iuri consultorum 3. aut 4. clausis, non dubito iudicari executionem famosam non esse; quamvis enim Universalis bonorum sub hasta venditio famam supplet, et pudorem suffundat, tamen pignorum apprehensio, et rerum quarundam venditio iuxta Divi Pii rescriptum, de quo in l. §. a Dido Pio. 15. per totam ff. de re iud. neque exiimationem ledunt, neque famam minuunt, ut palam est; Nec quidquam in contrarium probat in l. §. d. ff. h. i. §. qui omnino iungendus est cum d. l. §. 5. in p. d. eiusdem tit. porro enim Oly. generalem Regulam statuit in d. l. §. 5. dicens, graviolem causam preferendam esse in ordine solutionis, quaedam ex hac regula conseq. deducit in l. §. 7. Inde conseq. quam deducit Iuriconsultus in Veri. Proinde n. Venit ex p. d. legis, sed ex Regula generali potius inferat, prout et alia conseq. subiecta in c. Veri. §. d. l. §. 7. alioquin si ex principio legis illatio prior proveniret, et secunda quoque illatio ex eodem fonte deduceretur; diceremusque actionem quoque legis Aquilae famosam esse famam, et pudorem suffundere, quod quam absurdum, et incivile sit nemo non videt, eandem portionem huius causae tribuit Papin. d. lib. 2. def. in l. Cum ex pluri. §. 9. ff. h. i. §.

Secundum gradum obtinet in concurre causa iudicari, quae et exiimationem ledat, gravissima tamen est, quoniam ex ea debitoris bona capiuntur pignori, et distrahuntur, unde si. frat. satis; accedunt etiam Vnus, quae hodie ex Iustiniani constitutione certissimae sunt. l. ult. C. de iur. rei iud. d. l. §. 7. Veri. Proinde. ff. h. i. §. Tertium sibi vindicat locum causa ea, quae sub poena contracta est, quae et abique mora debitoris, solo diei condictioni transcursum committi solet. l. §. fin. ubi late de hoc tractavimus ad Lab. ff. de nau. fan. Nec sola gradum concurre occupat; Nam eiusdem conditionis est Vnaria causa, sive ex conventionem, sive ex mora debeatur Vnus; quamvis enim Vnus proprie poena non sint, tamen Ratio eadem, quae graviolem facit poenalem conventionem ob imminens periculum commisionis poena, eadem efficit eiusdem conditionis sortem feneratoriam; quod quidem ita intelligas vellem, quod attinet ad regulacionem poenalem, si modo tempore solutionis nondum poena commissa est, alioquin iam poena commissa, quae semel, et Variabiliter committi solet, iam poenalis causa minime inter graviores reputari debet, sive novatio per eam prioris conventionis fuerit, sive non, de quo late egimus in d. l. §. fin. ff. de nau. fan. Unde omnium poenaliu conventionum, inter quas pactum etiam comminatum connumeratur, exempla denucenda sunt; aliud in sorte feneratoria procedat; quippe Vnus non semel, sed quot annis cedunt, et eum tempore currunt, donec soli soluta sit, aut eo nomine satisfactum creditori fuerit, eiusdem conditionis est causa illa, quae per inficiationem in duplum crevit, ut clare indicat Oly. in d. l. §. 7. Veri. Ergo dum alternativae Vnarius coniungit ibi. Ergo si ex causa, quae inficiatione crevit, vel poenali deberet. §. quippe simpliciter aliud, quod accedit quaedam legibus statuta poena est, imo tentari forsitan poterit, duas dumtaxat conseq. Oly. definitionem continere, aliam, quae exiimationem profert, et aliam, quae periculum pecuniae Vitae, ut pyenit Donell. in d. cap. 12. Veri. hoc intellecto, quo sensu unam clausulam facit in Veri. proinde, quo simul comprehendit et iudicari causam, et poenalem, ac simul eam, quae inficiatione in duplum crevit; Nam actio quoque iudicari eius naturae est, ut probat Paulus lib. 1. sent. tit. 19. et Cicero Placo ubi ait: Praeter meo pro tua prudentia decrevit, ut si iudicatum negaretur, in duplum inter. At forsitan quoque pignorum apprehensio, et distractio iuxta ordinem in d. l. §. 15. ff. de re iud. graviolem certari, quae inficiatione crevit, iudicari actionem faciunt, qua consideratione facta carptem in ordine gradus supra arguatur in d. l. §. 7. recte defendi poterit: causae autem, quae inficiatione crevit, receniet Suarez de Mend. late ad l. Aquil. lib. 3. cap. 5. a n. 3. qui videndus

circa brevem explicationem tōi in d. l. 7. in d. cap. 5. sect. 1. n. 22. Sunt tōi, qui ad hanc cla-
nem spectant l. 4. l. 7. et d. l. 99. ff. h. tit.

Quartum obtinet locum causa illa, quæ sub pignore, vel hy-
potheca debetur d. l. 93. h. tit. neque eundem, imò quintum locum tenet ea causa, quæ satisfacta
debetur, et quæ pure opponitur ab Olp. in d. l. 5. in fine principii. ff. h. tit. non eo sensu, quasi
conditionali, aut in diem ibidem proponatur causa, quæ sub satisfactione debetur; quæ ppe de
huiusmodi causis, quæ pure, et pæsentis die non debentur, se non tractare satis in prin. legi
Consultis profiteretur; sed imò eo sensu pura causa ea ibi adsignificatur, quæ abique ulla secu-
ritate propter fidem solam debitoris contracta est; eodemque sensu accipiendus est Pompon.
in l. Et magis. l. h. tit. ubi ita demum post penalem causam, et, quæ sub fideiussoribus
est contracta, exat locus, si ceteræ omnes pure sint, hoc est abique ulla pignori securi-
tate contractæ, proponantur: Etenim eadem ratio, quæ graviozem facit causam eam, quæ
proprio nomine, ea, quæ nomine alieno contracta invenitur, eadem efficit, ut gravior
quoque reputetur ea, quæ sub pignore, ceteris, quæ satisfacta, hoc est, quæ sub fideiussoribus
contractæ sunt; sibi enim utilius putabit quisque frangi debitor, fideiussorum potius pati
molestiam, quam pignorum distractionem; nisi gravius hominæ cordato, et inæque
esse pure fidem fallere, quam rei familiaris iacturam experiri; quod quidem non imoni-
nenre infamia, dispositione iuris non attendi, vel maxime illud probat, quod penali,
et foeneraria causa, ea, quæ satisfacta debetur, potius effectus sunt: hunc ordinem servat
Cuiac. lib. 9. quæ. Pap. in l. 94. §. flavii. ff. h. tit. ut neque ex alio ulla iure huius tractatus,
nam Olp. et Pompon. solius nominis, quod satisfacta debetur, hoc est sub fideiussoribus in
d. l. 4. et §. Papin. autem solius debiti pignoratitii, aut hypothecarii in d. l. 99. h. tit. men-
tionem, seu commemorationem faciunt; in his vero terminis minime distinguemus an
civiliter, an naturaliter duntaxat pecunia debeatur; etenim cum naturale debitum ef-
ficax reddatur, conventi fideiussoribus, qui actione mandati experiri habentur sunt,
vel distracti pignoriibus, vel eo magis periculum debitoris imminet, quod accitius, et dili-
genter magis creditor hanc, quam solam agnovit, debiti securitatem persequutus, et
executus est.

N. 4.

l. 93. ff. h. tit.
l. 5. ff. eodem tit.

l. 4. ff. eodem tit.

d. l. 4. et §. h. tit.

Sexum gradum occupat debitum aliud quodpiam, quod proprio nomine
contractum est, comparativè ad illud, quod alieno nomine est susceptum, veluti quan-
do qui pro alio fideiuberet, aut se soluturum pecuniam ab alio debitam contrahit. l. 4.
l. 4. l. 99. ff. h. tit. quod veteres idè definiunt, qd. Verisimile videretur diligentem debi-
torem admonitum ita negotium suum perituros fuisse, ut inquit Papin. in d. l. 99. quamvis
enim antiquitus in facultate creditoris exat pro arbitrio, vel reum, vel fideiussorem con-
venire vigeat ad Iustiniani constitutionem, de qua in Auth. pæsent. C. de fideiuss. l. 5. C.
illo tit. tamen ut rationatur rectè Donell. in d. cap. 12. illa ratio Verisimilitudinis de
sumpta videretur ex more, et ingenio hominum, qui dum se sibi proximos ducunt, n. tantum
ad utilitatem, sed etiam ad officium suum pertinere putant, sua potius curare, quam
aliena, quibus accedit, immediatè magis, et directè pulchre Verecundam fidem in causa
propria interpositam, quam quæ in aliena amicitie officio adhibetur. At licet paribus
concurrentibus causis Verisimum hoc sit; merito tamen dubitari potest, qd. in his tex-
tibus sit dicendum, si concurrat causa pura nomine proprio contracta, et alia, quæ
in alieno nomine datæ pignoriibus, vel sub pæna contracta est? In qua quidem specie in-
cunctanter existimo, eam in ambiguo solutam causam intelligi, quæ nomine alieno
sub pignoriibus, vel sub pæna contracta invenitur; hoc enim, et Verisimilitudinis ratio à
Papin. tradita in d. l. 99. exoritur, et Olp. decisio evincit in l. 4. h. tit. ibidem enim con-
currentibus fideiussoria causa, et ea, quæ proprio nomine in diem nota est, non alia
ratione iuxta mentem debitoris alieno nomine contracta proprie preferretur, nisi quia
hoc illa gravior est, utpotè ex qua statim, nulla interveniente dilatione, pecunia peri-
viori, et duxiori, superioris definitioni minime locus est.

N. 5.

l. 4. l. 99. ff. h. tit.

Auth. pæsent. C. de fideiuss. l. 5. C. l. 5. C. eodem tit.

l. 4. et 99. h. tit.

Septimum denique in concursu habet gradum an-
tior causa, ita ut quod simpliciter in ambiguo solutum est, alii deficientibus qualitatibus

N. 6.

et potius causę accepto fieri debeat, quę prior ordine contracta est; nam et si proximior pri-
 oris sit, et hac consideratione levior considerari possit, tamen ex distantia magis
 pulsat Verecundiam, et pudorem debitoris, qui dum solvit, de pignificatione cogitare non inte-
 lligitur; imò hoc ordine servato magis creditorem allucere Verisimiliter credimus, ut
 pro alio debito equali, aut maiori temporis inducias sibi permittat. l. 5. l. 24. l. 5. l. 102.
 S. l. h. tit. Antiquior autem contractus non solum si intelligitur, qui conventionione ante-
 rior est, sed et qui adventu diei condici in exigenti potestate antecedere: Unde Segrvola
 quęrit in l. 89. §. fin. h. tit. quid dicendum sit, si uno die contractus Vexari duo geri sint,
 alter sub die citiori, alter vero sub longiori die, et una summa simpliciter soluta pro-
 ponatur? Et merito respondet, et potius causę solutam quantitatem applicandam esse, quę
 prius efficac peritione facta est, hoc est cuius dies antecessit, et venit: aliud namque pro-
 cederet, si nulli conventionione in specie Segrvolę adiectus dies esset, quo casu ex Vexaque
 stipulatione pro portione solutum videretur. l. 8. ff. h. tit. Neque enim quod horum forsan
 diversi interponit stipulationes sint, in contradictione est (licet quoad pignori potiori-
 tatem contrarium servetur) prout q. alter ex contractibus sublevioribus, alter vero sub
 gravioribus innitus sit; quippe q. ad hanc causam attinet fieri nullius pignudici, non
 ad unquam, nec adeo amari, et stricte conventionum qualitate, ponderandę, et colli-
 mandę sunt. Verum q. erit dicendum, si Vexaque conventio diversis diebus facta quoque
 proponatur? Et quidem in hac specie idem respondendum videretur ex mente, et si. Bar-
 Raph. Cum. et Pauli Carta. ind. l. 89. §. fin. quoniam et si neque dies, neque locus influ-
 ant in substantia obligationis, ut condicio; cum tamen de executione obligationis
 agitur, perinde habeatur, ac si partem substantialem aliquam conventioni induxissent
 ex tacita contrahentium mente, qui omnem executionis formam in illum diem, seu
 locum contulerit. l. 4. ff. de eo quod certo loco. l. 22. ff. de reb. cred. l. fin. ff. de cond. tit.
 l. 24. et 25. ff. de oblig. et act. l. 59. ff. de Verb. oblig. l. magnam. C. de contrah. et com. sup.
 dixi in tract. de eo quod certo loco in pignudici.

Sic licet hoc ita recte stare possint, magis tamen exprimo
 tacitam conventionem, quam in finalibus Verbi indicat Segrvola non ex sola appositione
 citioris diei, ut Cumanus existimavit provenire, ac multo minus ex iurii recepta
 dispositione, ut putarunt Bartholus, et Cartensis, quibus accedit Dionys. Gothofr. ind. §. fin.
 lit. K. sed imò derivari, et colligi ex eo, quod eadem die Vexaque conventio innita est:
 Et quidem ut hoc clarius appareat, Universus Segrvolę contextus, qui ad nostrum tractatum
 fluxum expectat, exponendus est: Sic igitur Segrvola in prior legi creditorem ex
 pluribus causis in Aphosa dicitur accepisse, acceptoque tribus Lucio Treio Reliquum
 omne, vulgò alcance ratione apponita eius pecunię, quam servus eiusdem debitoris
 servus creditori caveat: quęritur est, an ex cautione, ac Lucio Treio ex omnibus chi-
 rographis liberatio contingeret? Quod quidem videbatur ob absoluta cautionis Verba, sibi:
 Reliquum omne ratione posita d. hoc est todo el alcance, y resta, enzando en Cuenca
 la deuda contraida por el esclavo. Verum contrarium merito respondit Segrvola, et id
 ex reliquis chirographis integram manere persecutionem, si credito per servum contrac-
 to dumtaxat satisfactum proponeretur; quippe minime presumatur in ambiguo credito,
 cetera remissionem debita, ob inconsulta cautionis Verba, quę hac consideratione potius,
 et si cum violentia restringenda sunt ad eam pecuniã, quam servus caveat, quęque
 sola soluta proponeretur; perinde ac si cautio id significaret, quod et recte significare
 poterit Recipi todo el resto, y alcance, tomada, o recibida la Cuenta del dinero solamente,
 que el esclavo de Treio me asegura pagar. Quibus Verbi ea sola pecuniã soluta propo-
 nitur, quę nomine servi debebatur, cuius rationes spurcę erant: Onqua decisione non
 inubilitate deduci videretur, potius nempè servum acreorem fecerit proprium nomen
 solvere, et si levius, dummodo efficac iurata l. 94. §. flavius h. tit. relicti dominici chi-
 rographi, et si gravioribus, cum non fluxum causam debitor ipse, sed imò Vexari dum-
 taxat causę et si improprie. l. Servus. ff. de pecul. in ea specie consideretur; sic acceptis
 huius, quę cap. t. dicta manent circa expositionem tui ind. §. flavius.

l. 5. l. 24. l. 5. l. 102. ff. h. tit.

l. 89. §. fin. h. tit.

l. 8. ff. h. tit.

conventionem

l. h. de eo quod certo loco.
 l. 22. ff. de reb. cred.
 l. fin. ff. de cond. tit.
 l. 24. et 25. ff. de oblig. et act.

N. 7.

l. 89. §. fin. h. tit.

N. 8.

ex duabus causis excipitur, et mandare debitori, ut ex causa, qua debebat centum, pecuniam traderet Lucio Titio procuratori eius, integra manente alia causa, ex qua trecenta debebantur, debitor centum procuratori tradidit, dicens se ex utraque causa ea solvere, quæritur est an pro illi centum liberetur? Quod quidem videbatur, si quidem in potestate debitori est causam demonstrare ex 1^a regula Ulp. de qua in l. 1. in p. huius tit. Sed nihilominus contrarium dicit Scyvola, nimirum debitorem non esse liberatum, nisi debitori demonstrationem creditor, vel novo mandato, vel ratihabitione approbaverit; etenim neque partialem solutionem cogitur accipere creditor iuxta d. l. 2. ff. h. tit. neque in vius debitor demonstrationem creditoris compelliatur sequi, imò nec procuratori mandatum excedentes pecuniam ea lege traditam accipere poterunt: Cum igitur debitor non sit liberatus, pecuniam à procuratoribus est reperiturus; et quidem absque exceptione ulla, quam alius dominus sic pecuniam reddidurus abirecere poter, nisi rebus integram creditor eo modo solutionem factam ratam habere velit. Aliud forsitan procederet, si in eadem specie trecenta creditor solvere mandaret; debitor autem ex alia causa centum exolveret, ex qua pona, aut viuis imminabant; nisi verius, ob mandati finem n. servatos idem quoque in hac specie, quod in superiori debere procedere putet; quantumvis debitor in hi terminis non partialem solutionem faciat, sed unum integrum debitum afferat: Cum utriusq. ei exit pecuniam offerre, obignare, et deponere, nec ita eam procuratoribus ad hoc mandatum non habentibus tradere.

l. 1. ff. h. tit.

l. 2. ff. eodem tit.

capitulum 2. 201

Denique prout in hi speciebus, ita et in tertia, quam in 5. fin. proponit Scyvola non ex iure comerto, sed ex verisimili agentium intentione circa modum, et formam solutionis, respondet Scyvola. Etenim cum debitor eadem die ex duabus causis, diversis chirographis se obligavit, et alteri citationem, ultionem alteri diem apponit; parinde habetur, ac si uno chirographo diversas summas similiter solvere cavisset: itaque magis ex iure, et more ita cavendum est, ut prius solvatur ordine debitum, quod ex utriusque voluntate citationem diem continet, et si gravius aliud sit; quippe iuris dispositioni non est locus, quando ex verbis conventionis, aut mente contrahentium aliud verisimiliter accipi inveniatur. l. ubi fideiussor. 2. ff. h. tit. faciunt tñ in l. 96. §. penult. h. tit. et l. 3. §. si quis ita. ff. de eo quod certo loco. Ex hi immediate inferitur, non absque mysterio Scyvolam proponit eodem die instrumenta fuisse conscripta; nam si diversis temporibus, et diebus facta proponerentur, iuris ordine servato, neque levior causa ob viuas leviores, prior esset, quamvis citationem diem solutionis contineret, neque paribus concurrentibus in gravitate causis, antiquior reputaretur ea, cuius dies prius venisset, imò ea, que prius esset contracta, si modo tempore solutionis iam utriusque dies contineret. Neque obstant tñ, de quibus supra, nempe l. 22. ff. de oblig. et act. l. 5. de O. O. cum similib. Etenim conditio diei attenditur, quod ad estimationem inveniendam attinet, quotiens nimirum de ea obligatione agitur, cui dies est adiectus: certum quando diversis temporibus forsitan annis diversis conventionibus apponuntur dies, Quid, quæritur, attinet ad ordinem solutionis citationis, vel ultionis dies solutionis, aut quid commune habet una conventio cum alia? Non ergo recte ex hoc Scyvolæ responso recte inferunt generaliter DD. antiquitatem causis, non ex tempore conventionis, sed ex diei adiecti mentione considerandam esse; quod quidem quamvis alia ratio sit probabile, si par gravitas utriusque causis proponatur; aperte tamen est falsum, si una causa, altera gravior, et onerosior sit, etiam in eodem gravitatis genere, ut in d. l. 82. §. fin. Scyvolæ proponit.

N. 9

l. 24. h. tit.
l. 96. §. pen. h. tit.
l. 3. §. si quis ita ff. de eo quod certo loco.

l. 22. ff. de oblig. et act.
l. 5. ff. de O. O.

N. 10

l. 22. ff. h. tit.

§. 1. de lib. cau.
§. 2. de oper. lib. cau.
§. 3. de ser. ff. de dolo.
§. 4. de ser. ex r. cau.
facto.

caus. iurare, et repromittere, ut efficaciter obligentur. l. fin. ff. de liberali cau. l. 7. §. 2. ff. de oper. lib. diximus ad Lab. lib. 4. in l. pen. ff. de statu lib. n. 30. Neque hu. obicitur tui in l. elegantes. §. Si ser. ff. de dolo. l. promittit. 3. C. an ser. ex r. facto, ubi exemplum antiquioru. obligationu. in liberto inveniri videtur: ser. enim, qui aliquid pro libertate daret, vel facere promittit, si ex port. facto non det, vel faciat, exiit in libertatem videtur obligatus actione de dolo, ut in dictis iuribus habetur: q. causa h. antiquior est; siquidem obligatio operarum non aliter cum effectu valet contrahi, quam si manumissus operas iuret d. l. 7. in prin. et §. 2. ff. de oper. lib. d. l. fin. ff. de liberali cau. Verum hui. difficultati resp. h. c. in text. e. g. u. voca, et eadem est; quippe sicut libertatis causa promittenti, aut iuranti postmodum actione de dolo compellitur promissa adimplere, ita et qui operas se promittit daturum, pariter post libertatem obtinens promittere, vel iurare, vel actione de dolo, perinde tenebitur ac si verè iuraverit, aut promississet. Quibus accedit has causas in liberto minime concurrere posse; siquidem ser. qui pro libertate aliquid dedit, vel promissit ab indictione operarum, prout à bonorum possessione immuni evadit l. 32. ff. de oper. lib. Semp. igitur ista Modestini definitio manet; Videnda sunt, quæ diximus ad Lab. in d. l. fin. ff. de bon. lib. n. 8.

§. 32. ff. de oper. lib.

N. 11.

§. 9. ff. h. n. §. 33. ff. eod.

Si autem causa nulla pregraveret, aut altera tempore antiquior inveniretur, imò pax et dixerim, et contractuum causa sit, eleganter Pomponius ait, eo omnibus summi pro portione videri solutum l. Illud. §. ff. h. n. facit tui in l. Ob traxinta. §. 3. ff. h. n. Itaque si mihi centum ex stipulatione debeas, quinquaginta autem ex causa mutua, et sexaginta solvas, iuxta Pomponii regulam ex centum stipulatione debitis, quadraginta decedens; ex quinquaginta autem decedent viginti, geometrica proportione servata; quotiens enim ex iur. dispositione verisimilem agentis intentionem sequente, et observante, aliquid decedit ex pluri. partibus paxdem designatis, non verisimile, sed servata proportione geometrica decedit d. l. 96. §. pen. h. n. l. Si ita scriptum. §. ff. de lib. et port. h. p. aut contingit æque quando partibus paxdem dari aliquid similiter accedit. l. Si plures. §. 24. cum similib. ff. de vulg. et pupill. Vbi Petrus Barb. ca. n. si excipias in novo tract. l. n. 5. §. 2. Veri. §. ff. h. n. Videndi sunt circa subtilem hanc materiam proportionem. tui in l. Si ser. plurim. §. ff. de leg. l. 20. ff. de leg. 2. l. Ser. communis. §. ff. de adq. h. red. l. qui pecuniam. §. 22. cum similib. ff. de reat. lib. tui optimus in l. Turpia. §. 4. §. fin. ff. de leg. 4. l. Si h. red. §. 29. cum similib. ff. eodem. et pax. Cumanum, Gofredum, et Cuiac. Videndi sunt Pancorbinus obi. 8. Cherius lib. differ. cap. 20. Arias de Meia lib. 2. Par. cap. 7. n. 19. Pegas de comper. 2. p. cap. 104. a n. 44. Alram. lib. 8. qu. 12. Sequi. in l. 14. de iure Codicill. n. 27. et Donell. et Ouald. lib. 8. comm. cap. 29. lit. B. Neque hu. obicitur tui in l. Si finita. §. 5. Cum autem cum similib. de damno infecto, qui iuxta ea, quæ in superi. oribus cap. 3. tradidimus, accipiendus est; idè autem horu. aut momentu. non servati, iur. dispositione, ex utraque causa proportione videtur solutum; quoniam hoc ipso, quod debitor nihil demonstrato aliquam pecun. quantitatem solvit, velut conuentioni utriusque debitor eam subicit utriusque similiter, alia cessante voluntati coniectura: q. tui in d. l. 96. §. pen. ff. h. n. Nec quid in ambiguo melius iur. providentia statui possit, maxime si de hora instrumentu. confecti non appareat, aut eadem sit, in quibus terminu. electio iur. non difficili, sed impossibili comperte reddetur, ne iurè conquiratur creditor, qui hoc ordine servato, partialem solutionem suscipere compellitur, cum sibi impetare possit, quod tempore solutionis non reclamavit, et sibi concessa facultate non est Vni, sed voluntarie nihil demonstrato solutionem, iur. dispositionem non ignoans, vel scire debens, non accipit. D. Didacus de la Serna de solut. cap. 2. n. 15. in fine, nisi forsan creditor, de quo apertus, minor sit, et se circumventum, aut l. sum doceat, quo casu proculdubio restitutionem causa cognita habebit. arg. tui in l. Vn. C. si adveas. solut. l. 7. §. n. solum. §. ff. de minor.

§. 96. §. pen. ff. h. n.

§. 13. ff. de lib. et port. h.

§. 5. §. 2. Veri. §. ff. h. n.

§. Si finita. §. 5. Cum autem de damno infecto.

§. Vni. C. si adveas solut.

§. 7. §. n. solum. §. ff. de minor.

N. 12.

Illud sanè mirum cuiquam videri poterit, cum mirum in specie Papin. duobus contractibus pariter pignora obligata indistinctè conuentioni subiaceant, sive ex contractibus unius gravior, vel antiquior altero sit, vel non; in pignori autem non sic procedat, imò ita demum simpliciter facta solutio duobus existentibus causis utriusque conuentioni subiecta videtur; si una causa gravior, vel antiquior altera non sit; quo sanè fundamento tentare quiquam poterit, Papin. si, iuxta opinionem Pomponii. ene accipiendam,

ut nimirum eo tantum casu locum habeat, quo pars et dicitur, et contractum, pro quibus obligan-
 tur pignora, causa proponatur; alioquin iuxta ordinem servato, antiquiori, vel graviori causae pignora
 prius obligata censeantur, Superfluum autem eorum tempore posteriori, aut levis contractum; hac
 tamen consideratione nihil remanente, Verissima Pap. ss. prout supra à nobis cap. 3. accepta, et in-
 tellecta manet; etenim separanda omnino est causa obligationis pignori à solutione simpliciter
 facta; cum enim pignus pro duobus contractibus obligatur, prout in Papin. specie, debitoris Voluntas
 obicere non est; qui enim pro duobus contractibus pignus obligat, quomodo videat poterit pro uno
 dumtaxat obligare? Quod quidem comperit eveniret, si pignori pignus unius dumtaxat con-
 ventum quantitatem exiguaret: in aperta q. Voluntate equaliter, et uno tempore pro causis dua-
 bus pignus supponitur, coniectura loci esse non poterit. At quando ex pluribus causis debitor
 simpliciter solutionem facit absque ulla contractus demonstratione, et valet pro pluribus, et pro
 una dumtaxat causa intelligi solutionem facere: in terminis q. disparis causae, pro graviori cau-
 sa, et pro illa solam solutionem facere; in terminis vero parvis omnino causis utriusque pro por-
 tione intelligitur solutam subicere quantitatem; Sin autem parvas summas, et deinde debi-
 torem, qui in Papin. specie causarum demonstratione non facta, pignora simpliciter obligavit,
 forsan Pompon. et aliorum Iurisperitorum reguli circa solutionem factam simpliciter, tra-
 diti, loci futurus erit, hae sunt regulae à Iurisperitis traditae, eo casu quo nulla commemo-
 ratione facta solutio expediret. Verum cum plurimi alii casus occurrere possint, qui certam
 definitionem ex dictis non accipiunt, Veluti si concurrat fideiussoria causa sub gravioribus
 Viciis, propriam autem sub levioribus; Vel causa, quae poenam continet, et diem habet, cum ea, quae
 pignus contracta est; aut denique si ea summa soluta proponatur, quae ad unius integri debiti
 satisfactionem sufficiat; graviozem autem causam nequeat exiguare; huius, et similibus
 terminis boni Iudex Varii ex facti circumstantiis arbitrabitur, Verisimilem mentem de-
 bitoris sequens. iuxta Ulp. definitionem circa creditoris personam, in quem electio convec-
 titur. l. ff. h. tit. facit optimus totus in l. mora. 3. ff. de Viciis; illud autem n. omittimus, an-
 tequam ad alia transire faciamus, nimirum ex casu quo disparibus concurrentibus cau-
 sis, simpliciter aliqua summa solvitur, quae excedat alterutrius causae quantitatem, prius
 in causam graviozem, seu antiquiozem solutam summam fieri acceptam; siquid vero super-
 sit, cum sequenti ordinem debere compensari: itaque si mihi debeas ex causa famosa
 centum, ex causa poenali quinquaginta, et ex causa simplici trecenta; ducenti simpliciter
 soluti; prius infamis causa extincta, et postea causa poenali, quinquaginta, quae superiunt
 simplicem trecentorum causam exponerabunt, id Volente, et consentiente creditore, qui unice-
 sam accepit quantitatem, ut probat perspicue Papin. in d. l. Cum ex pluribus. 9. in fin. ff. h. tit. d. l. 9. l. 24. ff. h. tit.
 tit. iuncta l. Vbi fideiussor. 24. eodem. Sed nec illud omittimus, nunquam nimirum existente
 efficaci causa, intelligi factam solutionem in debitum naturale. l. 5. 5. 2. Veri. fin. iuncta l. tot. l. 5. 5. 2. Veri. fin. l. tot. ff. h. tit. l. 5. 5. 2. Veri. fin. l. tot. ff. h. tit.
 ff. h. tit. Sin vero omnes causae inefficaces, hoc est equitate tantum naturali nubescentes propo-
 nantur; inter eas idem iuxta ordinem servandum est, ut nimirum anti-
 quior, quae sit, citationi preferatur; et si parvi tempore sint, concursu partes faciunt, cum debitor
 consulto, vel errore solutam pecuniam manum regere possit.

l. 1. ff. h. tit.
 l. 32. ff. de Viciis.

d. l. 9. l. 24. ff. h. tit.
 l. 5. 5. 2. Veri. fin. l. tot. ff. h. tit.

N° 13

Cuncta vero hae procedunt, pluribus concurrentibus causis,
 seu nominibus principalibus; Sin autem unum nomen dumtaxat proponatur contractum sub
 Viciis civiliter debiti stipulatione, vel ex mora in bonae fidei conventionibus, generaliter
 constitutum est, prius in Viciis, ac postmodum siquid supererit, in sortem, q. solvitur impu-
 tati oportere. l. 5. 5. 2. Veri. fin. ff. h. tit. l. 4. in fin. C. eod. l. Titia. 48. ff. h. tit. q. quidem non
 solum procedit pignori pro Viciis obligato, et dicitur l. 35. ff. de pign. act. l. 68. 5. pro Aure-
 lio. ff. de fideiuss. d. l. 5. 5. 2. ff. h. tit. quod quidem nullam dubitationem habet iuxta Reg. tot.
 in l. tot. Veri. Paulus h. tit. Verum et eo casu quo nulli interpositi pignori Voluntarie pe-
 debitorum solutio expediret, ut in dd. iuxta habetur; neque enim nolente creditore, sortis
 causam designare debitor poterit, ut supra cap. 1. probatum manet, nisi Viciis ex pacto
 nudo naturaliter dumtaxat debeantur. l. Si Viciis. 24. C. de Viciis. Verum cum simpli-
 citer facta solutio ex Verisimili mente debitoris, et potius causae iuxta dispositione facta-
 tus accepta, quae Viciis debitori ipse sit. l. 4. l. 2. l. 9. cum alii in superioribus adducti.
 ff. h. tit. And. Clud. de cond. indeb. cap. 4. n. 9. Viciisque sit longe debitori numerum solu-
 tum prius in sortem, hae postmodum in Viciis imputari, quo magis ipsarum Viciarum curam

l. 5. 5. 2. Veri. fin. h. tit.
 l. 48. ff. eodem tit.

l. 21. C. de Viciis.
 l. 4. 9. ff. h. tit.

in radice impediatur, vel minuat saltem, merito in dubium veniunt, qua ratione hęc Iuris constitutio, quę generaliter ordinem invertit, nitatur. Et quidem Glossa in d. l. Ut Cde Nuisu lit. P. quam requirit Paulus de Castro in l. t. h. tit. n. 6. non aliam rationem reddere, nisi quia ita constitutum est. Cujus autem lib. 2. quęst. Pap. in l. 94. §. Flavius. ff. h. tit. ait, duxam esse sortis causam, sed longę duxam causam Nuzarum; quod quidem vel eõ magis iudicari debuit, ut prius in sortem, quam in Nuzas soluta pecunia impureretur. Curia. enim opinio eadem est cum alia opinione Glossę in d. l. Ut. quam merito impugnat Paulus de Castro; quippe Nuzaria in egruovo; Nuzam namque esse solventi debitori duxam esse causam Nuzarum, hoc est duxam esse ipsi valde eam sortem pecuniam, quam non accepit. At ob hanc eandem rationem verius est idem, cum de ordine solutionis agitur eo modo impurationem fieri, quo magis ipsarum Nuzarum radix amperetur, aut minuat. Bartholus id odio debitori esse inductum arbitratur, qui passus est currere Nuzas in l. t. h. tit. n. 9. quasi non satis Nuzi ipsi punta sit negligentia eius. Giffani in l. t. C. h. t. idem solvendas prius Nuzas iudicat, quia graviores debitorum sunt obid, quod antiquius ex decursu Nuzis nec soluti, alia, et nova sortis conficiebatur, idque appellabatur Anotacimum; At iure prohibitas Nuzarum Nuzas, sive anotacimum manifeste probant eõ in l. 28. et 29. C. hoc tit. de Nuzis. l. 2. §. de admn. Rex. ad Civit. l. 27. de re iudic. l. 26. §. ff. de Cond. indob. l. 20. C. ex pp. cau. in fine. Bacher. ad Treual. Vol. 2. disp. 3. th. 5. lit. A. Cumanus, Richard. David. Argonae ferẽ in eõdem Commentis sunt.

§ 28 et 29. C. h. t.
 § 27. de re iudic.
 § 26. §. 1. de Cond. indob.

N. 14.

Probabilius autem Donell in d. l. t. n. 16. C. h. t. et d. lib. 16. comm. cap. 12. et Brunemano in eadem l. t. securus, existimas, hanc iuri consuetudinem favore creditoris inductam fuisse, ne in eius perniciem favor debitori conatus conversatur: etenim egruimum est inter plures debendi causas egruę principales commodum debitori ascendere, ut quę gravior ipsi sit soluta, prius iudicetur; siquidem hoc abique incommodo creditoris inducitur, qui integram aliorum debitorum persecutionem habet. l. 2. §. quamquam. ff. de aqua plu. arcend. quando autem sortis sub Nuzis debentur, non abique incommodo creditoris induci valent, ut sortis potius quam Nuzis soluta pecunia accepto feratur; quippe hoc modo Nuzarum commodum creditoris periret, nisi mora debitori quęritum. At si Verum amamus, nec consideratio hęc Donelli tute defendi poterit; siquidem et ratio eadem militat egruę, quando causa simplex concurreat cum nomine Nuzarum, vel eo, §. sub poena contractum est, in quibus terminis, cum pariter in casu creditoris simplex debitum evolvi prius, ne Nuzarum, aut pars commodum amittat, ea tamen causa iuri dispositione creditoris soluta, quę levior, et commodior debitori consideratur; neque enim ad futura Nuzas iuri manus habet creditor in una, quam in alia specie.

§ 2. §. quamquam. ff. de aqua plu. arc.

N. 15.

Inde hi, et alii opinionibus omni, Verisimilitudinem arbitrii iuri constituti rationem non aliunde perendam esse, quam ex ipsius causis, qua de agitur, natura, et conventionis Verisimilitudine; cum enim Nuzę propter moram non solventium infligi soleant. l. Cum quidam. §. Si pupillo in fin. ff. de Nuzis. ob damnum, quod pariter creditor in cessatione solutionis, et lucrum, quod percipit debitor ex Nuz sortis, egruimum est, non audiri debitorem, qui futurarum Nuzarum curam, sibi prospiciens, iurare intendit, quam prius damnum sciat, et Nuzas decurias solvat creditor; quoniam et hoc tacite quodam modo inter consentientes favore creditoris Verisimilitudinem intelligitur; non enim alia ratione debitori licet Nuzas solvere abique sorte invito etiam creditoris, licet cum hac illi unicam individuum causam considerans, nisi quia hoc eõdem permittunt tacite creditoris, ut nimirum solutis Nuzis creditorum spectare sortis solutionem faciat, et cum eis incommodo compensato dilationem parit; et hoc ipsius simpliciter facta solutione actum intelligi congruum, et rationabile est, quod ideo magis in eis Nuzis recipi oportuit, quę in bonę fidei conventionibus officio Iudicis ex mora debentur; quod alia si soluta pecunia sortem extingueret, nulla creditoris amplius actio remaneret; cum in his terminis non duę actiones sunt, sed una, cui officio Iudicis Nuzarum quantitas accedit. l. §. C. Depositi, de qua propter Ordinaris Vidend. D. Soloz. lib. 2. de iure Indiar. cap. 29. a. n. 10. Neque hi obicit eõ in l. Explicibus. §. 9. §. fin. h. tit. Nam ut ibi satis probabiliter Respondent communitate Antiqui, non erat maior quantitas Nuzarum debitarum in illa specie, Unde referebat nihil, an prius sortis, an Nuzis soluta pecunia accepto fereretur; non enim de hoc Sigvola

§ Cum quidam. §. Si pupillo. de Nuzis.

§. C. Depositi.
 §. Explicibus. §. 9. §. fin. h. tit.

disputat, sed potius de pulatione unius ex sortibus debitis sub diversis diebus facti chirogra-
phi, ut in superioribus dictum manet. At si alicui divinationis scrupulus superveniat, maxi-
me ex Verbi Segoly, quae exonerationem unius debiti, non integram satisfactionem indicant,
dici quoque poterit, ideo in ea specie prius ex sorte, quam ex unius quantitate solutam
decedere, quia id agebatur in illi terminis, ut sortis illa, cuius ius prius curaret, et prius quoque
solveretur; atque eadem ratione, qua sortis huc altera potiori iudicatur ex mente contracten-
tum, et potiori quoque creditur unius ex eadem sorte debiti; atroquin si innumerabilia conven-
tione iuxta dispositionem iuris de unius esset disputatio, nulla ratio esset, cur nimirum
unius leviores huius sortis, alterius graviores alterius sortis unius potiores evenirent; siquidem
non circa unius, sed circa sortis ex adiectione diversarum dierum verisimilitudo consideren-
dum deducitur: Cum igitur favore creditoris, conjectura derumpat, ius constitutum procedat,
apparet id eidem renunciare, et sortem potius eligere licere. §. Si quis in conscribendo. C. de
factis; id autem minime creditur fuisse in ambiguo in specie tota in d. §. 5. §. fin. iuncta §. 6.
ff. h. tit. quae in superioribus quoque explicata manet.

§. Si quis in conscribendo
de 23. C. de factis.

¶ Hinc quaeritur oportune, an praedicta iuris constitutio
habeat locum in stipulatione quoque poenali, quae praecedenti conventioni addita solat? In quo
articula triplex casu omnino est separandus, et distinguendus. I^{us} ut, quando poenali stipula-
tio additur simultanee in favorem creditoris, hoc est fenus uberiori promittitur, si ad diem
leviores unius promittitur non sint, ut in specie Papin. in §. pecunias. §. 5. unius. ff. de unius, in
quibus terminis si forte committam stipulationem uberiori fenus, debitor unius minoris of-
ferat, et creditor accipiat, poenali stipulationi proculdubio renunciam creditur. §. 5. §. 8. C.
de unius. At si debitor simpliciter aliquam pecuniam quantitatem solvat, quae exi superet mi-
noris unius, vel etiam fenus uberiori, ex causa committam poenali stipulationi solutionem facere
intelligitur, et unius constitutio servabitur, ut scilicet quod solutum est, prius in unius gra-
viores, potest in sortem siquid superet, acceptum feratur; idemque procedit, si unius, vel
etiam quod interius loco pro una vice dumtaxat aliqua pecuniam quantitatem intra modum legi-
timum promissa sit, ut in specie tota in §. 22. C. de unius; quippe subrogatum, ut vulgo dicitur
let, sapit naturam, et conditionem eius, in cuius locum subrogatur. §. Si id §. 33. cum vulgo
ff. de donat. Si casu 2° quando electivè additur poenali stipulatio, si ad diem condicendum
pecunia, et unius principali obligationis solus non fuerint. In quibus terminis si forte commi-
tam stipulationem poenalem debitor nominatim solvat ex causa prioris obligationis,
et creditor voluntarie accipiat, pariter absque dubio poenali stipulationi creditur renun-
tiam, et ab ea intelligitur recedat; quo casu iuxta unius constitutionem pecunia soluta,
prius unius, potest sortis principali obligationis imputabitur; simpliciter autem facta poe-
nitentem solutionem causa poenali stipulationis committam creditur ipse solvere; quoniam
committam dicitur ex antea poena, ex parte eius novatur obligatio, nec amplius datur dua-
rum causarum concursus in ordine solutionis, imò unius dumtaxat causa consideratur in
facultate solvendi, licet duae adhuc sint respectu creditoris, qui ex poena committam recedat ex
priori obligatione apere valeat: non potest ergo debitor intelligi solvere ex ea causa, quae
quoad eum causa non est. Videnda omnino sunt, quae tradidimus ad Lab. lib. 5. Poth. in §. fin.
ff. de nau. fan. in princ. et sec. t. praecipue n. 42. Idemque dicendum, si stipulatio poenali per
noxam debitoris committam fuerit, de quo in d. §. fin. sec. 3. per totam. 3° denique sit casus,
quando nimirum stipulatio poenali incipit a conditione, prout in speciebus, de quibus nos in d.
§. fin. de nau. fan. sec. 1. et 5. In quibus terminis ante litteram contractam debitor simpliciter
solvens, ex causa accessionis creditur solvere, quo magis eminentem poenam evitare possit;
hoc enim eidem etiam creditore invito facere licet ob rationem, de qua in d. sec. 4. n. 32. cre-
ditur donec per novationem vere intervenientem ligare non sint manus debitoris, semper cre-
ditur inhiberi magis causam favorabilem solutionem facere, qualis est ea, quae impedit poenam, seu
fenus uberiori, quae imminet ex ipsa conventionem, si eo tempore, quo convenit, soluta pecunia non
fuerit, sicque quamvis, nullo dicitur, parum huius sortis perplexi, et ambigui in transitu facilis
michi videntur: In quo valde nota, esse posse debitorum ex pluribus causis; creditorem autem
ex unius, veluti quando debitor promittit quinquaginta dare, si non dederit quadraginta.

N. 16.

Solutus

§. pecunias. §. 5. unius.
ff. de unius.
eodem modo §. 23. de O. et R.

§. 5. et 8. C. de unius.

§. 22. C. de unius.

§. 33. de donat.

Sunt et casus tota §. fin.
de nau. fan. fenus.
§. 44. §. fin. de O. et R.
§. 22. de O. cum aliis
ad §. fin. n. 6.

d. §. fin. de nau. fan.

§. 8. de O. eodem modo
intelliguntur §. 11. §. 18. §. 4.
§. 19. §. fin. de conscribendo.

in casu Viginti solutus in causam accessionis ea summa soluta videtur, atque ex quadraginta, non ex quinquaginta deceder; Et contrario autem dari creditorem ex pluribus causis, debitorum autem ex Vicia, Voluit quando debitor triginta die Sancti Iohanni dare promittit, et si eo die non dederit quadraginta spondit, et dies Divi Iohanni transiit, in quibus terminis solutus decem per debitorum, ea summa ex quadraginta, non ex triginta deceder, cum tunc triginta perire adhuc possit creditor, si velit, tamen debitor die transacto amplius ex illa causa solvere nequeat, idque hucusque dictis consonans, et confame est.

N. 17.

Quod autem circa imputationem pecunie simpliciter solute in sorte fideiurata iuxta iuris consuetudinem rationem procedere dicimus, solvente reo principali absque controversia est; quid vero solvente fideiuratore procedat, videamus; et quamvis quidem, nullo dicitur, qui inter se non occurrat, consequenter hucusque dictis, et probabiliter dicendum videtur, simpliciter pecuniam exolutam ab eo fideiuratore, qui in omnem causam fideiuravit iuxta reo in l. quare ff. Locati, indistincte prius Viciis, permodum autem sorti accessio ferendum esse; neque enim ulla inter fideiurorem, et reum principalem, quod attinet ad Imputationem dispositionem, differentie ratio congrua reddi valet. Si vero fideiuror, qui se sortem duntaxat soluturum promittit, pecuniam nomine rei principalis solvit, et ut maxime eum liberes, nihil demonstrato, consuetudinis iuris dispositionem observandam esse, inter se probabile existimo; cum enim principali reo sortem, et Vicias debeat, et in portione eius ius consuetudinis locum habeat, solutionem simpliciter eiusdem debitori nomine factam, prius minuire debere Viciazum quantitatem consequens videtur: eorum ergo nomine, si hoc verum sit, non mandari actionem, sed potius negotiorum gestorum fideiuror habebit, prout alius quilibet, qui cum fideiuror non esset, pro exoratore debitorum solvit. facit ratio reo in l. 6. ff. h. tit. Si in fideiuror in eisdem terminis, pro se solvat, vel solvat simpliciter, reo non demonstrato, iuris consuetudinis dispositio proculdubio cenabit, qui minime locum habere poterit eo casu quo de illo nomine dissolvendo agitur, quod sub Viciazum contractum non est; neque enim in illam causam videri poterit fideiuror solvere, dum proprio nomine solvit, vel solvere intelligitur. iuxta reo in l. Et magis ff. h. tit. quod inefficax est, ex quoque ab ipso peti non poterit. l. 103. h. tit. non recte ergo creditor pecuniam a fideiurore accipit, si non actionis iure, sed ex mora duntaxat Iudicii officio in bonis fidei conventionibus Viciazum a reo debeantur; Nam principali sublata obligatione, sorte soluta eas amittet. l. 1. C. de posit. iuncto Arias de Mora lib. 2. var. cap. 31. n. 9. In his autem terminis (et alia reo nomine fideiuror pro parte duntaxat obligati, vel conventionis iure, vel beneficio episcopi Divi Hadriani, solvere possit, ut maxime eum liberes. l. 5. S. 1. ff. h. tit.) sortem pro fideiurore solvere eius nomine non poterit, utcumque Viciazum debitorum proponantur, ne hac obliqua via Viciazum ex mora debitorum liberationem consequatur, et Viciazum efficaciter promittarum eorum impediat, in viro creditore, in fraudem iuris consuetudinis; huc autem omnia, et si nullus eos occurrat, Equa valde, et iuri rationi consona inter se mihi videntur.

L. quare ff. Locati

L. 6. ff. h. tit.

L. Et magis ff. h. tit.

L. 103. eodem tit.

L. 1. C. de posit.

L. 5. S. 1. ff. h. tit.

N. 18.

Hucusque locuti sumus de Viciazum civiliter, et naturaliter debitorum ex stipulatione in stricti iuris conventionibus; ex mora autem in conventionibus bonae fidei, vel in causa testamentaria l. 3. l. In bonis ff. C. h. tit. l. In minorum. C. in quib. caus. in integr. rest. ut denique ex pacto in continenti adiecto in eisdem conventionibus bonae fidei. l. 5. In bonis ff. C. de pactis. Ovidendum tamen restat, quid in hoc tractatu circa Viciazum indebitas dicendum sit; et quidem si ex pacto nudo in conventionibus stricti naturaliter duntaxat debeantur Viciazum, pignore dato in Universam causam; alia est causa debitorum solventis, alia creditorum pignus distrahentis; quippe solventi debitorum, sorti causam demonstrare potest, et Viciazum duntaxat, quae in unicam causam cum sorte non efficiunt, ut satis indicat Imperator in l. Si Viciazum. ff. C. de Viciazum, quae de huiusmodi faenore naturaliter debito intelligenda est, prout et l. quoque. ff. eisdem principi; debitorum autem non designanti, habet creditor facultatem impetrandi simpliciter solutam pecuniam in Viciazum, potius quam in sortem d. l. 2. quoniam pignoris intervenientibus, ut idem Imperator subiicit, pacto promittit Viciazum, et solute retineri possunt, et tunc maxime solutio facta non sit. d. l. 22. in prio. C. de Viciazum, nullo vero causam demonstrante, non Viciazum, sed sorti civiliter debitorum pecunia accepto ferri debet ex Reg. tit. in l. 103. ff. h. tit. Creditore autem pignus distrahente, dubium non est redactam pecuniam prius Viciazum, postea sorti accepto ferri posse. l. 101. Veri. Paul. ff. h. tit. Et magis, quod dum de pignore agitur, eadem causa et sorti et Viciazum esse censetur d. l. 5. in prio. S. 2. ff. h. tit. An licet huc

L. 3. et 13. C. h. tit.

L. 13. C. de pactis.

L. 24. C. de Viciazum.

d. l. 24. C. de Viciazum.

d. l. 22. C. eodem.

L. 103. ff. h. tit.

L. 101. Veri. Paul. ff. h. tit.

Satis probabilia sunt; subtilius tamen defendi posse videtur, minime crediderem in superioribus
terminis, pignore non distracto, etiam tacente debitore, iuxta eligere posse; cum enim huius pacto
promissio unicam cum sorte causam non constituant, quoties de pignore non agitur, prout in pro-
sentia, Voluntarie facta solutione, non debet creditor liberum inter causas arbitrium habere
ex Reg. tot. in d. l. tot. Veri. Paulus ff. h. tit. ubi aliam causam creditoris pignus distractentis, non
creditoris pignus possidentis Paulus constituit: perinde igitur haberi debet, pecunia Voluntarie
soluta, ac si pignus nullum intercessisset, ut in specie tot in d. l. 5. 5. 2. Veri. Sed si forte in fin. ff.
h. tit. ibi: Pro soluti ex arbitrio percipientis non habeantur. Fortis autem in d. l. 2. C. de Mu-
tis commodè procedit in eisdem iuris, que efficaciter debentur, in quibus, et in arbitrio debito-
ri est causam sortis designare, aut pecuniam non solvere. iuxta Reg. tot. in l. 2. ff. h. tit. et ex
iure constituto in arbitrio creditoris est pecuniam in iuras acceptam ferre; ex his vero opi-
nionibus tutam, et Veram magis primam reddit speciem tot in d. l. 2. ubi non abique mite-
rio pignus fuisse obligatum, et traditum proponitur, maxime cum de iuris agitur, ubi iuris
constituti ratio coalescit quodam modo cum ipsa pignori obligatione, cum de retentione agi-
tur, licet aliud forsitan in alio concursu obligationis naturalis, et civilis procedat. Neque
obitat tot in d. l. tot. Veri. Paulus; nam et in superioribus vidimus, aliam semper esse causam cu-
ditoris pignus distractentis, alia creditoris pignus retinentis; quippe in prioris specie sem-
per eligit creditor, in secunda autem non aliter iuris accepto ferrea, et imputatur pecu-
nia, quam si tacente debitore, hoc in continentem retinenti pecuniam eligeret creditor, am-
plius tamen super hoc satis ambiguo passu cogitandum relinquimus, et videnda que di-
cimus pro explanatione tot in d. l. 5. 5. 2. h. tit. Sin autem pignus pro iuris eiusmodi non
sit obligatum, et debitor simpliciter solvat, competentem habemus Imperatoriam declarationem
ab Oly. traditam in d. l. 5. 5. 2. Veri. Sed si forte in fin. ff. h. tit. ubi ait, exolutam pecuniam
minime ex arbitrio creditoris, aut iuris dispositione iuris imputari posse, pacto nu-
do promissis, nisi eo nomine expresse solutionem faciat debitor, aut nisi forte; ut nos
putamus, pecunia, que soluta proponitur, sortis quantitatem excedat; tunc enim con-
ditione indebiti pro superfluo agens debitor, obiecta compensatione, per doli excepti-
onem repellitur.

l. 5. 5. 2. Veri. Sed si forte in fin. ff. h. tit.

l. 2. ff. h. tit.

d. l. tot. Veri. Paulus. ff. h. tit.

Sin vero iuris tam naturalis, quam civilis iure proponantur indebiti, ve-
luti que neque pacto, aut stipulatione promissis sunt, vel que ultra modum legitimum in
conventionem sunt deducti; tunc enim solutio simpliciter facta, vel etiam eorum no-
mine per errorem expedita, sortem ipso iure minuit. l. tot. 5. fin. ff. h. tit. l. 5. si non sortem. 26.
ff. de cond. indeb. l. indebitis. 18. C. de iuris; n. enim in huiusmodi iuris locum habet iuris
constitutio circa ordinem imputationis, etiam pignori traditis, et distractis per credi-
torem; nam imò si quantitas soluta sortis, et legitimam iuratum quantitatem exce-
dat, indebiti conditio cum effectu dabitur debitori. d. l. tot. et d. l. 26. Unde mirabili linea
triplici gradu constant circa iuras derogata. 1. est iuratum omni iure debitum, in quibus
exa imputationis ordinem iuris constitutio servatur, de qua in d. l. 5. 5. 2. Veri. Sed si forte h. tit.
l. 18. ff. eodem. l. 1. C. de solut. in fine. 2. gradu est iuratum, nuda conventionem duntaxat debi-
tarum, in quibus retentio ita demum conceditur creditori, si eorum nomine consulto, vel per
errorem solutio facta dicitur. d. l. 5. 5. 2. Veri. fin. in fine a contrario sensu ff. h. tit. l. 3. ff. Creditor.
tot. 5. Cum de sorte ff. h. tit. pignore autem interveniente per retentionem eius iure servantur.
l. 4. l. 22. C. de iuris. 3. demum est gradu iuratum, omnino indebitum, que vel imputantur in
sortem, si per errorem sine soluti, vel tanquam indebiti indistincte condicuntur, hoc est iure
ante sortem, siue post eam solutam, eorum nomine solutio facta appareat. d. l. 26. de condit.
indeb. d. l. tot. ff. h. tit. et d. l. Indebitas. 18. C. de iuris, ubi magis naturaliter distinguenda gloria Veri.
Iuris.

N. 19.

l. tot. 5. fin. h. tit. l. 26. de cond. indeb.

l. 18. h. tit. d. l. 26. de.

d. l. 5. 5. 2. Veri. Cum si de sorte h. tit.

l. 3. l. Creditor. tot. 5. Cum de sorte h. tit.

Difficili tamen in fronte apparet tot in d. l. 26. in par. ff. de cond. indeb. ubi Oly. affirmare
videtur, indebita iuras legitimum modum non excedente, repeti non posse, imò neque sortis
imputandas esse, prout imputantur illis, que legitimum modum sortis excedunt ex re scripto
Severi; quod quidem huiusque dicitur contractum valde esse, maxime declarationi tot in d. l. tot. 5.
fin. h. tit. Iam difficultati responderi Ouald. lib. 12. comm. Donell. cap. 2. lit. P. dicitur, reatum
illum intelligendum esse de iuris debito saltem obligatione antidotali, et ex off. gratitudinis
ob acceptum iuris pecunie beneficium. Verum cum antidotali obligatio minime sit in con-
sideratione, quo magis ex ea impediatur per errorem soluti repetitio, recte effugium hoc damna-
D. Recci in M. S. de oblig. natur. in p. 1. n. 6. et de donat. cap. 3. n. 18. et eque recte improbat effugium

N. 20.

l. 26. in par. ff. de cond. indeb.

aliud Anton. Lib. lib. 7. comect. cap. 8. totum illum intelligenti de antichristi vacata, de qua culci
 Cuff. 8 obs. cap. 17. Dinn. 2 select. cap. 7. Bucher. lib. 1. de pignori. cap. 14. Manu. lib. 1. sing. opin. cap. 2. qui et viden-
 tur circa explicationem tot in d. l. 26. in cap. 3. At nec feliciter respondeo D. Pater. socii ubi supra, qui
 glou. opinionem sequitur in d. l. 26. Verbo debitas dicens, totum illum esse capiendum de Vuxi pacto
 dumtaxat promissi, qui indebitis in iure appellatur d. l. 5. §. 2. ff. h. t. Et enim si nudo vinculo contractus
 ibidem dumtaxat Vuxi consisteret, proculdubio sicut Vuxi legitimum modum excedentes, ita et illi
 sorti imputarentur supra ex. in d. l. 5. §. 2. Veri. Sed si forte. nisi dicas non simpliciter ibidem quanti-
 tatem aliquam solutam proponi, prout in d. 5. 2. sed Vuxatum ipsarum nomine solutionem factam esse,
 quo casu naturaliter Vuxi debitas non in sortem imputantur, sed servantur per retentionem d. l. 3. C. de
 Vuxi; quo sensu glou. opinio recte procedere poterit; Vuxum longe melius Fran. Cui. Pancerob. obi. 55.
 Tex. illum accipit de Vuxi singulari promissi, ultra tamen legitimum modum, quo sensu simpli-
 ter Vuxi indebitis dicuntur; qua suppositione facta, recte ibidem distinguit Oly. §. aut Vique ad modum le-
 gitimum sortis solute sunt, et non repetuntur, nec in sortem imputantur, imo ordine iuris servato et si
 simpliciter solvere debitas, prout Vuxi, postea sorti accepto pecunia fuerit, aut ultra modum legitimum
 aliquid solvitur, et tunc iuxta Divi Severi placitum minime repetendum, quod ultra datum est, sed sorti
 imputandum, hoc ordine, ut si quidem infra modum legitimum sortis quantitati solutio, neque repe-
 ditur pecunia, nec sorti imputetur; Si vero modum legitimum sortis exccit in re sua natura dire-
 ctiva, quod constat Vique admodum Vuxatum legitimum, neque imputetur, neque repetatur; §. autem exce-
 dit, non repetatur, sed sorti imputetur. Vuxi eisdem parum nihil obstat in l. fin. §. Lucius §. ff. de cond.
 indeb. prout cum accipit Arias de Mera lib. 2. Var. cap. 31. per totum, neque tot in l. C. de fideicom. iuncta l.
 Cum de iur. rem. Vero. §. ff. de Vuxi, quos recte explicat Cherius lib. 1. diffen. cap. 26.

Nunc pro coronide accipe Imperatorum Severi, et Antonini rescipta pro
 Ordine promulgata, quae magis ac magis haecique dicti foran allata sunt lucem. Et enim rescipit An-
 toni simpliciter solutam pecuniam Vuxi prius accepto faciendam esse, nisi tempore solutionis debitas
 aliud demonstraverit, quo casu iuxta Florentini decisionem in l. 2. h. t. potest creditor diventi se l. 1.
 C. h. t. de solut. idque non solum procedit nullo pignore dato, Vuxum et eo quoque casu locum habet,
 quo pignus et pro sorte, et pro Vuxi civiliter debitis obligatum sit, in qua specie dubitabili erat, an
 inter causas arbitrium debitoris esset; si quidem distracto pignore, etiam debitor invito, potest cre-
 ditor redactam pecuniam prius Vuxi imputare, Vuxum cum non alia causa facta sit debitoris
 solventis, et creditori pignus possidentis; quocirca de distractione non agitur, perinde habetur
 causa debitoris nexum solventis, ac si nullum pignus in conventionem intervenisset; Sic intelligi
 est tot in l. Si Vuxi. Ut. C. de Vuxi, quae adeo non totum supra n. 18. 2. rescipit Anton. cum Patre suo
 Severo in d. l. 5. §. Imperator ff. h. t. (iuxta Pauli definitionem, qui aliam creditoris pignus distra-
 henti causam contrivit in d. l. tot. Veri. Paulus h. t. qua creditor in Vuxi naturaliter debitas re-
 dactam ex venditione pecuniam sibi solvens potest imputare) §. si concurrant Vuxi naturaliter debitas
 cum Vuxi civiliter debitis, pignore distracto, nulla sit creditoris electio, imo equaliter ad utraque
 summam, redacta pecunia proficiat ob rationem, quam in superioribus dedimus; sit, eodem the-
 mate resento pignori dati, et pro sorte, et pro Vuxi naturaliter debitis, debitor voluntarie solvat id,
 §. simpliciter evolutum est, minime in Vuxi imputetur; nequidem id contraveniente credito, nisi
 speciali, et nominatim pro Vuxi debitor solutionem fecerit, imo soluta quantitas sorti debeat ce-
 dere, ut Imperatores idem rescipiant d. l. 5. §. 2. Veri. Sed si forte, ea ratione reddita, prout ibidem
 tenetur Oly. Nam quod generaliter ab eisdem Principibus iam pridem erat conceitum circa im-
 putationis ordinem in l. h. in fin. C. hoc est. tunc locum habet, cum Vuxi efficaciter debeantur, et peti
 poterant; alioquin in ambiguo credi non potest debitor, etiam pignore interposito (prout supponen-
 dum est in unius contextu totius rescipit, quod incipit ex princ. §. 2. et continuatur ad §. usque 3.
 illius legi) in casu Vuxi pecuniam exolvit, quae peti non poterant d. l. 3. ff. h. t. Denique idem
 Severus foran cum filio Anton. rescipit, Vuxi omni iure indebitis solutis sorti imputan-
 das esse, si adhuc sorti non proponatur soluta; alioquin nulla exceptione opposita per indebiti con-
 dictionem, quatenus modum sortis legitimum excedunt, esse repetendas: huiusmodi iam in h.
 Num. quam in superiori. 18. pro Vuxi §. 2. Exhibiti fundamenti in re valde obvia, et pendi-
 ficili, cuiusque inter eas arbitrandi facultas libera erit; nos enim nexum dissolvendi Auctoritas
 esse volumus. iuxta Oly. in l. 1. h. t. imo in quemquam tramlatam silentio nostro electionem
 libentissime facemur. iuxta Imperatorem Antoninum in d. l. 4. Veri. t. C. de Solutione.

l. fin. §. Lucius §. de cond.
 indeb.
 l. 1. C. de fideicom.
 l. 6. ff. de Vuxi.

N. 21.

l. 1. C. h. t.
 n. num. 10. cap. 2.

l. 21. C. de Vuxi.
 l. 5. §. Imperator ff. h. t.

l. 5. §. 2. Veri. Sed si forte
 l. 3. ff. h. t.

Actus huius operis.

UVA. BHSC

UVA.BHSC

d. l. 562. Nov. Sedrijoate.
ff. h. tit.

teratim
purationis.
poterant; a
dum est in u
illius legi)
Sereus for
das esse, si
dicionem,
num. quā
felli, cui
esse nolim
libentim

UVA. BHSC

Holdings
2

UVA BHSC